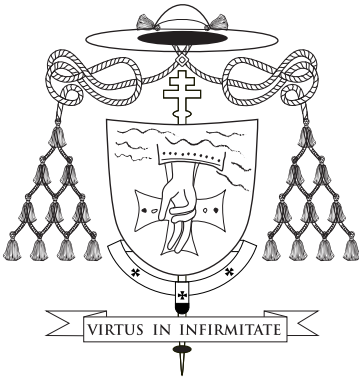

**ZASADY OCHRONY
MAŁOLETNICH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH
W PRAKTYCE WYCHOWAWCZO-DUSZPASTERSKIEJ
ARCHIDIECEZJI ŁÓDZKIEJ**

Do użytku wewnętrznego

Łódź, dnia 13 maja 2019 roku
Wspomnienie liturgiczne
Najświętszej Maryi Panny Fatimskiej
Abp-1.1-459/2019

Dekret

Zabiegając o dobro osób małoletnich i niepełnosprawnych, niniejszym zatwierdzam ZASADY OCHRONY MAŁOLETNIICH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH W PRAKTYCE WYCHOWAWCZO-DUSZPASTERSKIEJ ARCHIDIECEZJI ŁÓDZKIEJ.

Niniejsze normy, które mają być respektowane i stosowane przez osoby duchowne, konsekrowane i świeckie, które podejmują jakiegokolwiek zadania i posługi wobec dzieci, młodzieży i osób niepełnosprawnych na terenie Archidiecezji Łódzkiej wchodzi w życie i stają się obowiązujące od dnia 20 maja 2019 roku.

ks. prałat Zbigniew Tracz
Kancelerz Kurii

+ *Grzegorz Ryś*
Arcybiskup Metropolita Łódzki

Spis treści

Dekret Arcybiskupa Metropolity Łódzkiego	3
Przemówienie Ojca Świętego Franciszka do przewodniczących episkopatów na zakończenie spotkania poświęconego ochronie małoletnich w Kościele, 24 lutego 2019 r. ...	6
Część I. Zagadnienia wstępne	17
A. Postanowienia ogólne	17
B. Prawa dzieci i młodzieży oraz ogólne zasady ich ochrony.....	18
C. Zjawiska szkodliwe wychowawczo	18
D. Specyfika wykorzystania seksualnego.....	20
E. Potrzeby rozwojowe dzieci i młodzieży a wykorzystanie seksualne	24
Część II. Zasady prewencji w obszarach duszpasterstwa Archidiecezji Łódzkiej	26
A. Kodeks zachowań wobec dzieci i młodzieży wspólny dla wszystkich dzieł duszpasterskich Archidiecezji Łódzkiej.....	26
B. Zasady prewencji osób małoletnich z niepełnosprawnością.....	28
C. Zasady prewencji w przedszkolach i szkołach prowadzonych przez Archidiecezję Łódzką.....	29
D. Kodeks zachowań katechety	31
E. Zasady prewencji w duszpasterstwie parafialnym	33
F. Zasady prewencji w akcjach duszpasterskich	35
G. Prewencja podczas akcji wakacyjnych i wycieczek.....	37
H. Działania prewencyjne skierowane do rodziców.....	39
Część III. Zasady postępowania w przypadkach oskarżeń o wykorzystanie seksualne	40
A. Zasady reagowania na oznaki lub wiadomość o wykorzystaniu	40
B. Procedura interwencji.....	44
C. Prawa rodziców, których dziecko zostało skrzywdzone w Kościele	49
D. Rejestr sprawców przestępstw na tle seksualnym	51

E. Kurator osób duchownych podejrzanych, oskarżonych skazanych lub niewinnych za przestępstwo wykorzystywania seksualnego nieletnich poniżej 18 roku życia lub niepełnosprawnych	54
Część IV. Formacja kleryków, duchownych, katechetów i liderów grup parafialnych w obszarze prewencji	56
A. Formacja podstawowa kandydatów do kapłaństwa	56
B. Formacja permanentna duchownych	58
C. Szkolenia osób duchownych, zakonnych i świeckich wykonujących zadania w instytucjach Archidiecezji Łódzkiej	59
Załączniki	60
Załącznik nr 1. Zgoda rodzica (opiekuna prawnego) na rozpowszechnianie wizerunku dziecka	61
Załącznik nr 2. Zgoda rodzica (opiekuna prawnego) na przetwarzanie danych osobowych	63
Załącznik nr 3. Apel do rodziców	65
Załącznik nr 4. Karta kwalifikacyjna uczestnika wypoczynku	67
Oświadczenie rodziców/opiekunów	69
Załącznik nr 5. Zgoda rodzica (opiekuna prawnego) na udział małoletniego w wycieczce (imprezie, spotkaniu)	70
Załącznik nr 6. Deklaracja respektowania Zasad ochrony małoletnich i niepełnosprawnych w praktyce wychowawczej Archidiecezji Łódzkiej	71
Załącznik nr 7. Zobowiązanie się do właściwego korzystania z Internetu, komputerów i zasobów <i>online</i> w ramach wykonywania pracy i posługi duszpasterskiej w Archidiecezji Łódzkiej	72
KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI	
Wytyczne dotyczące wstępnego dochodzenia kanonicznego w przypadku oskarżeń duchownych o czyny przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z osobą niepełnoletnią poniżej osiemnastego roku życia	74
Aneks nr 1. Pomoc ofiarom	80
Aneks nr 2. Procedura postępowania	82
Aneks nr 3. Zasady formacji i profilaktyki	86
Postanowienia końcowe	88

Przemówienie Ojca Świętego Franciszka do przewodniczących episkopatów na zakończenie spotkania poświęconego ochronie małoletnich w Kościele

24 lutego 2019 r.

Drodzy bracia i siostry!

Dziękując Panu, który nas wspierał w tych dniach, chciałbym podziękować wam wszystkim za ducha kościelnego i konkretne zaangażowanie, które okazałście z taką szczodrością.

Nasza praca doprowadziła nas do uznania po raz kolejny, że powaga plagi nadużyć seksualnych wobec nieletnich jest niestety zjawiskiem rozpowszechnionym historycznie we wszystkich kulturach i społeczeństwach. Dopiero w okresie stosunkowo niedawnym stała się ona przedmiotem systematycznych badań, dzięki zmianie wrażliwości opinii publicznej odnośnie do problemu, w przeszłości uznawanego za tabu, to znaczy, że wszyscy wiedzieli o jego istnieniu, ale nikt o tym nie mówił. Przywodzi mi to na myśl także okrutną praktykę religijną, rozpowszechnioną w przeszłości w niektórych kulturach, by składać ludzi – często dzieci – jako ofiary w obrzędach pogańskich. Jednak także dzisiaj dostępne statystyki na temat nadużyć seksualnych wobec nieletnich, sporządzone przez różne organizacje i organy państwowe i międzynarodowe (WHO, UNICEF, Interpol, Europol i inne), nie ukazują prawdziwej skali zjawiska, często niedocenianego głównie dlatego, że wiele przypadków wykorzystywania seksualnego małoletnich nie jest zgłaszanych¹, w szczególności tych bardzo licznych popełnionych w środowisku rodzinnym.

Rzadko bowiem ofiary zwierzają się i szukają pomocy². Za tą niechęcią może kryć się wstyd, zakłopotanie, strach przed zemstą, poczucie winy, nieufność wobec instytucji, uwarunkowania kulturowe i społeczne, ale także brak informacji o służbach i strukturach, które mogą pomóc. Niestety, udręka prowadzi do goryczy, a nawet samobójstw, a czasem do zemsty, czynienia tego sa-

¹ Por. MARÍA ISABEL MARTÍNEZ PEREZ, *Abusos sexuales en niños y adolescentes*, Ed. Criminología y Justicia, 2012: zgłaszanych jest tylko 2% przypadków, zwłaszcza gdy do wykorzystania dochodzi w środowisku rodzinnym. Oblicza ona, że ofiary pedofilii stanowią 15–20% naszego społeczeństwa. Tylko 50% dzieci ujawnia doznane wykorzystywanie, a z tych przypadków tylko 15% zostało rzeczywiście zgłoszonych. Tylko 5% jest w ostateczności osądzonych.

² W jednym przypadku na trzy ofiary nie mówi o tym nikomu (Dane za 2017 r. zebrane przez organizację non-profit THORN).

mego. Jedyna rzecz pewna to fakt, że miliony dzieci na świecie są ofiarami wyzysku i wykorzystywania seksualnego.

Byłoby ważne, aby przytoczyć dane ogólne – moim zdaniem zawsze niepełne – na poziomie globalnym³, a następnie europejskim, azjatyckim,

³ Poziom globalny: w 2017 r. WHO oszacowała, że do 1 mld osób w wieku od 2 do 17 lat doznało przemocy i zaniedbań fizycznych, emocjonalnych lub seksualnych. Według niektórych szacunków UNICEF z 2014 r., wykorzystywanie seksualne (od obmacywania do gwałtu) dotknęłyby ponad 120 mln dziewcząt, wśród których odnotowano największą liczbę ofiar. W 2017 r. ta sama organizacja ONZ zgłosiła, że w 38 krajach świata o niskich i średnich dochodach prawie 17 mln dorosłych kobiet przyznało się do przymusowych stosunków seksualnych w dzieciństwie.

Europa: w 2013 r. WHO oszacowała, że prawie 18 mln osób padło ofiarą wykorzystywania seksualnego. Spośród nich 13,4% stanowiły dziewczęta i 5,7% chłopcy. Według UNICEF, w 28 krajach europejskich, około 2,5 mln młodych kobiet poinformowało o doznaniu wykorzystywania seksualnego z kontaktem fizycznym lub bez kontaktu fizycznego przed ukończeniem 15 roku życia (dane opublikowane w 2017 r.). Ponadto 44 mln (22,9%) były ofiarami przemocy fizycznej, a 55 mln (29,6%), przemocy psychicznej. I nie tylko to: w 2017 r., raport Interpolu na temat wykorzystywania seksualnego nieletnich dzieci doprowadził do identyfikacji 14 289 ofiar w 54 krajach europejskich. W odniesieniu do Włoch w 2017 r., fundacja Cesvi oszacowała, że molestowano 6 mln dzieci. Ponadto, jak wynika z danych zebranych przez Telefono Azzurro, w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 r. było 98 przypadków wykorzystywania seksualnego i pedofilii seksualnej, obsługiwanych przez numer 114 Pogotowia Dziecinnego. Stanowiło to około 7,5% całkowitej liczby spraw rozpatrywanych przez tę usługę. 65% małoletnich ubiegających się o pomoc to kobiety, a ponad 40% to osoby w wieku poniżej 11 lat.

Azja: W Indiach w ciągu dekady 2001–2011, Azjatyckie Centrum Praw Człowieka wykryło łącznie 48 338 przypadków gwałtów na małoletnich, ze wzrostem o 336%: od 2113 przypadków w 2001 r. do 7112 przypadków w 2011 r.

Ameryka: w Stanach Zjednoczonych oficjalne dane rządowe wykazują, że co roku ponad 700 tysięcy dzieci jest ofiarami przemocy i wykorzystywania. Według Międzynarodowego Centrum Dzieci Zaginionych i Wykorzystywanych (ICMEC), jedno dziecko na dziesięć doznaje wykorzystywania seksualnego.

Afryka: w Republice Południowej Afryki wyniki badań przeprowadzonych przez Centrum Sprawiedliwości i Prewencji Przestępstw Uniwersytetu w Kapsztadzie ujawniły w 2016 r., że jedna osoba młoda na trzy, zarówno mężczyzn jak kobiet, jest zagrożona wykorzystywaniem przed ukończeniem 17 roku życia. Według badania, pierwszego w swoim rodzaju w skali ogólnokrajowej w Afryce Południowej, 784 967 młodych ludzi w wieku od 15 do 17 lat doświadczyło wykorzystywania seksualnego. Ofiarami w tym przypadku są głównie chłopcy. Mniej niż jedna trzecia zgłosiła akty przemocy władzom. W innych krajach afrykańskich wykorzystywanie seksualne nieletnich wpisują się w szerszy kontekst przemocy związanej z konfliktami, które wykrwawiają kontynent i które trudno oszacować. Zjawisko to jest również ściśle związane z praktyką wczesnych małżeństw rozpowszechnionych w różnych krajach afrykańskich, i nie tylko na tym kontynencie.

Oceania: w Australii, według danych opublikowanych przez Australijski Instytut Zdrowia i Opieki Społecznej (Aihw) w lutym 2018 r., a obejmujących lata 2015–2017, jedna kobieta na sześć (16% lub 1,5 mln) zgłosiła, że doznała wykorzystywania fizycznego i / lub seksualnego przed ukończeniem 15 roku życia oraz jeden na dziewięciu mężczyzn (11% czyli 992 000) zgłosił, iż doświadczyli tego wykorzystywania, gdy byli chłopcami. Ponadto w latach 2015–2016 około 450 tysięcy dzieci zostało poddanych środkom ochrony dzieciństwa, a 55 600 osób zostało

amerykańskim, afrykańskim i Oceanii, aby ukazać powagę i głębię tej plagi w naszych społeczeństwach⁴. By uniknąć niepotrzebnych dyskusji, chciałbym przede wszystkim podkreślić, że wzmianka o niektórych krajach ma wyłącznie na celu przytoczenie danych statystycznych przedstawionych we wspomnianych raportach.

Pierwszą prawdą, która wyłania się z dostępnych danych, jest to, że tymi, którzy dopuszczają się wykorzystywania, czyli przemocy (fizycznej, seksualnej lub emocjonalnej), są szczególnie rodzice, krewni, mężowie małoletnich żon, trenerzy i wychowawcy. Ponadto, według danych UNICEF z 2017 r. z 28 krajów świata, na 10 dziewcząt, które miały wymuszone stosunki seksualne, 9 ujawnia, że padły ofiarą osoby znanej lub bliskiej rodzinie.

Według oficjalnych danych rządu USA, w Stanach Zjednoczonych rocznie ponad 700 tys. dzieci pada ofiarą przemocy i molestowania, według Międzynarodowego Centrum Dzieci Zaginionych i Wykorzystywanych (ICMEC), jedno dziecko na dziesięć doznaje wykorzystywania seksualnego. W Europie 18 mln dzieci jest ofiarami wykorzystywania seksualnego⁵.

Jeśli weźmiemy przykład Włoch, raport „Telefono Azzurro” z 2016 r. ukazuje, że 68,9% przypadków wykorzystywania ma miejsce w domu osoby małoletniej⁶.

Teatrem przemocy jest nie tylko środowisko domowe, ale także środowisko sąsiedzkie, szkoła, sport⁷ i, niestety, także środowisko kościelne.

Z przeprowadzonych w ostatnich latach badań zjawiska nadużyć seksualnych wobec nieletnich wynika również, że rozwój sieci internetowej i me-

zabranych z domu w celu leczenia doznanego wykorzystania i zapobiegania kolejnym. Wreszcie, nie zapominajmy o niebezpieczeństwach grożących małoletnim, wywodzącym się z ludności rodzimej: według Aihw, w latach 2015–2016 dzieci z ludności rdzennej były siedmiokrotnie bardziej narażone na molestowanie lub porzucenie niż ich rówieśnicy z ludności nierodzimiej (por. <http://www.pbc2019.org/it/protezione-dei-minori/abuso-dei-minori-a-livello-globale>).

⁴ Przedstawione dane odnoszą się do krajów przodujących, wybranych w oparciu o wiarygodność dostępnych źródeł. Badania przeprowadzone przez UNICEF w 30 krajach potwierdzają ten fakt: niewielki odsetek ofiar stwierdziło, że poprosiło o pomoc.

⁵ Por. https://www.repubblica.it/salute/prevenzione/2016/05/12/news/maltrattamenti_sui_minori_tutti_gli_abusi-139630223

⁶ Konkretnie domniemany odpowiedzialny za cierpienie ponoszone przez małoletniego jest w 73,7% rodzicem (matka 44,2% i ojciec w 29,5%), krewnym w 3,3%, przyjacielem w 3,2%, znajomym w 3%, nauczycielem w 2,5%. Dane pokazują, że dorosły nieznajomy jest odpowiedzialny w niewielkim odsetku przypadków (2,2%) (por. tamże).

⁷ Pewne badanie angielskie z 2011 r. przeprowadzone przez Narodowe Stowarzyszenie na Rzecz Zapobiegania Okrucieństwu wobec Dzieci wykazało, że 29% badanych respondentów mówiło o molestowaniu seksualnym (fizycznym i werbalnym) w ośrodkach, w których uprawiali sport.

dłów przyczynił się do znacznego zwiększenia liczby przypadków wykorzystywania i przemocy *online*. Upowszechnienie pornografii szybko rozprzestrzeniło się na całym świecie za pośrednictwem Internetu. Plaga pornografii przybrała rozmiary przerażające, ze szkodliwym wpływem na psychikę i na relacje między mężczyznami a kobietami, a także między nimi a dziećmi. Zjawisko to ciągle narasta. Niestety przedmiotem bardzo znacznej części produkcji pornograficznej są małoletni, którzy są w ten sposób poważnie zranieni w swojej godności. Badania w tej dziedzinie udowadniają, że dzieje się to w sposób coraz bardziej potworny i okrutny. Dochodzimy do skrajnych aktów wykorzystywania małoletnich, zleconych i śledzonych na żywo przez Internet⁸.

Chciałbym w tym miejscu przypomnieć międzynarodowy kongres w Rzymie na temat godności dziecka w erze cyfrowej oraz pierwsze Forum Międzyreligijnego Przymierza na rzecz Bezpieczniejszych Wspólnot, które odbyło się w listopadzie ubiegłego roku w Abu Zabi na ten sam temat.

Inną plagą jest turystyka seksualna: według danych Światowej Organizacji Turystyki z 2017 r., co roku 3 mln osób wyrusza w świat, by uprawiać seks z osobą małoletnią⁹. Znamienne jest to, że sprawcy tych przestępstw, w większości przypadków, nie uznają, że to, co popełniają, jest karalne.

W związku z tym, mamy do czynienia z problemem uniwersalnym, o charakterze przekrojowym, który niestety występuje niemal wszędzie. Trzeba powiedzieć jasno: powszechność tej plagi, potwierdzając jej powagę w naszych społeczeństwach¹⁰, nie umniejsza jej potworności w obrębie Kościoła.

⁸ Według danych IWF 2017 (Internet Watch Foundation), co 7 minut strona internetowa wysyła zdjęcia dzieci wykorzystywanych seksualnie. W 2017 r. zidentyfikowano 78 589 adresów URL zawierających obrazy wykorzystywania seksualnego, skoncentrowanych w szczególności w Holandii, a następnie w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie, Francji i Rosji. 55% ofiar ma mniej niż 10 lat, 86% to dziewczynki, 7% to chłopcy, a 5% to zarówno chłopcy, jak i dziewczynki.

⁹ Najpopularniejsze miejsca to Brazylia, Dominikana, Kolumbia, a także Tajlandia i Kamboża. Ostatnio dołączyły do nich niektóre kraje Afryki i Europy Wschodniej. Pierwsze sześć krajów pochodzenia tych, którzy dopuszczają się wykorzystywania to Francja, Niemcy, Wielka Brytania, Chiny, Japonia i Włochy. Nie należy też lekceważyć rosnącej liczby kobiet podróżujących do krajów rozwijających się, szukających płatnego seksu z małoletnimi: w sumie stanowią one 10% turystów seksualnych na świecie. Ponadto, zgodnie z badaniem przeprowadzonym przez Ecpat International (End Child Prostitution in Asian Tourism) w latach 2015–2016, 35% pedofilnych turystów seksualnych stanowili klienci stali, podczas gdy 65% było klientami okazjonalnymi

(por. <https://www.osservatoriodiritti.it/2018/03/27/turismo-sessuale-minorile-nel-mondo-italia-ecpat>).

¹⁰ „Jeśli bowiem ta niezwykle poważna klęska dotknęła niektórych szafarzy wyświęconych, to można się zastanawiać: jakże bardzo może być ona głęboka w naszych społeczeństwach i w naszych rodzinach?” (Przemówienie do Kurii Rzymskiej, 21 grudnia 2018).

Nieludzkość tego zjawiska na poziomie światowym staje się jeszcze poważniejsza i bardziej skandaliczna w Kościele, ponieważ jest sprzeczna z jego aurytetytem moralnym i wiarygodnością etyczną. Osoba konsekrowana, wybrana przez Boga, by prowadzić dusze do zbawienia, poddaje się swojej ludzkiej słabości, czy też chorobie, stając się w ten sposób narzędziem szatana. W wykorzystywaniu widzimy rękę zła, która nie oszczędza nawet niewinności dzieci. Nie ma wystarczających wyjaśnień tych nadużyć wobec dzieci. Pokornie i odważnie musimy uznać, że mamy do czynienia z tajemnicą zła, które zażycie atakuje najstarszych, ponieważ są oni obrazem Jezusa. Dlatego właśnie wzrosła obecnie w Kościele świadomość, że trzeba nie tylko powstrzymać najpoważniejsze nadużycia środkami dyscyplinarnymi oraz procesami cywilnymi i kanonicznymi, ale także zdecydowanie zmierzyć się z tym zjawiskiem zarówno w Kościele, jak i poza nim. Czuje się on powołany do zwalczania tego zła, które dotyka centrum jego misji: głoszenia Ewangelii maluczkiemu i ochrony ich przed żarłocznymi wilkami.

Chciałbym tutaj powtórzyć jednoznacznie: jeśli w Kościele wystąpiłby chociaż jeden przypadek wykorzystywania – który sam w sobie jest potwornością – to taki przypadek zostanie potraktowany z najwyższą powagą. Istotnie, w usprawiedliwionej złości ludzi Kościół widzi odzwierciedlenie gniewu Boga, zdradzonego i spoliczkowanego przez te nieuczciwe osoby konsekrowane. Echo cichego krzyku dzieci, które zamiast znaleźć w nich ojcostwo i przewodników duchowych znalazły oprawców, wstrząśnie sercami znieczulonymi obłudą i władzą. Mamy obowiązek uważnie słuchać tego stłumionego milczącego krzyku.

Trudno zatem zrozumieć zjawisko wykorzystywania seksualnego małoletnich bez uwzględnienia władzy, ponieważ są one zawsze następstwem nadużycia władzy, wykorzystywania sytuacji niższości wykorzystanego bezbronnego, pozwalającej na manipulowanie jego sumieniem oraz kruchością psychologiczną i fizyczną. Nadużywanie władzy jest obecne także w innych formach wykorzystywania, których ofiarami jest niemal 85 mln dzieci, zapomnianych przez wszystkich: dzieci-żołnierzy, prostytutki się małoletnich, dzieci niedożywionych, dzieci uprowadzonych i często padających ofiarą potwornego handlu narządami ludzkimi lub zamienionymi w niewolników, dzieci będących ofiarami wojen, dzieci uchodźców, dzieci – ofiar aborcji i tak dalej.

W obliczu takiego okrucieństwa, tak wielkiej bałwochwalczej ofiary z dzieci dla bożka władzy, pieniędzy, pychy, buty, nie wystarczają wyjaśnienia empiryczne. Nie mogą one uzmysłowić skali i głębi tego dramatu. Ponownie hermeneutyka pozytywistyczna ukazuje swoje ograniczenia. Daje nam prawdziwe wyjaśnienie, które pomoże nam podjąć niezbędne działania, ale nie jest w sta-

nie określić znaczenia. A dzisiaj potrzebujemy wyjaśnień i znaczeń. Wyjaśnienia pomogą nam bardzo w obszarze działania, ale pozostawią nas w połowie drogi.

Jakie byłoby zatem egzystencjalne „znaczenie” tego przestępczego zjawiska? Biorąc pod uwagę jego skalę i ludzką głębię, dziś jest niczym innym jak aktualnym przejawem ducha zła. Bez uwzględnienia tego wymiaru pozostaniemy dalecy od prawdy i bez prawdziwych rozwiązań.

Bracia i siostry, dzisiaj stoimy w obliczu przejawu zła, bezczelnego, agresywnego i destrukcyjnego. Kryje się za tym i jest w tym duch zła, który w swojej bucie i pysze czuje się panem świata¹¹ i myśli, że wygrał. I chcę to wam powiedzieć z autorytetem brata i ojca, owszem małego, ale który jest pastorem Kościoła, który przewodzi w miłości: w tych bolesnych przypadkach widzę rękę zła, które nie oszczędza nawet niewinności maluczkich. A to skłania mnie do pomyślenia o przykładzie Heroda, który, pobudzany strachem przed utratą swej władzy, nakazał rzeź wszystkich dzieci w Betlejem¹².

Zatem musimy podjąć wszelkie środki praktyczne, które oferuje nam zdrowy rozsądek, nauka i społeczeństwo. Nie wolno nam zatem tracić z oczu tej rzeczywistości i powinniśmy podjąć środki duchowe, których uczy nas sam Pan: pokora, oskarżanie samych siebie, modlitwa, pokuta. Jest to jedyny sposób na pokonanie ducha zła. W ten sposób zwyciężył Jezus¹³.

Celem Kościoła będzie zatem wysłuchanie, otoczenie opieką, chronienie i leczenie małoletnich wykorzystywanych, wyzyskiwanych i zapomnianych gdziekolwiek się znajdują. Aby osiągnąć ten cel, Kościół musi wznieść się ponad wszelką polemikę ideologiczną i polityki medialne, które często wykorzystują dla różnych interesów dramaty, jakie przeżywają maluczcy.

Zatem nadszedł czas wspólnej pracy, by wykorzenić to okrucieństwo z ciała naszego człowieczeństwa, podejmując wszelkie niezbędne środki już obowiązujące na poziomie międzynarodowym i na poziomie kościelnym. Nadszedł czas, aby znaleźć właściwą równowagę wszystkich zagrożonych wartości i zapewnić jednolite wytyczne dla Kościoła, unikając dwóch skrajności parodii spr-

¹¹ Por. H. BENSON, *The Lord of the World*, Dodd, Mead and Company, London 1907.

¹² „Czemu więc trwożysz się, Herodzie, słysząc o narodzinach Króla? Nie przychodzi On, by cię pozbawić panowania, lecz by pokonać szatana. Ale tego nie rozumiesz, więc się lękasz i srożysz. Chcesz zgładzić Tego jednego, którego poszukujesz, i stajesz się okrutnym mordercą wielu dzieci [...] Zabijasz maleństwa, bo strach zabija twe serce (ŚW. KWODWULTDEUS, Kazanie 2 o wyznaniu wiary: PL 40, 655).

¹³ „Ów smok, wąż starodawny, wsączył swoją truciznę w drzewo i nią skażył człowieka dawszy mu jej skosztować; teraz zaś zamysłał pożreć ciało Pana, lecz zaraził się zawartą w nim mocą Bóstwa i został zniweczony” (ŚW. MAKSYM WYZNAWCA, *Centuria*, 1, 8–13; w: Szczepan Pieszczo, *Patrologia*, t. II, *Ojcowie mówią*, Gniezno 1994, s. 241.

wiedliwości, spowodowanej poczuciem winy z powodu błędów przeszłości i presji świata mediów oraz swoistej samoobrony, która nie mierzy się z przyczynami i następstwami tych poważnych przestępstw.

W tym kontekście chciałbym wspomnieć o „Best Practices”, sformułowanych pod kierunkiem Międzynarodowej Organizacji Zdrowia¹⁴ przez grupę dziesięciu międzynarodowych agencji, które opracowały i zatwierdziły pakiet środków zwanych INSPIRE, czyli siedem strategii na rzecz położenia kresu przemocy wobec dzieci¹⁵.

Wykorzystując te wytyczne, Kościół w swojej drodze legislacyjnej, również dzięki pracy wykonanej w minionych latach przez Papieską Komisję ds. Ochrony Małoletnich oraz wkład naszego spotkania, będzie koncentrował się na następujących aspektach:

1. Ochrona dzieci: podstawowym celem każdego środka jest ochrona dzieci i zapobieganie, by nie padły ofiarą jakiegokolwiek wykorzystywania psychologicznego czy fizycznego. Konieczna jest zatem zmiana mentalności w celu zwalczania postawy obronno-reaktywnej dla chronienia instytucji, na rzecz szczerego i zdecydowanego poszukiwania dobra wspólnoty, dając pierwszeństwo ofiarom nadużyć w każdym znaczeniu. Musimy mieć zawsze przed oczami niewinne twarze dzieci, pamiętając o słowach Nauczyciela:

¹⁴ CDC: United States Centers for Disease Control and Prevention; CRC: Convention on the Rights of the Child; End Violence Against Children: The Global Partnership; PAHO: Pan American Health Organization; PEPFAR: President's Emergency Program for AIDS Relief; TFG: Together for Girls; Unicef: United Nations Children's Fund; UNODC: United Nations Office on Drugs and Crime; USAID: United States Agency for International Development; WHO: World Health Organization.

¹⁵ Każda litera słowa INSPIRE ukazuje jedną ze strategii, a większość z nich wykazała, że ma skutki profilaktyczne dla różnych rodzajów przemocy, a także korzyści w takich dziedzinach jak zdrowie psychiczne, edukacja i ograniczenie przestępczości. Siedem strategii to następująco: Implementation and enforcement of laws: wdrażanie i stosowanie ustaw (na przykład zakaz stosowania okrutnej dyscypliny i ograniczanie dostępu do alkoholu i broni palnej); Norms and values: normy i wartości, które trzeba zmienić (na przykład te, które wybaczą molestowanie seksualne dziewczynek lub agresywne zachowanie chłopców); Safe environments: bezpieczne środowisko (np. identyfikacja w dzielnicach „gorących punktów” ze względu na przemoc i stawienie czoła problemom lokalnym za pomocą polityki rozwiązującej problemy oraz inne interwencje); Parent and caregiver support: rodzice i wsparcie asystenta rodzinnego (na przykład poprzez zapewnianie formacji do rodzicielstwa dla młodzieży, dla nowych rodziców); Income and economic strengthening: dochody i wzmocnienie ekonomiczne (takie jak mikrokredyt i szkolenia w dziedzinie równouprawnienia płci); Response and support services: usługi w zakresie reagowania i wsparcia (np. zapewnienie, aby dzieci narażone na przemoc mogły uzyskać dostęp do skutecznej pomocy w nagłych wypadkach i otrzymać odpowiednie wsparcie psychospołeczne); Education and life skills: wykształcenie i nabranie umiejętności niezbędnych do życia (np. zapewnienie, aby dzieci uczęszczały do szkoły i zapewnienie umiejętności społecznych).

„Kto by się stał powodem grzechu dla jednego z tych małych, którzy wierzą we Mnie, temu byłoby lepiej kamień młyński zawiesić u szyi i utopić go w głębi morza. Biada światu z powodu zgorzeń! Muszą wprawdzie przyjść zgorzenia, lecz biada człowiekowi, przez którego dokonuje się zgorzenie” (Mt 18, 6–7).

2. Nieskazitelna stanowczość: chciałbym tutaj powtórzyć, że „Kościół nie będzie szczędził wszelkich niezbędnych wysiłków, aby powierzyć wymiarowi sprawiedliwości każdego, kto popełnił takie zbrodnie” (Przemówienie do Kurii Rzymskiej, 21 grudnia 2018 r.). Z powodu swego przekonania, iż „grzechy i przestępstwa osób konsekrowanych są zabarwione kolorami jeszcze ciemniejszymi niewierności, hańby, i deformują oblicze Kościoła, podkopując jego wiarygodność. W istocie Kościół wraz ze swymi wiernymi synami jest również ofiarą tych niewierności i tych prawdziwych przestępstw sprzeniewierzenia” (tamże).

3. Prawdziwe oczyszczenie: pomimo podjętych środków i postępów w dziedzinie zapobiegania wykorzystywaniu, trzeba położyć nacisk na odnowione i nieustanne dążenie do świętości pasterzy, których upodobnienie do Chrystusa Dobrego Pasterza jest prawem ludu Bożego. Trzeba zatem podkreślić: „stanowczą wolę, by z całą swą mocą iść dalej drogą oczyszczania, zastanawiając się, w jaki sposób chronić dzieci; jak uniknąć takich katastrof, jak leczyć i rehabilitować ofiary; jak umocnić formację w seminariach [...] Zostaną pojęte starania, by przekształcić popełnione błędy w szanse wykorzenia tej plagi nie tylko z ciała Kościoła, ale także społeczeństwa” (tamże). Święta bojaźń Boża prowadzi nas do oskarżania siebie – jako ludzi i jako instytucję – oraz do naprawienia naszych braków. Oskarżenie samych siebie: to mądry początek, związany ze świętą bojaźnią Boga. Uczyc się oskarżania samych siebie jako osoby, jako instytucje, jako społeczeństwa. Istotnie, nie możemy popaść w pułapkę oskarżania innych, co jest krokiem ku alibi, oddzielającym nas od rzeczywistości.

4. Formacja: czyli wymogi dotyczące doboru i formacji kandydatów do kapłaństwa z kryteriami nie tylko negatywnymi, ukierunkowanymi przede wszystkim na wykluczenie osobowości problematycznych, ale także pozytywnymi, by zaoferować odpowiednim kandydatom zrównoważony proces formacyjny, prowadzący do świętości i obejmujący cnotę czystości. Paweł VI w Encyklice *Sacerdotalis caelibatus* napisał: „Do takiego bowiem życia, jakie ma wieść bezżenny kapłan, życia wewnątrznie i zewnątrznie intensywnie poświęconego sprawom Bożym, wymagającego wielkiej roztropności, bynajmniej nie nadaje się kandydat, który pod względem cielesnym, duchowym i moralnym nie

jest wyposażony w konieczne przymioty; a nie należy się spodziewać, że w tej dziedzinie łaska Boża uzupełni to, czego zabrakło naturze” (nr 64).

5. Wzmocnienie i weryfikacja wytycznych Konferencji Episkopatów: to znaczy potwierdzenie potrzeby jedności biskupów w stosowaniu kryteriów, które mają wartość norm, a nie tylko wytycznych. Żadne wykorzystywanie nie może być kiedykolwiek ukrywane (jak to było zwyczajem w przeszłości) i lekceważone, ponieważ ukrywanie wykorzystywania sprzyja rozprzestrzenianiu się zła i dodaje dodatkowy poziom zgorzenia. W szczególności trzeba wypracować nowe, skuteczne podejście do zapobiegania we wszystkich instytucjach i środowiskach działalności kościelnej.

6. Towarzyszenie osobom pokrzywdzonym: zło, którego doświadczyli, pozostawia w nich nieusuwalne rany, które przejawiają się także w urazach i tendencjami do samozniszczenia. Kościół ma zatem obowiązek zaoferować im wszelkie niezbędne wsparcie, korzystając z pomocy ekspertów w tej dziedzinie. Trzeba słuchać, pozwalać sobie na słowo: „marnować czas” na wysłuchanie. Słuchanie leczy poranionego i leczy także nas samych z egoizmu, z dystansowania się, z „to mnie nie dotyczy”, z postawy kapłana i lewity z przypowieści o Miłosiernym Samarytaninie.

7. Świat cyfrowy: ochrona małoletnich musi uwzględniać nowe formy wykorzystywania seksualnego oraz wszelkiego rodzaju nadużyć, zagrażających im w środowisku, w którym żyją, oraz poprzez nowe narzędzia, z których korzystają. Seminarzyści, księża, zakonnicy, zakonnice, pracownicy duszpasterscy i wszyscy muszą mieć świadomość, że świat cyfrowy i korzystanie z jego narzędzi często oddziałują głębiej, niż myślimy. Należy zachęcać kraje i władze do stosowania wszelkich niezbędnych środków w celu ograniczenia stron internetowych, które zagrażają godności mężczyzny, kobiety, a zwłaszcza małoletnich: przestępstwo nie korzysta z prawa do wolności. Trzeba absolutnie jak najbardziej stanowczo przeciwstawić się tym obrzydliwościom, czuwać i walczyć, aby rozwój maluczkich nie był zakłócany lub deformowany poprzez ich niekontrolowany dostęp do pornografii, który pozostawi głębokie negatywne znaki na ich umyśle i duszy. Trzeba dążyć, aby młodzi mężczyźni i kobiety, zwłaszcza seminarzyści i duchowni, nie stali się niewolnikami zależności opartych na wyzysku i przestępczym wykorzystywaniu niewinnych oraz ich obrażów, i pogardy dla godności kobiety i osoby ludzkiej. Należy tu zwrócić uwagę na nowe przepisy dotyczące „najpoważniejszych przestępstw”, zatwierdzone przez papieża Benedykta XVI w 2010 r., gdzie zostało dodane jako nowy rodzaj przestępstwa „nabywanie, przechowywanie lub rozpowszechnianie” przez członka duchowieństwa „w jakikolwiek sposób i za pomocą jakiegokolwiek urzędnika, materiałów pornograficznych, które przedstawiają nielet-

nich”. Mówiono wówczas o osobach poniżej czternastego roku życia. Obecnie uważamy, że musimy podnieść tę granicę wiekową, aby poszerzyć ochronę małoletnich i podkreślić powagę takich faktów.

8. Turystyka seksualna: zachowanie, spojrzenie, nastawienie uczniów i sług Jezusa muszą być zdolne do rozpoznania obrazu Boga w każdym człowieku, poczynając od najbardziej niewinnych. Jedynie czerpiąc z tego radykalnego poszanowania godności innej osoby, będziemy mogli jej bronić od wszechobecnej władzy przemocy, wyzysku, wykorzystywania i zepsucia oraz służyć jej w sposób wiarygodny w jej integralnym rozwoju ludzkim i duchowym, w spotkaniu z innymi i z Bogiem. By zwalczyć turystykę seksualną, konieczne jest zastosowanie represji prawnych, a także wsparcie i projekty reintegracji ofiar tego zbrodniczego zjawiska. Wspólnoty kościelne są wezwane do wzmocnienia duszpastersstwa osób wykorzystywanych przez turystykę seksualną. Wśród nich najbardziej narażone i potrzebujące szczególnej pomocy są z pewnością kobiety, małoletni i dzieci. Te ostatnie wymagają jednak szczególnej ochrony i uwagi. Władze rządowe niech stawiają na pierwszym miejscu i niezwłocznie podejmują działania, by zwalczać handel i wykorzystywanie ekonomiczne dzieci. W tym celu ważne jest koordynowanie wysiłków na wszystkich szczeblach społeczeństwa i ścisła współpraca z organizacjami międzynarodowymi w celu stworzenia ram prawnych chroniących dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym w turystyce i umożliwiających ściganie przestępców na drodze prawnej¹⁶.

Pozwólcie mi, bym serdecznie podziękował wszystkim kapłanom i osobom konsekrowanym, którzy służą Panu wiernie i bez reszty, i którzy czują się pozbawieni czci i zdyskredytowani haniebnymi postawami niektórych swoich współbraci. Wszyscy – Kościół, osoby konsekrowane, Lud Boży, a nawet sam Bóg – jesteśmy ich ofiarami. Dziękuję w imieniu całego Kościoła zdecydowanej większości księży, którzy są nie tylko wierni swemu celibatowi, ale poświęcają się w postudze, która stała się dzisiaj jeszcze bardziej trudna przez skandale nielicznych (ale wciąż nazbyt wielu) ich współbraci. Dziękuję również wiernym, którzy dobrze znają swoich dobrych pasterzy i stale się za nich modlą i ich wspierają.

Na koniec chciałbym podkreślić wagę konieczności przekształcenia tego zła w szansę oczyszczenia. Spójrzmy na postać Edyty Stein – świętej Teresy Benedykty od Krzyża, z przekonaniem, że „w najciemniejszej nocy powstają najwięksi prorocy i święci. Jednak ożywiający nurt życia mistycznego pozostaje niewidzialny. Z pewnością decydujące wydarzenia w dziejach świata były zasadniczo spowodowane przez dusze, o których książki historyczne

¹⁶ Por. Documento Finale del VI Congresso Mondiale sulla Pastorale del Turismo, 27 luglio 2004.

nic nie mówią. A to, jakim duszom powinniśmy dziękować za decydujące wydarzenia z naszego życia osobistego, to coś, co poznamy jedynie w dniu, w którym wszystko ukryte zostanie odkryte”. Święty, wierny Lud Boży, w jego codziennym milczeniu, w wielu formach i na różne sposoby nieustannie ukazuje i zaświadcza z „upartą” nadzieją, że Pan nie opuszcza, że wspiera ustawiczne poświęcenie swoich dzieci, w wielu sytuacjach naznaczone cierpieniem. Święty i cierpliwy, wierny Lud Boży, podtrzymywany i ożywiany przez Ducha Świętego, jest najlepszą twarzą Kościoła prorockiego, który potrafi umieścić swego Pana w centrum codziennego dawania siebie. To właśnie ten święty Lud Boży uwolni nas od plagi klerykalizmu, który jest żyzną glebą dla tych wszystkich obrzydliwości.

Najlepszym osiągnięciem i najbardziej skutecznym rozwiązaniem, jakie możemy dać ofiarom, ludowi Świętej Matki Kościoła i całemu światu, jest dążenie do nawrócenia osobistego i wspólnotowego, pokora uczenia się, słuchania, pomagania i chronienia najbardziej bezbronnych.

Stanowczo apeluję o kompleksową walkę przeciwko wykorzystywaniu małoletnich w dziedzinie seksualnej, a także w innych dziedzinach, ze strony wszystkich władz i poszczególnych osób, ponieważ mamy tu do czynienia z ohydnyimi przestępstwami, które powinny być wymazane z powierzchni ziemi. Tego żąda wiele ofiar ukrytych w rodzinach i różnych środowiskach naszych społeczeństw.

Część I

Zagadnienia wstępne

A. Postanowienia ogólne

1. Opieka nad dziećmi i młodzieżą rozumiana jest jako troska o ich godność, o dobro duchowe, psychiczne i fizyczne. Wszyscy opiekunowie biorą na siebie odpowiedzialność za ochronę i rozwój tego dobra.
2. Celem niniejszego dokumentu jest pomoc wszystkim osobom zaangażowanym w dzieła edukacyjno-wychowawcze i formacyjne Archidiecezji Łódzkiej w autorefleksji nad właściwymi sposobami zachowań w dziedzinie ochrony i bezpieczeństwa powierzonych im wychowanków oraz przekazanie wskazówek, przykładów dobrych praktyk, procedur oraz konsekwencji prawnych zaniedbań lub naruszeń zapisów prawa dotyczących ochrony dzieci i młodzieży.
3. *Zasady ochrony małoletnich i niepełnosprawnych w praktyce wychowawczo-duszpasterskiej Archidiecezji Łódzkiej*, zwane dalej *Zasadami*, zbierają w jeden dokument zasady i praktyki zawarte w innych dokumentach z uwzględnieniem wskazań zawartych w dokumencie *Wytyczne*, przyjętym na mocy uchwały nr 13/366/2014 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 8 października 2014 r., znowelizowanym na mocy uchwały nr 5/376/2017 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 6 czerwca 2017 r.
4. *Zasady* są przeznaczone do stosowania w dziełach Archidiecezji Łódzkiej przez duchownych oraz świeckich wychowawców, nauczycieli, trenerów, animatorów, wolontariuszy, praktykantów i stażystów zatrudnionych na różnych stanowiskach i podejmujących różne zakresy odpowiedzialności.
5. Ochrona dzieci i młodzieży, o której mowa w *Zasadach*, opiera się zarówno na art. 30 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, zgodnie z którym: „przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela”, jak i na ustawodawstwie Kościoła Katolickiego (Kodeks Prawa Kanonicznego). Ochrona obejmuje osoby do ukończenia 18 roku życia, nawet jeśli prawo państwowe wyznaczałoby w jakiejś kwestii granicę niższą.

B. Prawa dzieci i młodzieży oraz ogólne zasady ich ochrony

6. Każde dziecko i młody człowiek, który został powierzony opiece dorosłych, ma prawo do:
- poszanowania własnej godności i nietykalności;
 - zaspokojenia potrzeb fizycznych i emocjonalnych (szczególnie poczucia bezpieczeństwa i doświadczania miłości);
 - przynależności, np. do rodziny, grupy, oraz do kontaktów i relacji społecznych;
 - otrzymania wsparcia w rozwoju;
 - poważnego traktowania zgłaszanych dorosłym problemów;
 - ochrony przed zaniedbaniem, przemocą, wykorzystaniem i dyskryminacją;
 - obrony, w tym prawo do korzystania z pomocy obrońcy, zgodnie z prawem polskim;
 - wykonywania praktyk religijnych i korzystania z postug religijnych;
 - poznania i ochrony swoich praw i potrzeb.

Powyższe prawa są niezbywalne, a ich ograniczenia mogą wynikać tylko z norm prawnych, które mają na celu ochronę praw innych osób, a także ich życia, zdrowia oraz moralności społecznej.

7. Podstawowe zasady ochrony praw dzieci i młodzieży:
- bezwzględna ochrona dzieci i młodzieży przed wszelkimi formami przemocy;
 - realizacja zasady „zero tolerancji” dla wykorzystania seksualnego małoletnich;
 - każdy duszpasterz i wychowawca z osobna i wszyscy razem odpowiadają za bezpieczeństwo dzieci i młodzieży;
 - wychowawcy dysponują skutecznymi narzędziami służącymi ochronie małoletnich w postaci odpowiedniego wykształcenia, umiejętności stosowania systemu zapobiegawczego oraz znajomości procedur postępowania;
 - wychowankowie znają swoje prawa oraz sposoby reakcji w sytuacji zagrożenia czy skrzywdzenia.

C. Zjawiska szkodliwe wychowawczo

8. Mając na względzie dobro dzieci i młodzieży, *Zasady* wspierają zdrowe doświadczenia wychowawcze oraz umacniają pozytywne i przejrzyste procesy sprzyjające integralnemu rozwojowi fizycznemu, emocjonalnemu, intelektualnemu, duchowemu, społecznemu i kulturalnemu powierzonych dzieci. W szczególny sposób służą ochronie przed takimi niekorzystnymi wycho-

wawczo i rozwojowo zjawiskami, jak: wykorzystanie fizyczne, wykorzystanie psychiczne, cyberprzemoc, zaniedbanie, wykorzystanie seksualne.

9. **Wykorzystanie fizyczne** (przemoc fizyczna) to każda forma niewłaściwego, nieprzypadkowego naruszenia nietykalności cielesnej dziecka, zarówno zamierzonego (bicie, szarpanie, kopanie, potrząsanie itp.), jak i wynikającego z zaniedbania.
10. **Wykorzystanie psychiczne** (przemoc psychiczna) polega na uporczywym, niewłaściwym traktowaniu emocjonalnym dziecka, powodującym poważne zaburzenia w jego rozwoju emocjonalnym. Jest to najczęstsza kategoria nadużyć w relacjach między wychowawcami a dziećmi. Skutkiem jest przekonanie dziecka o swojej bezwartościowości, niższości, niemożności bycia kochanym bezwarunkowo. Otwiera to drogę do innych nadużyć wobec dziecka, również seksualnych. Przemoc psychiczna może przybrać formę stawiania wymagań nieadekwatnych do wieku, zastraszania i grożenia dziecku, poniżania jego godności w obecności innych, ośmieszania, niekonsekwencji w relacji (okazywanie nadmiernej sympatii na przemian z chłodem emocjonalnym), faworyzowania dziecka i oczekiwania lojalności z jego strony oraz wiele innych.
11. **Cyberprzemoc** to wszelka przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych – komunikatorów, czatów, stron internetowych, blogów, SMS-ów, MMS-ów. Może mieć formę wulgarnych wiadomości, obraźliwych komentarzy (hejting, *trolling*), przesyłania zdjęć dziecka, których ono się wstydzi i ukazujących je w niekorzystnym świetle, zastraszania, śledzenia (*cybrestalking*) ujawniania tajemnic dziecka (*outing*), organizowania grupy osób nieprzychylnych dziecku, kradzieży tożsamości (*impersonation*) itp.
12. **Zaniedbanie** to pozbawienie dziecka określonego dobra, powodującego znaczną szkodę w jego rozwoju, np. pozbawienie żywności, ubrania, ciepła, środków higieny, opieki, poczucia bezpieczeństwa, przyjaznych uczuć, opieki medycznej. Poważnym aktem zaniedbania jest niezapewnienie dziecku odpowiedniej opieki i pomocy, w tym powierzenie go ludziom, którzy nie zapewniają mu odpowiedniej opieki medycznej i leczenia.
13. **Wykorzystanie seksualne** to każde zachowanie osoby dojrzałej seksualnie wobec dziecka w wieku bezwzględnej ochrony (prawo karne do 15 roku życia, prawo kanoniczne do 18 roku życia), które czy to przez świadome działanie, czy też przez zaniedbanie swoich społecznych obowiązków wynikających ze specyficznej odpowiedzialności za dziecko, dopuszcza do zaangażowania dziecka w jakąkolwiek aktywność natury seksualnej, której intencją jest zaspokojenie osoby dorosłej.

D. Specyfika wykorzystania seksualnego

14. Czyn pedofilny to każde zachowanie osoby dorosłej wobec dziecka, które jest motywowane popędem seksualnym, służące podniecaniu się i zaspokajaniu potrzeby seksualnej.
15. Aktywność seksualna dorosłego człowieka podejmowana z dzieckiem może być przejawem dewiacji seksualnej lub parafilii pod postacią pedofilii, lub może to być zastępczy sposób realizacji jego potrzeby seksualnej.
16. Wystąpienie zachowania określanego jako czyn pedofilny nie oznacza, że został on dokonany przez pedofila. Czynów pedofilnych dopuszczają się pedofile, a więc osoby, u których stwierdza się zaburzenie preferencji seksualnej lub parafilie, ale znacznie częściej dokonują ich inne osoby, które w różnorodnych okolicznościach, pod wpływem różnorodnych czynników podejmują kontakty seksualne z dzieckiem, pomimo że nie są dewiantami (nie spełniają kryteriów diagnostycznych parafilii).

a. Zachowania seksualne osób dorosłych wobec dzieci motywowane preferencjami seksualnymi

17. **Sprawcy fiksacyjni** (preferencyjni) – dorośli, dla których dziecko jest preferowanym obiektem seksualnym. Osoby te czują pociąg seksualny do obiektów przed okresem pokwitania. Kontakty lub fantazje seksualne dotyczące dzieci są stale preferowanymi lub wyłącznymi sposobami osiągnięcia podniecenia seksualnego i orgazmu.
18. **Preferencje seksualne** – zakres bodźców i zachowań, które w warunkach wolnego wyboru są erotycznie wartościowe dla danej osoby. Preferencje erotyczne konkretnej osoby można ocenić, porównując wysokość podniecenia seksualnego powstałego na skutek oddziaływania obiektów, zachowań lub sytuacji potencjalnie erotycznych. Poziom podniecenia seksualnego służy jako kryterium wartości erotycznej zarówno bodźców zewnętrznych, jak i własnych zachowań osoby, a tym samym określa jej preferencje seksualne.
19. **Pedofilia** – akt lub fantazjowanie o angażowaniu się w aktywność seksualną z dziećmi przed okresem dojrzewania jako stale preferowaną lub wyłączną metodę osiągnięcia podniecenia seksualnego.
20. Ze względu na wiek obiektu zainteresowania wśród pedofilii wyróżnia się:
 - **infantofilię** – dotyczy osób zainteresowanych kontaktami z małymi dziećmi (poniżej 5 roku życia);
 - **efebofilię** – dotyczy osób zainteresowanych chłopcami w wieku przedpokwitaniowym, nastoletnim, w wieku przed prawną granicą (np. 12–15 rok życia);

– **nimfofilię** – dotyczy osób zainteresowanych dorastającymi dziewczętami w wieku przedpokwitaniowym, nastoletnim, w wieku przed prawną granicą (np. 12-15 rok życia).

21. Efebofil w porównaniu z pedofilem jest bardziej zainteresowany nawiązaniem z małoletnim kontaktów wzajemnych przypominających romans, jest bardziej oportunistyczny, gotowy przystosować się do okoliczności, gdy nawiązuje aktywność seksualną.

b. Zachowania seksualne osób dorosłych wobec dzieci o charakterze zastępczego realizowania potrzeby seksualnej

22. **Sprawcy regresywni** (zastępczy) – preferują seksualnie osoby dorosłe, ale z różnych powodów nie nawiązują z nimi satysfakcjonujących kontaktów. Dziecko staje się obiektem seksualnym nie z wyboru, ale np. z powodu łatwiejszej dostępności. Wyróżnia się następujące typy sprawców zastępczych: typ regresyjno-frustracyjny, moralnie nieodróżniający, seksualnie nieodróżniający, nieprzystosowany i zahamowany.

23. **Sprawcę typu regresyjno-frustracyjnego** charakteryzuje brak umiejętności nawiązywania relacji w sferze seksualnej, podczas gdy w innych obszarach doskonale sobie radzi. Skutkami tego braku jest narastająca frustracja związana z potrzebami seksualnymi oraz skierowanie potrzeb w stronę dzieci z powodu regresji. Ofiarami są najczęściej dziewczynki i chłopcy w okresie dojrzewania, traktowane przez sprawcę jak dorosłe.

24. **Sprawca typu moralnie nieodróżniającego** nie identyfikuje barier i ograniczeń moralnych, społecznych i kulturowych. Nie widzi nic złego w podejmowaniu kontaktów seksualnych z dziećmi. Często, ze względu na dostępność, ofiarą staje się własne potomstwo.

25. **Typ seksualnie nieodróżniający** sprawcy uważa, że ma prawo do każdego rodzaju zachowań seksualnych, byle były one dla niego satysfakcjonujące.

26. **Sprawca typu nieprzystosowanego** jest nieprzystosowany do środowiska, w którym żyje. Uniemożliwia mu to nawiązywanie prawidłowych relacji społecznych, w których mógłby zaspokajać swoje potrzeby emocjonalne i seksualne. Dziecko staje się zastępczym źródłem zaspokojenia. Te kontakty nie są jednak satysfakcjonujące (nie ma innej możliwości rozładowania popędu), powodują narastanie frustracji. Seksualne napaści na dzieci mogą wtedy przybrać charakter sadystyczny (z powodu frustracji wynikającej z braku satysfakcji).

27. **Sprawca typu zahamowanego** jest także nieprzystosowany do środowiska, w którym żyje poprzez subiektywne, wewnętrzne bariery oraz brak umie-

jętności społecznych. Przemoc seksualna wobec dziecka kierowana jest podobną motywacją co u przestępcy nieprzystosowanego. Dziecko jest jedynym dostępnym, a nie preferowanym źródłem zaspokojenia, te kontakty nie są gratyfikujące, powodują narastanie frustracji i rozładowanie jej przez przemoc.

c. Sposoby nawiązania kontaktu z dzieckiem

28. **Uwiedzenie** (*grooming*) dokonywane najczęściej poprzez uwagę, adorowanie dziecka, robienie mu podarunków. Sprawcy wykorzystują łatwość i umiejętność zawierania oraz podtrzymywania znajomości, rozmawiania z dzieckiem i słuchania go. Bardzo często ofiarami stają się dzieci zaniebane emocjonalnie i fizycznie.
29. **Podstęp** to w rozumieniu potocznym takie zabiegi, które mają na celu oszukanie kogoś, zmylenie, wprowadzenie w błąd (np. sprawca pod pozorem zaaplikowania ofierze lekarstwa podaje jej środki psychotropowe ograniczające jej świadomość). Podstęp w ujęciu ogólnym, to takie zachowanie, które zmierza do spowodowania wyrażenia zgody, która nie zostałaby wyrażona, gdyby nie zastosowany podstęp, przez co zmierza do uniemożliwienia ofierze wyrażenia sprzeciwu.
30. **Przemoc** to każde oddziaływanie na pokrzywdzonego lub jego otoczenie, które za pomocą pewnych środków fizycznych uniemożliwia opór, przełamuje go lub wywiera wpływ na podjęcie decyzji, rozumianej jako akt woli. W zasadzie każda przemoc, bez względu na jej intensywność i rodzaj zastosowanych środków, wyłącza możliwość udzielenia prawnie skutecznej zgody.
31. **Groźba bezprawna** może być wyrażona słownie lub w inny dowolny sposób.

d. Używanie komputera do wykorzystania seksualnego dziecka

32. Wśród sprawców wykorzystania seksualnego z wykorzystaniem Internetu wyróżnia się:
 - *Stalkers*, których celem jest uzyskanie fizycznego dostępu do dziecka. Niektórzy z nich starają się zyskać najpierw zaufanie dziecka (uwodziciele), a potem przechodzą do kontaktów seksualnych, inni od razu wyjaśniają, że są zainteresowani kontaktami seksualnymi (bezpośredni).
 - *Cruisers*, którzy używają Internetu w celu doznania bezpośredniej i odwzajemnionej przyjemności seksualnej, ale bez kontaktu z ofiarą (np. *chatroom*).
 - Masturbatorzy używający Internetu w sposób pasywny, tak jak ogląda się pornografię, jednocześnie uprawiający masturbację.

– *Networkers* i *swappers*, którzy wykorzystują Internet jako środek komunikacji z innymi pedofilami do wymiany informacji, ofiar, materiałów pornograficznych.

Wskazuje się także na typ kombinowany sprawców – używających Internetu w kilku wyżej wymienionych celach lub stosujących kilka sposobów działania.

e. Formy wykorzystania seksualnego dziecka

33. Rozróżnia się obcowanie płciowe (spółkowanie) oraz tak zwane inne czynności seksualne. Obcowanie płciowe może być dopochwowe (waginalne), doodbytnicze (analne) oraz z wykorzystaniem jamy ustnej (oralne).
34. Tak zwane inne czynności seksualne mogą być z kontaktem fizycznym: (dotykanie narządów płciowych dziecka, piersi, całowanie w usta z penetracją jamy ustnej językiem, dotykanie narządów płciowych sprawcy przez dziecko, ocieractwo, całowanie intymnych części ciała dziecka itp.) lub bez kontaktu fizycznego (rozmowy o treści seksualnej bezpośrednio lub za pośrednictwem telefonu, Internetu, ekspozycja anatomii i czynności seksualnych, oglądactwo – *voyeryzm*).

f. Długofalowe skutki wykorzystania seksualnego w sferze emocjonalnej dziecka

35. Bez względu na formę wykorzystania seksualnego, osoby pokrzywdzone zmagają się ze jego skutkami przez całe życie. W sferze emocjonalnej występuje wtedy:
 - silne poczucie winy, wynikające z tego, że czuje odpowiedzialność za zachowanie seksualne podejmowane wobec niego;
 - poczucie bycia złym, innym, gorszym: dziecko ma wrażenie, że to, co je spotkało, wynika z tego, że jest ono złe, niegodziwe;
 - poczucie nadmiernego wstydu związanego z przekroczeniem granic intymnych;
 - dawanie do zrozumienia, że ma się jakąś straszną tajemnicę – dorosły podejmujący kontakt seksualny z dzieckiem często mówi mu, że nie może o tym nikomu powiedzieć;
 - poczucie stygmatyzacji – dziecku wydaje się, że jest inne niż rówieśnicy z powodu doznanej traumy;
 - negatywy stosunek do własnego ciała, poczucie zbrukania i wstrętu.

E. Potrzeby rozwojowe dzieci i młodzieży a wykorzystanie seksualne

36. Potrzeby te różnią się w zależności od fazy rozwoju, a podatność na działania sprawcy ma inne uwarunkowania w zależności od wieku i płci dziecka.
37. **Dzieci w wieku przedszkolnym i młodszy szkolny** (do 10–11 roku życia) Konstelacja potrzeb dziecka w tym wieku czyni go „idealną ofiarą” dla przestępcy seksualnego. Są to:
- zmysłowość dziecka, potrzeba kontaktu fizycznego, dotyku, pieśczoć;
 - ciekawość dziecka;
 - szacunek wobec osób dorosłych;
 - potrzeba doznawania opieki, uwagi, uczucia.
38. **Młodzież w okresie wczesnej adolescencji** (12–15 lat) charakteryzuje:
- przeciwstawianie się rodzicom, przekora, zachowania buntownicze;
 - autonomii, samostanowienia;
 - chęć bycia dorosłym;
 - obalanie starych autorytetów i szukanie nowych idoli;
 - potrzeba bycia kochanym i zauważonym, wysłuchanym;
 - potrzeba bycia wyjątkowym, wybranym przez osobę znaczącą;
 - tendencja do przeceniania stopnia zaangażowania osoby dorosłej w relację;
 - naiwność, brak wiedzy o świecie i relacjach.
39. Prawidłowości psychologiczne wskazują na istotne różnice pomiędzy płciami: dziewczęta zakochują się w dorosłym obiekcie, fantazjując o romantycznych chwilach, natomiast chłopcy poszukują męskiego wzorca, co związane jest z identyfikacją z rolą męską – chcą być taki jak on.
40. **Młodzież w okresie późnej adolescencji** (15–18 lat) nie jest jeszcze zdolna do pełnej, realistycznej oceny zdarzeń i pokierowania w odpowiedzialny sposób swoim postępowaniem. Mimo że polskie prawo karne nie obejmuje tej grupy wiekowej jako okresu bezwzględnej ochrony, prawo kanoniczne oraz Międzynarodowa Konwencja z Lanzarote uznają ochronę młodzieży do 18 roku życia.
41. Na osobie dorosłej ciąży odpowiedzialność za nienadużywanie zaufania młodego człowieka, **mimo jego pozornej zgody na zachowania seksualne**. Dotyczy to zarówno dziewcząt, jak i chłopców.
42. Potrzeby dziewcząt i chłopców w tym wieku znacznie różnią się między sobą, co sprawia, że mechanizm podatności na wykorzystanie seksualne będzie przebiegał inaczej w tej grupie.

43. Dziewczęta w wieku dorastania:
- chcą mieć partnera, być z kimś w relacji w związku z potrzebą kochania i bycia kochanym;
 - nie chcą doświadczać dłużej samotności, pustki, lęku;
 - mają potrzebę ochrony przed zagrażającym światem;
 - podejmują ryzykowne działania i eksperymentują z nowymi zachowaniami;
 - wykazują dużą potrzebę bycia zrozumianą;
 - chcą czuć się atrakcyjne intelektualnie (np. prowadząc rozmowy „na poziomie” z atrakcyjnym mężczyzną);
 - mają potrzebę czucia się atrakcyjną seksualnie (sexy);
 - chcą czuć się dorosłe, wchodząc w dorosłe relacje intymne.
44. Chłopcy w wieku adolescencji:
- chcą sprawdzić się w roli męskiej (również seksualnej) oraz przynależać do świata mężczyzn, stąd potrzeba kontaktu z mężczyzną–przewodnikiem po męskim świecie;
 - potrzeba kochania i bycia kochanym;
 - nie chcą doświadczać dłużej samotności, pustki, lęku;
 - podejmują ryzykowne działania i eksperymentują z nowymi zachowaniami;
 - chcą zaspokoić rozbudzone potrzeby seksualne;
 - sprawdzają swoje możliwości poprzez zmagania i walki;
 - mają potrzebę bycia zaopiekowanym (również w sensie materialnym);
 - chcą rozwijać się duchowo, dlatego często kapłan staje się przewodnikiem, któremu ufają bezgranicznie, zgadzając się na wszystko.
45. **Młodzi dorośli w wieku młodzieńczym (18–25 lat)** są także ofiarami przemocy seksualnej. Wykorzystanie seksualne często dotyczy osób krótko po ukończeniu 18 roku życia, bo sprawcy czują się bezkarni, wiedząc, że nie współżyją z małoletnim. Jednakże potrzeby tej grupy osób są zbliżone do potrzeb poprzedniej grupy (adolescentów). Motywacje młodych ludzi do wejścia w relację seksualną często nie są dojrzałe, lecz podyktowane potrzebami wymienionymi w poprzednich punktach.
46. Zobowiązuje to osoby dorosłe do szczególnej troski i odpowiedzialności za młodzież pełnoletnią, która pod względem prawnym jest już dorosła, natomiast proces dojrzewania emocjonalnego jeszcze nie został zakończony. W takiej sytuacji pozorna zgoda kobiety lub mężczyzny nie musi wykluczać tego, że relacja nosi znamiona wykorzystania seksualnego ze strony osoby starszej.

Część II

Zasady prewencji

w obszarach duszpasterstwa Archidiecezji Łódzkiej

A. Kodeks zachowań wobec dzieci i młodzieży wspólny dla wszystkich dzieł duszpasterskich Archidiecezji Łódzkiej

1. Naczelną zasadą postępowania jest nienaruszalność ich integralności duchowej i cielesnej.
2. Zabrania się stosowania kar cielesnych.
3. Zabrania się stosowania kar, które nosiłyby znamiona przemocy psychicznej, polegających na np. poniżaniu, upokarżaniu i ośmieszaniu dziecka, braku odpowiedniego wsparcia, uwagi i miłości, stawianiu wymagań i oczekiwań wobec małoletniego, którym nie jest ono w stanie sprostać.
4. Zabrania się zachowań, które kwalifikują się jako znęcanie, dokuczanie, szykanowanie zarówno w sferze psychicznej, jak i fizycznej, niezależnie od tego, czy źródłem takich nadużyć są opiekunowie prawni, osoby dorosłe sprawujące w danym momencie opiekę nad małoletnim, czy też inni małoletni.
5. Każdemu przysługuje niezbywalne prawo do prywatności, a wszelkie zachowania, niezależnie od przejawiającej je osoby, które naruszałyby to prawo są zabronione.
6. Każda ingerencja w sferę intymną małoletnich jest zakazana, niezależnie od tego czy następuje na płaszczyźnie werbalnej, czy fizycznej.
7. Szczególną ochronę należy zapewnić małoletnim w toaletach, łazienkach, przebieralniach czy szatniach. Zabrania się fotografowania małoletnich w tych miejscach przez osoby trzecie, jak również przez samych małoletnich.
8. W sytuacjach wyjątkowych, gdy małoletni, ze względu na ograniczenia wiekowe lub zdrowotne, nie jest w stanie samodzielnie wykonać czynności higienicznych lub innych o naturze osobistej (toaleta, mycie się, przebieranie), pomocy udziela opiekun faktyczny, z zachowaniem zasad ochrony intymności małoletniego.
9. Zabrania się naruszania dóbr osobistych małoletnich zarówno tych, które przysługują im samym, jak i każdemu innemu człowiekowi.
10. Korespondencja mailowa z małoletnimi przesyłana na ich prywatne adresy, a także komunikacja za pośrednictwem telefonu powinna występować tyl-

ko i wyłącznie w sytuacjach szczególnych i dotyczących kwestii związanych z dziełem duszpasterskim. Informacje wysyłane tą drogą muszą pochodzić z adresu mailowego instytucji (np. parafii, dzieła duszpasterskiego itp.) lub służbowego adresu mailowego albo za pośrednictwem służbowego telefonu.

11. Pod żadnym pozorem duchowny, opiekun lub animator nie może częstować małych dzieci podopiecznych alkoholem, papierosami, środkami odurzającymi (w tym narkotykami) lub tolerować ich używania.
12. Zabronione jest pozostawianie pod wpływem alkoholu lub środków odurzających przez duchownego, opiekuna lub animatora prowadzącego zajęcia lub pełniącego opiekę nad dziećmi.
13. W pracy z dziećmi duchowny, opiekun lub animator powinien używać środków, języka i metod adekwatnych do wieku wychowanków. Podobnie powinien być praktykowany przekaz medialny, np. przez telefon komórkowy, Internet, video, itp. W żaden sposób nie można wykorzystywać materiałów pornograficznych lub zawierających treści obsceniczne.
14. Nietykliwość cielesna musi być zawsze szanowana. Dotyk niesie ze sobą pewne niebezpieczeństwa. Nieludzkie jednak byłoby uciekanie od każdej formy dotyku. Dlatego przyjmuje się, że właściwym zachowaniem respektującym nietykliwość dziecka jest:
 - poklepanie po ramionach lub plecach,
 - uścisk dłoni,
 - delikatne objęcie na powitanie,
 - dotyk ramion, rąk, czy barku,
 - werbalne pochwalenie,
 - trzymanie się za ręce w czasie modlitwy, zabawy czy w celu uspokojenia dziecka w sytuacji wzburzenia emocjonalnego,
 - trzymanie za ręce dziecka w czasie spaceru,
 - siadanie w pobliżu małych dzieci,
 - podnoszenie lub trzymanie na rękach dziecka poniżej 3 roku życia.
15. Niewłaściwym zachowaniem i nadużyciem wobec nietykliwości są:
 - wszelkie formy okazywania niechcianej czułości,
 - pełne i mocne uściski,
 - dotykanie piersi, pośladków i okolic intymnych,
 - klepanie w uda lub kolana,
 - łaskotanie lub mocowanie się w mocnych objęciach,
 - masaże,
 - całowanie, w szczególności w usta,
 - kładzenie się lub spanie obok dziecka,

- okazywanie czułości w miejscach wyizolowanych, np. łazienki, ubikacje, prywatne pokoje,
 - komplementowanie odnoszące się do rozwoju fizycznego.
16. Zaleca się unikanie składania wizyt w pokojach małoletnich. Miejsca te nie są również właściwym środowiskiem do odbywania rozmów z małoletnim.
 17. Należy unikać wysyłania lub zapraszania z jakiegokolwiek powodu małoletnich do pomieszczeń prywatnych.
 18. Na fotografowanie małoletnich w innych sytuacjach i upublicznianie ich zdjęć personel musi uprzednio uzyskać pisemną zgodę rodziców lub opiekunów.
 19. Duchowny, opiekun lub animator nie może obchodzić się małoletnim niewłaściwie, w tym szorstko go traktować czy stosować nieprzyzwoitych żartów. Zdrowa rezerwa w kontakcie ma stworzyć poczucie bezpieczeństwa i zapewnić małoletniemu dobre samopoczucie.

B. Zasady prewencji osób małoletnich z niepełnosprawnością

20. Za osoby niepełnosprawne według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) uważa się osoby, które nie mogą samodzielnie, częściowo lub całkowicie, zapewnić sobie możliwości normalnego życia indywidualnego i społecznego na skutek wrodzonego lub nabytego upośledzenia fizycznego lub psychicznej sprawności.
21. Ze względu na rodzaj niesprawności należy wyróżnić:
 - osoby z **niepełnosprawnością sensoryczną**, które mają uszkodzone narządy zmysłów (osoby niewidome i słabo widzące, osoby niesłyszące i słabo słyszające);
 - osoby z **niepełnosprawnością fizyczną**, czyli osoby z niepełnosprawnością motoryczną z uszkodzeniem narządu ruchu lub osoby z przewlekłymi schorzeniami narządów wewnętrznych;
 - osoby z **niepełnosprawnością psychiczną**, do których zalicza się osoby umyślowo upośledzone z niesprawnością intelektualną, osoby psychicznie chore z zaburzeniami osobowości i zachowania, osoby z zaburzeniami świadomości;
 - osoby z **niepełnosprawnością złożoną** (sprzężoną), dotknięte więcej niż jedną niepełnosprawnością: wystąpić tu mogą połączenia różnych, wymienionych powyżej niepełnosprawności, np. osoba niewidoma z umysłowym upośledzeniem, osoba głuchoniewidoma, osoba z uszkodzonym narządem ruchu z zaburzeniami psychicznymi itp.

22. Osoby małoletnie z różnymi niepełnosprawnościami mają takie same potrzeby biologiczne i społeczne jak inni ludzie, ale ze względu na swoją niepełnosprawność mają też specyficzne potrzeby. Wymagają szczególnej troski oraz wrażliwego podejścia ze strony opiekunów.
23. Osoby małoletnie z niepełnosprawnością intelektualną, szczególnie w stopniu umiarkowanym, znacznym i głębokim, charakteryzuje: myślenie konkretno-obrazowe, brak krytycyzmu, nadmierna ufność i otwartość, zaburzenia woli, infantylizm, spolegliwość. Bardzo często osoby te mają trudności w komunikacji z innymi (np. różnego rodzaju zaburzenia mowy). Ze względu na swoją niepełnosprawność łatwo ulegają wykluczeniu z grupy rówieśniczej. Często osoby te chcą skupić na sobie uwagę opiekunów poprzez różnego rodzaju zachowania prowokacyjne.
24. W kontakcie z osobami małoletnimi z różną niepełnosprawnością nie powinno się: wyręczać ich w czynnościach osobistych, które mogą wykonać sami i tym samym uzależniać podopiecznych od opiekunów, infantylizować podopiecznych, lekceważyć żadnych sygnałów świadczących, że podopiecznemu może dziać się krzywda.
25. W przypadku gdy małoletniemu z niepełnosprawnością należy pomóc przy różnych czynnościach higienicznych, należy to czynić wyłącznie za zgodą rodziców lub opiekunów prawnych przy zachowaniu pełnej delikatności i intymności. Należy wtedy zaangażować dwie osoby spośród opiekunów.
26. Wielkie znaczenie ma uważne słuchanie osoby małoletniej z niepełnosprawnością szczególnie wtedy, gdy z trudnością wyraża ona swoje doświadczenia. Nigdy nie wolno lekceważyć tego, co wypowiada. W przypadku osób głuchoniemych może być potrzeba zaangażowania biegłego tłumacza języka migowego.
27. W kontakcie z osobami małoletnimi z niepełnosprawnością intelektualną należy: wydawać komunikaty proste i jednoznaczne, ustalać i egzekwować dopuszczalne zasady zachowań wobec innych (np. sposoby witania się, okazywania uczuć), uczyć przestrzegania zasad intymności oraz rozróżniania sfery prywatnej i publicznej, ustalać z rodzicami zakres udzielanej pomocy w sferze osobistej podopiecznego.

C. Zasady prewencji w przedszkolach i szkołach prowadzonych przez Archidiecezję Łódzką

a. Zasady ogólne

28. Wszystkie szkoły i przedszkola prowadzone przez jednostki organizacyjne Kościoła na terenie Archidiecezji Łódzkiej powinny przyjąć i wdrażać kon-

kretnie reguły, formy i struktury prewencji zgodne z *Zasadami ochrony małoletnich i niepełnosprawnych w praktyce wychowawczo-duszpasterskiej Archidiecezji Łódzkiej*. Reguły te, formy i struktury prewencji powinny zostać szczegółowo opisane w dokumencie *Ochrona dzieci i młodzieży* opracowanym przed każdą szkołą czy przedszkole.

29. Dokument ten wraz z kontaktem do osoby odpowiedzialnej za prewencję w danej szkole lub przedszkolu powinien być dostępny na stronie internetowej szkoły. Na tej samej stronie powinny być także podane informacje o osobie odpowiedzialnej za prewencję w organie prowadzącym szkołę.
30. Przy wdrażaniu programów, reguł, form i struktur, zapewniających dzieciom i młodzieży bezpieczne środowisko wzrostu, szkoły i przedszkola powinny współpracować z rodzicami, wychowawcami i w razie potrzeby z kompetentnymi organami państwowymi i samorządowymi.
31. W każdej szkole i przedszkolu dyrektor powinien wyznaczyć osobę godną zaufania, sprawdzoną i odpowiednio przeszkoloną jako odpowiedzialną za prewencję.
32. Każda szkoła i przedszkole powinna posiadać własny kodeks zachowań uściślający zasady zachowania pracowników wobec dzieci i młodzieży zarówno w szkole, jak i podczas wyjazdów i innych zajęć pozaszkolnych organizowanych przez szkołę.
33. W dokumencie *Ochrona dzieci i młodzieży*, opracowanym przez każdą szkołę czy przedszkole, powinny znaleźć się procedury postępowania:
 - w przypadku naruszenia zasad *Kodeksu zachowań w pracy z uczniami* oraz gdy zostają przekroczone psychiczne lub fizyczne granice intymności ucznia przez inne osoby w sytuacjach, które nie dotyczą czynów zabronionych przez prawo;
 - w przypadku podejrzenia wykorzystania seksualnego osoby małoletniej.

b. Działania prewencyjne skierowane do dzieci i młodzieży

34. Uczniowie powinni zostać poinformowani o istnieniu kodeksu zachowań chroniącego ich godność oraz o możliwości bezpiecznego zgłoszenia ewentualnych naruszeń kodeksu do wyznaczonej i cieszącej się ich zaufaniem osoby (dotyczy naruszeń zarówno ze strony dorosłych, jak i rówieśników).
35. Szkoła powinna organizować cykliczne projekty szkoleniowe czy pogadanki – uwrażliwiające na przekraczanie granic ich intymności oraz uświadomione, że mają prawo chronić swoją intymność, odmawiając niewłaściwych form bliskości.

c. Zasady prewencji obowiązujące pracowników przedszkola lub szkoły

36. Każda zatrudniana osoba musi przedstawić pisemne zaświadczenie o niekaralności oraz podpisać zobowiązanie przestrzegania kodeksu zachowań obowiązującego w szkole.
37. Dyrektor szkoły ma obowiązek sprawdzenia, czy zatrudniana osoba figuruje w rejestrze sprawców przestępstw na tle seksualnym z dostępem ograniczonym.
38. Zobowiązanie do przestrzegania kodeksu zachowań obowiązującego w szkole dotyczy zarówno pracowników etatowych, duchownych i świeckich, jak i osób niezatrudnionych, ale zaangażowanych w konkretne akcje, jak np. wycieczki, obozy, rekolekcje itp.
39. Temat prewencji powinien być poruszony obowiązkowo przy rozmowach kwalifikacyjnych.
40. Każda szkoła i przedszkole powinna organizować cykliczne szkolenia dla wszystkich pracowników w zakresie: kompetencji emocjonalnej i społecznej, komunikacji i rozwiązywania konfliktów, dynamiki psychicznej ofiar, strategii sprawców wykorzystania seksualnego, elementów strukturalnych w instytucjach, które mogą sprzyjać wykorzystaniu seksualnemu, czynów karalnych w tym zakresie oraz aktualnego ustawodawstwa, cywilnego i kościelnego i procedur z nimi związanych.
41. Szkolenia takie powinny odbywać się nie rzadziej niż raz na pięć lat.
42. Realizacja szkoleń powinna być monitorowana przez delegata biskupa ds. ochrony dzieci i młodzieży w Archidiecezji Łódzkiej lub osobę przez niego wyznaczoną bądź przez jego odpowiednika w organie prowadzącym szkołę.
43. Osoby biorące udział w działaniach szkoły na zasadzie wolontariatu powinny także zostać zapoznane z regułami, formami i strukturami prewencji w szkole lub przedszkolu, podpisać zobowiązanie do przestrzegania kodeksu zachowań, otrzymać podstawowe szkolenie związane z ochroną dziecka i rozpoznawaniem zagrożeń i sygnałów wskazujących na wykorzystanie seksualne oraz poznać osobę odpowiedzialną za prewencję w danej szkole czy przedszkolu.

D. Kodeks zachowań katechety

44. Celem niniejszych wytycznych jest pomoc katechetom w procesie auto-refleksji nad właściwym sposobem zachowań w dziedzinie ochrony i bezpieczeństwa powierzonym im uczniom oraz przekazanie wskazówek, przy-

kładów dobrych praktyk, procedur oraz konsekwencji prawnych zaniedbań lub naruszeń zapisów prawa dotyczącego ochrony niepełnoletnich.

45. Wszyscy nauczyciele religii zobowiązani są do zapoznania się z treścią *Zasad ochrony małoletnich i niepełnosprawnych w praktyce wychowawczo-duszpasterskiej Archidiecezji Łódzkiej* oraz do bezwzględnego jego respektowania, zwłaszcza *Kodeksu zachowań wobec dzieci i młodzieży wspólnego dla wszystkich dzieł duszpasterskich Archidiecezji Łódzkiej* (pkt 1–19 części II) oraz *Zasad prewencji osób małoletnich z niepełnosprawnością* (pkt 20–27 części II). Nieprzestrzeganie niniejszych norm przez nauczycieli religii w pracy z niepełnoletnimi, traktowane będzie jako naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych z wszystkimi wynikającymi z tego konsekwencjami, z utraceniem misji do nauczania religii.
46. Do podjęcia pracy katechety wymagane jest zapoznanie się z niniejszym dokumentem oraz podpisanie *Deklaracji respektowania Zasad ochrony małoletnich i niepełnosprawnych w praktyce wychowawczo-duszpasterskiej Archidiecezji Łódzkiej* (Załącznik nr 6).
47. Wszyscy uczniowie mają prawo do bycia traktowanymi przez nauczycieli religii z jednakową troską. Nie do zaakceptowania jest faworyzowanie pojedynczych osób, wyrażane werbalnie lub niewerbalnie.
48. Nauczyciele – jeśli ku temu nie ma ważnej przyczyny – nie powinni udawać się w podróż samochodem z niepełnoletnim.
49. Nauczyciele religii powinni unikać przebywania w odosobnieniu przez nieuzasadniony długi czas z pojedynczym niepełnoletnim. Podczas takich spotkań należy kierować się zdrowym rozsądkiem i być odpowiedzialnym za wypowiedane słowa, czynione gesty i znaki. W razie możliwości katecheta przeprowadzający tego typu spotkanie powinien zatroszczyć się o transparentność, np. otwarte drzwi do sali lekcyjnej.
50. Jeśli konieczna jest wizyta w domu prywatnym niepełnoletniego, nauczyciel nie powinien w jej trakcie wykraczać poza formalne ramy związane z wykonywaniem czynności zawodowych, a wizyta powinna odbywać się w obecności rodzica (opiekuna prawnego).
52. Nie do zaakceptowania jest noszenie przez nauczyciela katechetę prowokującego stroju i epatowanie nagością w obecności niepełnoletnich.
53. Zapobieganie wszelkim formom krzywdzenia niepełnoletnich wymaga dyscypliny w środowisku nauczycieli religii i respektowaną przyjętych norm przez wszystkich katechetów.
54. Należy zdawać sobie sprawę, że niepełnoletni mogą zostać wykorzystani w domu, w instytucji, w swoim środowisku, przez znajomego lub przez osobę nieznaną. Mogą zostać wykorzystani przez dorosłych, lub też

przez innego niepełnoletniego. Podkreślenia wymaga fakt, że krzywda niepełnoletniego polega nie tylko na tym, że został skrzywdzony, ale także na tym, iż osoby, którym został powierzony, nie interweniowały właściwie, w celu zapobieżenia jego dalszemu krzywdzeniu.

55. Tematyka prewencji wykorzystania seksualnego osób małoletnich jest przedmiotem wykładów na etapie formacji podstawowej oraz szkoleń na etapie formacji ciągłej podczas spotkań organizowanych przez Wydział Katechetyczny Kurii Metropolitalnej Łódzkiej. Tematyka tych szkoleń dotyczy kompetencji emocjonalnej i społecznej, komunikacji i rozwiązywania konfliktów, dynamiki psychicznej ofiar, strategii sprawców wykorzystania seksualnego, elementów strukturalnych w instytucjach, które mogą sprzyjać wykorzystaniu seksualnemu, czynów karalnych w tym zakresie oraz aktualnego ustawodawstwa, cywilnego i kościelnego oraz procedur z nimi związanych. Szkolenia takie powinny się odbywać nie rzadziej niż raz na pięć lat.

E. Zasady prewencji w duszpasterstwie parafialnym

56. Kodeks Prawa Kanonicznego definiuje parafię jako „określoną wspólnotę wiernych, utworzoną na sposób stały w Kościele partykularnym, nad którą pasterską pieczę, pod władzą biskupa diecezjalnego, powierza się proboszczowi jako jej własnemu pasterzowi” (kan. 515 KPK). Proboszcz stojący na czele tej wspólnoty jest zobowiązany, wśród wielu innych zadań, troszczyć się o „katolickie wychowanie dzieci i młodzieży” (kan. 528 KPK).
57. Parafia jest także miejscem, w którym powstają i funkcjonują różne grupy i zespoły parafialne, poprzez które wierni przeżywają swoją wiarę oraz rozwijają i pogłębiają własną formację duchową. Do prawidłowego funkcjonowania parafii potrzebni są współpracownicy zarówno duchowni, jak i świeccy, aby wspomagać proboszcza w działalności duszpasterskiej. Wiąże się to z koniecznością zaangażowania wielu osób, które spełniają tak podstawowe funkcje, jak np. zakrystianie, kanceliści, organiści, wolontariusze oraz liderzy wspólnot działających w danej parafii. Na proboszczu spoczywa więc szczególny obowiązek doboru właściwych osób, które mają wypełniać powierzone im zadania. Procedura naboru i weryfikacji kadry ma na celu dobór personelu, gwarantującego realizację celów statutowych różnych dzieł prowadzonych w ramach parafii, w tym zapewnienie małoletniemu bezpieczeństwu. W doborze pracowników religia i wynikające z jej wyznawania świadectwo życia stanowi istotne, uzasadnione i usprawiedliwione wymaganie do zatrudnienia – art. 183 E par. 4 Kodeksu Pracy.

58. Wszyscy duszpasterze oraz pracownicy parafii mający kontakt z dziećmi zobowiązani są do zapoznania się z treścią *Zasad* oraz do bezwzględnego ich respektowania, zwłaszcza *Kodeksu zachowań wobec dzieci i młodzieży wspólnego dla wszystkich dzieł duszpasterskich Archidiecezji Łódzkiej* (pkt 1–19 części II) oraz *Zasad prewencji osób małoletnich z niepełnosprawnością* (pkt 20–27 części II).
59. Duszpasterze – jeśli ku temu nie ma ważnej przyczyny – nie powinni udawać się w podróż samochodem z niepełnoletnim.
60. Dzieci i młodzież nie powinny przebywać w pomieszczeniach mieszkalnych duchownych, zwłaszcza w pojedynkę. Jeżeli ich dobro wymaga indywidualnego spotkania z duchownym, spotkanie to nie może odbywać się w warunkach odizolowanych. Duchowny przeprowadzający takie spotkanie powinien zatroszczyć się o transparentność (przeszkłone drzwi lub ściany pomieszczenia, obecność innych osób w bezpośrednim pobliżu itp.). Indywidualnych spotkań z dziećmi i młodzieżą nie wolno w nieroztropny sposób mnożyć ani przedłużać. Zarówno pora jak i liczba spotkań powinna służyć ich dobru.
61. Szczególnie ważnym spotkaniem jest sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania. Należy dołożyć starań, aby sprawować go w konfesjonale. Jeśli zajdzie konieczność sprawowania go poza nim (np. w czasie wakacji, pielgrzymki, czy spowiedzi osoby niepełnosprawnej), należy zadbać o to, by zapewnić pełną ochronę tajemnicy spowiedzi, a jednocześnie, by była gwarancja zachowania zapisów niniejszego dokumentu. Spowiedź małoletnich poza konfesjonalem powinna odbywać się w sytuacjach bardzo wyjątkowych, a jeśli ma to miejsce, to w przestrzeni, w którą na odległość ma wgląd rodzic bądź wychowawca czy opiekun takich penitentów.
62. Podobnie rzecz się ma z kierownictwem duchowym, choć specyfika tej formy posługi kapłańskiej wymaga od prezbitera jeszcze większej czujności ze względu na regularność tych spotkań, a przez to, siłą rzeczy, nierzadko zadzierzgnięcie relacji emocjonalnych. Jest to dla kapłana sposobność do przeżywania jego ojcostwa duchowego, ale zarazem niebezpieczeństwo podejmowania gestów, które niekontrolowane mogą prowokować postawy zagrażające emocjonalnej, a nawet seksualnej autonomii małoletnich. Stąd koniecznym wymogiem takich spotkań powinno być zorganizowanie ich w miejscach oficjalnych, do tego przeznaczonych, dostępnych w każdej chwili dla innych, lub nawet transparentnych (przeszkłone drzwi lub ściany pomieszczenia, obecność innych osób w bezpośrednim pobliżu, otwarte drzwi itp.).

63. Jeśli parafia lub inny podmiot kościelny zapewniają osobom małoletnim dostęp do Internetu, jest zobowiązana podejmować wszelkie działania zabezpieczające przed dostępem do treści stanowiących zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju (treści erotyczne, pornograficzne, przemocowe itp.). Należy zapewnić, by na wszystkich komputerach znajdujących się na terenie placówki z dostępem do Internetu było zainstalowane i aktualizowane oprogramowanie filtrujące treści internetowe, oprogramowanie monitorujące korzystanie z Internetu, oprogramowanie antywirusowe, antyspamowe i *firewall*. Niniejszy punkt nie dotyczy sytuacji, w których wychowankowie korzystają z Internetu poprzez własne urządzenia umożliwiające bezpośredni dostęp do sieci.
64. Każdemu podopiecznemu należy przydzielić indywidualny login i hasło, umożliwiające korzystanie z Internetu na terenie parafii oraz poinformować go o konieczności zachowania loginu i hasła w tajemnicy.
65. Upoważniony do nadzoru opiekun ma obowiązek poinformowania podopiecznych o zasadach bezpiecznego korzystania z Internetu. Podmioty kościelne są zobowiązane do zapewnienia stałego dostępu do materiałów edukacyjnych dotyczących bezpiecznego korzystania z Internetu.
66. Osoba odpowiedzialna za dostęp do Internetu powinna sprawdzać okresowo, czy na komputerach nie znajdują się niebezpieczne treści, o których mowa w pkt 63. W przypadku ich znalezienia należy ustalić, kto korzystał z komputera w czasie ich wprowadzania.

F. Zasady prewencji w akcjach duszpasterskich

67. Uwzględniając główną aktywność w ramach posługi duszpasterskiej prowadzonej z ramienia Archidiecezji Łódzkiej, za „akcję duszpasterską” rozumie się: zorganizowaną działalność społeczną Kościoła Rzymskokatolickiego Archidiecezji Łódzkiej, polegającą na głoszeniu zasad wiary i celebrowaniu liturgii w różnych grupach, nad którymi opiekę ze strony Kościoła sprawują duszpasterze i powołani w tym celu animatorzy/asystenci. Zazwyczaj prowadzona jest ona systematycznie bądź akcydentalnie w ramach parafii (duszpasterstwo parafialne) oraz w ramach duszpasterstw specjalistycznych, np.: Duszpasterstwo Akademickie, Duszpasterstwo Młodzieżowe itp.
68. Zakres obowiązków poszczególnych osób biorących udział w akcji duszpasterskiej:
 - **Duszpasterz** – kapłan, który z posłannictwa księdza proboszcza (duszpasterstwo parafialne) lub Ordynariusza Diecezji (duszpasterstwo specjali-

styczne) jest odpowiedzialny za konkretną akcję duszpasterską i całość jej organizacji, np.: formacja bierzmowanych, KSM, oaza itp.

– **Animator** (zamiennie asystent) – osoba pobudzająca do działania, zachęcająca do czegoś, rozbudzająca zainteresowanie powierzonej sobie grupy osób. Jest ona przewodnikiem, który poprzez słowo i swoją postawę przybliży uczestnikom akcji duszpasterskiej konkretne zasady. Wyboru animatorów dokonuje duszpasterz, opierając się na własnej opinii i opinie osób trzecich zaangażowanych w życie parafii. Jeśli animator nie ukończył 18 roku życia, zobowiązany jest dostarczyć od rodziców (opiekuna prawnego) pozwolenie pisemne do wykonywanej posługi.

69. Wszyscy duszpasterze i animatorzy akcji duszpasterskich zobowiązani są do zapoznania się z treścią *Zasad* oraz do bezwzględnego ich respektowania, zwłaszcza *Kodeksu zachowań wobec dzieci i młodzieży wspólnego dla wszystkich dzieł duszpasterskich Archidiecezji Łódzkiej* (pkt 1–19 części II) oraz *Zasad prewencji osób małoletnich z niepełnosprawnościami* (pkt 20–27 części II).

70. Szczególne wskazania i wymagania wobec osób spełniających posługę względem małoletnich:

- dobór zaufanej kadry animatorów i asystentów poszczególnych grup;
- praca z kadrą animatorską w zakresie ich dojrzałości emocjonalnej i ludzkiej;
- troska o osobistą dojrzałość emocjonalną, psychiczną i ludzką;
- respektowanie zasad kultury;
- jednakowe traktowanie wszystkich małoletnich z uwzględnieniem ich szczególnych potrzeb i osobistych uwarunkowań;
- przestrzeganie prawa nienaruszalności cielesnej i prywatności podopiecznych;
- zapewnienie bezpiecznego miejsca, w którym odbywa się akcja duszpasterska;
- unikanie sytuacji niejednoznacznych;
- unikania sytuacji pozostania z małoletnim uczestnikiem wspólnoty sam na sam;
- stały kontakt oraz współpraca z rodzicami i opiekunami prawnymi małoletnich;
- przestrzeganie zasad prywatności i ochrony wizerunku oraz danych osobowych,
- zachowanie właściwego dystansu w osobistych relacjach.

71. Wskazania i wykaz sytuacji, na które małoletni powinni zwrócić szczególną uwagę i reagować:

- pozostawianie bez opieki małoletniego;
 - wszelkie formy okazywania niechcianej czułości;
 - nawiązywanie kontaktu w miejscach odosobnionych;
 - przekraczanie granic nienaruszalności cielesnej;
 - zbyt intensywne dążenie do osobistego kontaktu;
 - infantylnie zachowania opiekuna;
 - nadmierne i indywidualnie obdarowywanie prezentami;
 - prowokowanie sytuacji niejednoznacznych;
 - prezentowanie nieodpowiednich i wulgarnych treści;
 - brak empatii i wrażliwości na potrzeby podopiecznych.
72. Jeśli w siedzibie duszpasterstwa (ruchu, itp.) zapewniony jest dostęp do Internetu osobom małoletnim, obowiązują normy z pkt 63–66 niniejszego dokumentu.

G. Prewencja podczas akcji wakacyjnych i wycieczek

73. Poniższe zasady są uzupełnieniem przepisów zawartych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 marca 2016 roku w sprawie wypoczynku dzieci i młodzieży Dz.U. z dnia 5.04.2016, poz. 452).
74. Wszystkie wyjazdy z osobami małoletnimi powinny być starannie zaplanowane i dokumentowane w sposób formalny. Należy także zadbać o stosowne ubezpieczenia uczestników wyjazdu, jak również ich opiekunów zgodnie z wymogami kraju przebywania.
75. Podczas wyjazdów wielodniowych należy zwracać uwagę na zachowania podopiecznych, mogące wskazywać na ich problemy z aklimatyzacją w grupie, w celu uniknięcia sytuacji konfliktowych lub niebezpiecznych dla uczestników. Rolą wychowawcy jest zauważyć tego typu sytuacje oraz dążyć do zniwelowania ich wystąpienia.
76. Szczególną uwagę i wyjątkową czujność należy wykazać w stosunku do tych z wychowanków, których zachowanie może stwarzać zagrożenie, budzić niepokój lub być źródłem dyskomfortu innych uczestników wspólnego pobytu.
77. Niedopuszczalne jest ignorowanie sygnałów mogących wskazywać na: izolowanie się podopiecznego w grupie rówieśniczej, przejawy agresji, konflikty między podopiecznymi, pojawiające się zachowania seksualne wśród wychowanków nieadekwatne do ich wieku, wykorzystywanie przez rówieśników zagubienia i nieporadności słabiej przystosowanych do radzenia sobie w grupie.

78. W sytuacji zaobserwowania, że wychowanek nie radzi sobie w kontaktach z rówieśnikami, należy podjąć stosowne działania, zmierzające do wyeliminowania problemu: poświęcić czas na rozmowę wyjaśniającą źródło trudności, zastosować środki zaradcze, mające na celu zapewnienie spokoju i dobrego samopoczucia podopiecznym, pomóc małoletniemu poprzez zgłoszenie problemu przełożonemu oraz w uzasadnionych przypadkach rodzicom, opiekunom, odpowiednim władzom lub specjalistom (psychologom, pedagogom).
79. Jeśli wychowanek zachowaniem lub postawą zagraża bezpieczeństwu swojemu bądź innych dzieci, lub też jego sytuacja zdrowotna nie pozwala na uczestniczenie w dalszym wycieczce, należy powiadomić rodziców/opiekunów dziecka o zaistniałej sytuacji i zobowiązać do odebrania dziecka z wycieczki. Jeżeli poinformowanie rodzica/opiekuna o konieczności odbioru dziecka następuje w formie telefonicznej, należy nagrać rozmowę z rodzicem/opiekunem (wcześniej informując, że rozmowa będzie nagrywana). Jeżeli rodzice/opiekunowie nie wyrażą zgody na odbiór dziecka i nie przejmą opieki nad dzieckiem, należy o tym fakcie zawiadomić odpowiednie instytucje (np. Policję).
80. Na każdy wyjazd z osobami małoletnimi organizator jest zobowiązany uzyskać pisemną zgodę rodziców (opiekunów prawnych) po uprzednim zapoznaniu ich z programem i zasadami organizowanego wyjazdu.
81. Należy udostępnić rodzicom (opiekunom prawnym) możliwość kontaktu z opiekunami, w celu uzyskania informacji o dziecku podczas jego pobytu na wycieczce.
82. Podczas wyjazdu należy zadbać o odpowiednią proporcję mężczyzn i kobiet w gronie wychowawców, stosownie do liczby chłopców i dziewcząt w grupie.
83. Na początku wyjazdu wychowawcy mają obowiązek zapoznać uczestników z obowiązującymi podczas niego zasadami i regulaminem oraz odnotować ten fakt w prowadzonej dokumentacji.
84. Czas przeznaczony na odpoczynek nocny powinien być zaplanowany zgodnie z normami bezpieczeństwa. Szczególną uwagę należy poświęcić rozplanowaniu miejsc noclegowych, najlepiej jeszcze przed wyjazdem. Sypialnie chłopców i dziewcząt powinny być zorganizowane oddzielnie i nadzorowane przez personel tej samej płci co przebywający w nich wychowankowie.
85. Opiekunowie nie powinni nocować w pomieszczeniu, w którym nocują dzieci lub młodzież. W sytuacji szczególnej, wymagającej od członka personelu pozostania w nocy w sypialni z wychowankiem, powinien on o tym fakcie powiadomić inną osobę dorosłą, przełożonego lub kierownika wyjazdu oraz, jeśli to możliwe, rodzica (opiekuna prawnego) wychowanka.

H. Działania prewencyjne skierowane do rodziców

86. W ramach prewencji przemocy seksualnej wobec małoletnich i niepełnosprawnych w Archidiecezji Łódzkiej działaniami pomocowymi objęci są także rodzice. Działania prewencyjne mają charakter profilaktyki uniwersalnej – dotyczącej wszystkich rodziców oraz prewencji wskazującej adresowanej do rodziców (oraz rodziny) tych dzieci, które zostały skrzywdzone.
87. Za prewencję uniwersalną w Archidiecezji Łódzkiej odpowiada:

Centrum Służby Rodzinie

ul. Broniewskiego 1a, 93-162 Łódź

tel. 42 682-20-22, 684-14-60;

e-mail: csr@csr.org.pl

88. Działania w ramach prewencji uniwersalnej skierowanej do rodziców polegają na:

- a) przygotowaniu informacji ułatwiających rodzicom ze swoimi dziećmi rozmowy edukacyjne dotyczące rozwoju psychoseksualnego;
- b) propozycji uczestnictwa rodziców w warsztatach i szkoleniach dotyczących edukacji seksualnej;
- c) przygotowaniu i udostępnieniu materiałów dotyczących ochrony dzieci przed wykorzystaniem seksualnym;
- d) przygotowaniu dla rodziców szkoleń i warsztatów dotyczących ochrony przed wykorzystaniem seksualnym;
- e) przygotowaniu informacji prawnych dotyczących wykorzystania seksualnego osób małoletnich, jak również instytucji, w których rodziny mogą otrzymać pomoc.

89. Działania w ramach prewencji wskazującej skierowanej do rodziców oraz rodzin skrzywdzonego dziecka koordynuje delegat Biskupa ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży w Archidiecezji Łódzkiej:

ks. prałat Tadeusz Weber

ul. ks. I. Skorupki 1, 90-458 Łódź

tel. +48 42 66 48 725 lub +48 42 66 48 728

e-mail: ochronadzieci@archidiecezja.lodz.pl

Rodzaje i zakres pomocy oraz instytucje, w których rodzice oraz rodzina mogą ją otrzymać, są przedstawione w części III, pkt 27–34 niniejszego dokumentu.

Część III

Zasady postępowania w przypadkach oskarżeń o wykorzystanie seksualne

A. Zasady reagowania na oznaki lub wiadomość o wykorzystaniu

1. Wiadomość o fakcie przemocy, wykorzystania seksualnego osoby małoletniej lub niepełnosprawnej lub o prawdopodobieństwie zachodzenia tych zdarzeń może pochodzić z różnych źródeł:
 - a) od samej osoby małoletniej lub niepełnosprawnej;
 - b) osoba trzecia może informować, że wie od osoby małoletniej lub niepełnosprawnej, i że w stosunku do niego lub innego małoletniego użyto przemocy lub wykorzystano seksualnie w przeszłości, lub też nadal jest wykorzystywany i/lub doznaje innej formy przemocy;
 - c) osoba małoletnia lub niepełnosprawna może pokazywać zranienia, ale nie potrafi przedstawić wystarczającego wyjaśnienia;
 - d) zaburzenia zachowania osoby małoletniej lub niepełnosprawnej mogą wskazywać na to, że prawdopodobnie doświadcza lub doświadczała jakiegoś rodzaju przemocy.
2. Objawy w zachowaniu osoby małoletniej lub niepełnosprawnej, które mogą wskazywać na wykorzystywanie seksualne (objawy niespecyficzne):

a. Erotyzacja

- prowokacyjne i uwodzicielskie zachowania seksualne małoletniego w stosunku do osób z otoczenia nieadekwatne do jego okresu rozwojowego;
- erotyczna twórczość dziecka (gdy w rysunkach zaczynają dominować elementy seksualne nieadekwatne do wieku);
- agresja seksualna wobec innych dzieci;
- angażowanie rówieśników i młodszych dzieci w nietypową aktywność seksualną (jeżeli dziecko w wieku przedszkolnym w zabawach odtwarza stosunek seksualny, kontakty oralne lub analne, to jest to niepokojący sygnał mogący świadczyć o tym, że było ono uwikłane w aktywność seksualną przez osoby dorosłe);
- nieadekwatny do poziomu rozwoju dziecka język dotyczący sfery seksualnej;
- podejmowanie wczesnej i nasilonej aktywności seksualnej.

b. Problemy emocjonalne

- silne poczucie winy u małoletniego wynikające z tego, iż czuje się on odpowiedzialny za zachowanie seksualne podejmowane wobec niego; poczucie bycia złym, innym, gorszym;
- dziecko ma wrażenie, że to, co je spotkało, wynika z tego, iż jest ono złe, niegodziwe; poczucie nadmiernego wstydu związanego z przekroczeniem granic intymnych;
- dawanie do zrozumienia, że ma się jakąś straszną tajemnicę (dorosły podejmujący kontakt seksualny z dzieckiem często mówi mu, że nie wolno o tym nikomu powiedzieć);
- poczucie stygmatyzacji (dziecku wydaje się, że jest inne niż rówieśnicy z powodu doznanej traumy);
- negatywny stosunek do własnego ciała, poczucie zbrukania i wstrętu;
- dziecko nie pozwala się dotykać, reaguje lękiem i wstydem na wszelkie normalne zabiegi medyczne i higieniczne związane z nagością.

c. Zachowania autodestrukcyjne

- samookaleczenia;
- próby samobójcze;
- zaburzenia jedzenia (bulimia, anoreksja);
- uzależnienia (np. nadużywanie alkoholu, narkotyków);
- prostytuowanie się;
- oglądanie pornografii o niepokojącej treści (pedofilia, zoofilia, sadomasochizm).

d. Dolegliwości psychosomatyczne, np. bóle brzucha, nudności, wymioty, zaburzenia miesiączkowania;

e. Objawy nerwicowe, np. wtórne moczenie nocne, zanieczyszczanie się kałem, zaburzenia snu, koszmary senne.

f. Problemy szkolne

- zaburzenia koncentracji uwagi;
- nagłe obniżenie wyników w nauce;
- unikanie zajęć wychowania fizycznego;
- problemy w relacjach rówieśniczych, unikanie kontaktów z rówieśnikami, zerwanie relacji;
- agresja, drażliwość.

Objawami specyficznymi kontaktu seksualnego jest wystąpienie u małoletniego:

- obrażeń lub uszkodzeń w okolicach intymnych;
- chorób wenerycznych;
- ciąży.

3. Powzięcie wiedzy o faktycznych lub prawdopodobnych przypadkach przemocy wymaga podjęcia rozmowy z osobą zgłaszającą, podczas której należy:

- zachować spokój;
- traktować małoletniego lub inną osobę przekazującą informację ze spokojem i bardzo poważnie;
- zadawać pytania tylko w celu uściślenia przekazu, nie można zadawać pytań naprowadzających i wtrącających, nie wolno sugerować odpowiedzi, ani sformułowań;
- pozwolić osobie małoletniej lub niepełnosprawnej mówić w jej własnym tempie;
- zastosować słuchanie aktywne, które wyraża współczucie, spokój i wsparcie, nie okazywać przerażenia w reakcji na słowa osoby małoletniej lub niepełnosprawnej;
- nie okazywać wątpliwości co do wiarygodności osoby i samej wypowiedzi;
- skoncentrować się na faktach, powstrzymując się od własnej oceny i interpretacji zdarzeń;
- zapewnić małoletniego lub inną osobę przekazującą informację, że wyjawiając krzywdzące zdarzenie lub wykorzystanie, postępuje właściwie;
- zapewnić małoletniego lub inną osobę przekazującą informację, że zostanie zrobione wszystko co możliwe, aby mu pomóc;
- zapewnić osobę małoletnią lub niepełnosprawną, że nie ponosi winy za zaistniałą sytuację;
- zaproponować osobie małoletniej lub niepełnosprawnej towarzyszenie w drodze do osoby, u której uzyska on dalszą pomoc;
- wyjaśnić małoletniemu, lub innej osobie przekazującej informację, że tymi informacjami będzie musiał(a) podzielić się z innymi;
- pod koniec rozmowy poinformować, co dalej zostanie uczynione i komu przekaże się uzyskane informacje;
- zapewnić o tajemnicy prowadzonych działań i o tym, że osoby postronne nie mają dostępu do uzyskanych informacji (poza rodzicami i opiekunami prawnymi).

4. Czego nie powinno się robić:

- nie powinno się wpadać w panikę;
- nie powinno się reagować afektywnie;

- nie powinno się lekceważyć słów małoletniego lub innej osoby przekazującej informację;
- nie powinno się wyrażać przypuszczeń, sugestii, stawiać hipotez, parafrazować tego, co powiedziała osoba zgłaszająca zdarzenie ani nie przedstawiać alternatywnych wyjaśnień;
- nie powinno się wyrażać opinii ani negatywnych, ani pozytywnych na temat domniemanego sprawcy;
- nie powinno się komentować sprawy;
- nie powinno się wymagać dodatkowych informacji ani dopytywać o szczegóły. To, co małoletni lub inna osoba przekazująca informację powiedzieli w sposób wolny, jest nieprzekraczalną granicą. Zadawanie pytań osobie, która komunikuje dany fakt, w rzeczywistości może mieć wpływ na sposób, w jaki później przedstawi wydarzenia;
- nie powinno się składać małoletniemu lub innej osobie przekazującej informację żadnych obietnic, które nie będą mogły być dotrzymane, szczególnie w kwestii poufności (np.: „obiecuję nikomu o tym nie powiedzieć”, „to pozostanie tajemnicą” itp.);
- nie powinno się ujawniać szczegółów rozmowy osobom postronnym, a w szczególności osobie, której zostały postawione zarzuty;
- nie powinno się wymagać od osoby małoletniej lub niepełnosprawnej, aby powtarzała opowiadanie zdarzeń.

5. Należy działać bez zwłoki, zgodnie z procedurą zawartą w rozdziale: *Procedura interwencji* opisanych w nr 7–26 i poinformować, najszybciej jak to możliwe o zaistniałej sytuacji osobę odpowiedzialną za instytucję, w jakiej doszło do przemocy lub wykorzystania osoby małoletniej lub niepełnosprawnej, lub przy tej instytucji występującą osobę zaufania publicznego.

6. Należy pamiętać, że:

- a) osoba, która jako pierwsza dowiaduje się o zaistnieniu potencjalnego przypadku wykorzystywania małoletniego, nie jest upoważniona do wydawania decyzji i osądów. Jest to zadanie odpowiedzialnych organów i instytucji, do których sprawa zostanie skierowana na dalszych etapach. Jeżeli wcześniej nie sporządzono notatki, należy zapisać niezwłocznie przebieg rozmowy, zachowując wyrażenia i słownictwo osoby małoletniej informującej o zdarzeniu, oraz podpisać się swoim nazwiskiem, wpisując datę i miejsce rozmowy;
- b) rozstrzygnięcie czy podejrzenia lub oskarżenia są zasadne nie należy do osoby, która dowiaduje się o zaistnieniu potencjalnego przypadku wykorzystywania małoletniego;

c) wszystkie podejrzenia i zarzuty muszą być traktowane poważnie i trzeba je rozstrzygać, opierając się na procedurach przewidzianych w niniejszym dokumencie, w prawie kanonicznym i prawie publicznym polskim, współpracując z właściwymi organami w zakresie ich kompetencji.

B. Procedura interwencji

7. Odpowiedzialnymi za wdrożenie niniejszych Zasad reagowania, za dopilnowanie, aby były one respektowane, a w sytuacji, kiedy pojawiają się sygnały o przemocy lub wykorzystaniu osoby małoletniej lub niepełnosprawnej, zobowiązani do podjęcia odpowiednich działań są:
 - a) w szkole – dyrektor;
 - b) w stowarzyszeniu – prezes;
 - c) w parafii – proboszcz;
 - d) w czasie wyjazdu, kolonii, obozu – kierownik wypoczynku;
 - e) w każdej jednostce organizacyjnej Archidiecezji Łódzkiej – jej przełożony.
8. Przełożony danej jednostki organizacyjnej Archidiecezji Łódzkiej powinien zadbać, aby:
 - a) w instytucji przez niego kierowanej została powołana osoba zaufania publicznego, do której mają być kierowane sygnały o przemocy, wykorzystaniu osoby małoletniej lub niepełnosprawnej lub o prawdopodobieństwie zachodzenia tych zdarzeń;
 - b) placówka dysponuje aktualnymi danymi teleadresowymi osób uprawnionych do działania w sprawach przestępstw wobec małoletnich.
9. Kapłan, nauczyciel, pracownik, trener, animator, wolontariusz, praktykant, stażysta lub inna osoba poinformowana o podejrzeniu, o zarzutach lub o fakcie przemocy lub wykorzystania wobec osoby małoletniej lub niepełnosprawnej odpowiada za podjęcie właściwych działań zgodnie z niniejszą procedurą.
10. Pierwszym zadaniem osoby, która ma podejrzenie przemocy lub wykorzystania wobec osoby małoletniej, jest zgłoszenie tego faktu przełożonemu danej jednostki organizacyjnej lub odpowiedzialnemu za wydarzenie, albo gdy okazuje się to z jakichś przyczyn niemożliwe lub w okolicznościach danej sprawy niewskazane organowi nadrzędnemu uprawnionemu do podejmowania działań lub delegatowi biskupa ds. ochrony dzieci i młodzieży w Archidiecezji Łódzkiej.
11. Jednocześnie należy pamiętać o treści art. 240 Kodeksu Karnego, który stanowi:

§ 1. Kto, mając wiarygodną wiadomość o karalnym przygotowaniu albo usiłowaniu lub dokonaniu czynu zabronionego określonego w art. 118, art. 118a, art. 120–124, art. 127, art. 128, art. 130, art. 134, art. 140, art. 148, art. 156, art. 163, art. 166, art. 189, art. 197 § 3 lub 4, art. 198, art. 200, art. 252 lub przestępstwa o charakterze terrorystycznym, nie zawiadamia niezwłocznie organu powołanego do ścigania przestępstw, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

12. Przełożonemu danej jednostki organizacyjnej lub odpowiedzialnemu za wydarzenie należy zgłosić na piśmie to, co zostało przekazane przez małoletniego lub inną osobę składającą doniesienie, także jeśli zostało to przekazane w tajemnicy.
13. Zgłaszający powinien się upewnić, że wdrożono odpowiednie procedury.
14. W opisanych powyżej sytuacjach, przełożony danej jednostki organizacyjnej lub osoba przez niego wyznaczona przekazuje personelowi placówki tylko te informacje, które są niezbędne dla zabezpieczenia dobra małoletniego oraz ustalenia faktów, w zakresie niezbędnym do prowadzenia dalszych działań zgodnie z procedurą.
15. Jeżeli istnieje podejrzenie, że osobą odpowiedzialną za przemoc lub wykorzystanie osoby małoletniej lub niepełnosprawnej jest członek personelu, to – na czas przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego – przełożony danej jednostki organizacyjnej odsunie taką osobę od pełnienia obowiązków wymagających bezpośrednich kontaktów z małoletnimi lub niepełnosprawnymi, nie narażając jednak tej osoby na utratę dobrego imienia. W przypadku analogicznych podejrzeń wobec przełożonego danej jednostki organizacyjnej Archidiecezji Łódzkiej działania zgodne z prawem podejmuje Arcybiskup Metropolita Łódzki.
16. Jeśli oskarżenia o przemoc lub wykorzystanie osoby małoletniej lub niepełnosprawnej okażą się bezpodstawne, członek personelu lub przełożony danej jednostki organizacyjnej zostanie niezwłocznie przywrócony do pełnienia swoich dotychczasowych obowiązków. Podjęte też zostaną działania zmierzające do tego, aby zaistniała sytuacja nie odbiła się negatywnie na osobie, wobec której skierowane zostały bezpodstawne zarzuty.
17. W prowadzonym postępowaniu priorytetem jest zapewnienie małoletniemu i jego rodzicom (opiekunom prawnym) poufności, braku niepotrzebnego rozgłosu i spokoju wewnętrznego i zewnętrznego.
18. Członek personelu, w tym: ksiądz, wychowawca, nauczyciel, pracownik, trener, animator, wolontariusz, praktykant, stażysta nigdy nie może sam podejmować działań służących wyjaśnieniom podejrzeń, zarzutów lub zgłaszanych faktów.

19. Odpowiedzialność za wdrożenie właściwego postępowania po zgłoszeniu faktu przemocy lub wykorzystania bądź podejrzenia o przemoc lub wykorzystanie osoby małoletniej lub niepełnosprawnej spoczywa na osobie posiadającej bezpośrednią odpowiedzialność za daną jednostkę organizacyjną lub za jednorazowe wydarzenie (np. wyjazd, kolonie itp.).
20. Po zgłoszeniu faktu przemocy lub wykorzystania zadaniem Arcybiskupa Metropolity Łódzkiego jest zbadanie, czy jednostka organizacyjna lub organizator jednorazowego wydarzenia podlegają jego władzy i w przypadku zachodzenia tych okoliczności zlecenie delegatowi biskupa ds. ochrony dzieci i młodzieży Archidiecezji Łódzkiej lub innej osobie przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego i zweryfikowanie zgłoszenia pod kątem jego wiarygodności i prawdopodobieństwa. W innym przypadku delegat biskupa ds. ochrony dzieci i młodzieży Archidiecezji Łódzkiej powinien poczyć przełożonego jednostki organizacyjnej o konieczności powiadomienia swojego przełożonego (np. organu prowadzącego szkołę).
21. Dokumentacja postępowań wyjaśniających prowadzonych w przedmiocie aktów przemocy lub wykorzystania osoby małoletniej lub niepełnosprawnej czy podejrzeń o przemoc lub wykorzystania ich powinna być przechowywana w archiwum tajnym danej jednostki jako informacja niejawna.
22. Jeśli przeprowadzone postępowanie wyjaśniające nie wykluczy wersji zdarzeń zgłoszonych przez członka personelu lub przedstawionych przez samą osobę małoletnią lub niepełnosprawną i wskazuje na możliwość wystąpienia przestępstwa (w tym zwłaszcza z przemocą lub wykorzystaniem małoletniego), a także w sytuacji, w której w toku postępowania wyjaśniającego powzięta zostanie wiarygodna wiadomość niewskazująca wprawdzie na prawdopodobieństwo popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego lub niepełnosprawnego, lecz rodząca obawę o krzywdzenie małoletniego w inny sposób, w tym w razie podejrzenia o występowanie nieprawidłowości w rodzinie, bezpośredni przełożony jednostki organizacyjnej ma obowiązek zgłosić zdarzenie kompetentnym organom Policji, prokuratorowi lub sądowi rodzinnemu i opiekunów.
23. Przewidziana powyżej procedura w żaden sposób nie zwalnia ani nie modyfikuje obowiązków wynikających wprost z następujących przepisów prawa:
 - art. 240 § 1 Kodeksu karnego: *Kto, mając wiarygodną wiadomość o karalnym przygotowaniu albo usiłowaniu lub dokonaniu czynu zabronionego określonego w art. 118, art. 118a, art. 120–124, art. 127, art. 128, art. 130, art. 134, art. 140, art. 148, art. 156, art. 163, art. 166, art. 189, art. 197 § 3 lub 4, art. 198, art. 200, art. 252 lub przestępstwa o charakterze*

terrorystycznym, nie zawiadamia niezwłocznie organu powołanego do ścigania przestępstw, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3;

– art. 304 Kodeksu postępowania karnego: *Każdy, dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję;*

– art. 12 Ustawy z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie:
§ 1. *Osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu ściganego z urzędu przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie, niezwłocznie zawiadamiają o tym Policję lub prokuratora.*

§ 2. *Osoby będące świadkami przemocy w rodzinie powinny zawiadomić o tym Policję, prokuratora lub inny podmiot działający na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.*

– art. 572 Kodeksu postępowania cywilnego:

§ 1. *Każdy, komu znane jest zdarzenie uzasadniające wszczęcie postępowania z urzędu, obowiązany jest zawiadomić o nim sąd opiekuńczy.*

§ 2. *Obowiązek wymieniony w §1 ciąży przede wszystkim na urzędach stanu cywilnego, sądach, prokuratorach, notariuszach, komornikach, organach samorządu i administracji rządowej, organach Policji, placówkach oświatowych, opiekunach społecznych oraz organizacjach i zakładach zajmujących się opieką nad dziećmi lub osobami psychicznie chorymi.*

24. Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa na szkodę osoby małoletniej (w szczególności przestępstwa z art. 207 Kodeksu karnego – znęcania się fizycznego lub psychicznego nad małoletnim lub z art. 200 Kodeksu karnego – dopuszczania się czynów lubieżnych na szkodę osoby małoletniej) należy złożyć w prokuraturze rejonowej w tej dzielnicy bądź miejscowości, w której popełniono przestępstwo, lub w najbliższej komendzie Policji w formie pisemnej lub w formie ustnej, spisanej do protokołu przez funkcjonariusza Policji. Podstawą zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa nie musi być pewność popełnienia przestępstwa, lecz wystarcza wiarygodna wiadomość o możliwości zaistnienia przestępstwa, uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa.

25. Jeżeli sytuacja osoby małoletniej lub niepełnosprawnej wskazuje na fakt popełnienia względem niego przestępstwa lub nie udało się zgromadzić wiarygodnych informacji w tym zakresie, lecz istnieje obawa o występowanie nieprawidłowości w rodzinie, w szczególności podejrzenie, iż dziecko jest krzywdzone lub zaniedbywane, należy złożyć do sądu rodzinnego, tzn. Wydziału Rodzinnego i Nieletnich Sądu Rejonowego, okręgu poby-

tu dziecka, którego postępowanie ma dotyczyć, wniosek o wgląd w sytuację rodzinną dziecka. We wniosku należy podać dane personalne rodziny, adres zamieszkania oraz stwierdzone, niepokojące fakty. Zawiadomienie zwolnione jest z opłat sądowych.

26. Jeśli nadużycie zostało dokonane przez duchownego Archidiecezji Łódzkiej, sprawa powinna być zgłoszona Arcybiskupowi Metropolicie Łódzkiemu, który sprawę rozpoznaje zgodnie z *Wytycznymi KEP dotyczącymi wstępnego dochodzenia kanonicznego w przypadku oskarżeń duchownych o czyny przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z osobą niepełnoletnią poniżej osiemnastego roku życia* (Aneks nr 1).

a) osobą, do której powinno być dokonane zgłoszenie jest:

Delegat Biskupa ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży w Archidiecezji Łódzkiej

ks. prałat Tadeusz Weber

ul. ks. I. Skorupki 1

90-458 Łódź,

tel. +48 42 66 48 725 lub +48 42 66 48 728

e-mial: ochronadzieci@archidiecezja.lodz.pl

b) zgłoszenie może być dokonywane zarówno przez osobę poszkodowaną, jak i osoby trzecie, w formie pisemnej lub ustnej, z czego osoba przyjmująca zgłoszenie sporządza notatkę służbową;

c) ofiara wykorzystania seksualnego i jej rodzina otrzymuje pomoc ze strony Duszpasterza Ofiar Wykorzystania Seksualnego i Ich Rodzin:

ks. dr kanonik Grzegorz Korczak

Ośrodek Pomocy Duchowej

ul. Łąkowa 42

90-554 Łódź

tel. 42 630-98-17; 691-399-455

e-mail: kontakt@pomocduchowa.org

d) na podstawie tak otrzymanej i zweryfikowanej informacji Arcybiskup Metropolita Łódzki wyznacza komisję i zleca im przeprowadzenie wstępnego dochodzenia kanonicznego w rozumieniu kan. 1717 KPK;

e) wyznaczona komisja niezwłocznie przystępuje w Kurii Metropolitalnej Łódzkiej do wysłuchania domniemanej ofiary i przesłuchania świadków;

f) komisja, po zebraniu materiału dowodowego, w siedzibie Kurii Metropolitalnej Łódzkiej, stawia oskarżonemu zarzuty i dokonuje jego przesłuchania;

g) po postawieniu zarzutów oskarżony podlega bezpośredniemu nadzorowi kuratora kapłanów Archidiecezji Łódzkiej;

- h) Arcybiskup Metropolita Łódzki do ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy wobec oskarżonego stosuje środki zapobiegawcze w postaci odsunięcia go od wszelkiego kontaktu z dziećmi i młodzieżą. Nie może on wypełniać żadnych funkcji ani na stałe, ani tymczasowo np. pomagając w parafiach;
- i) oskarżony, do ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy, zamieszkuje poza strukturami parafialnymi i nie może opuszczać bez pozwolenia Arcybiskupa Metropolity Łódzkiego terytorium Archidiecezji Łódzkiej;
- j) oskarżony otrzymuje propozycję pomocy duchowej w Ośrodku Pomocy Duchowej w Łodzi;
- k) po stwierdzeniu prawdopodobieństwa popełnienia przestępstwa Arcybiskup Metropolita Łódzki przez Nuncjaturę Polską w Warszawie przekazuje sprawę do Kongregacji Nauki Wiary w Watykanie;
- l) delegat biskupa ds. ochrony dzieci i młodzieży w Archidiecezji Łódzkiej, po stwierdzeniu wiarygodności oskarżenia, jeżeli nie zostało to jeszcze przez kogokolwiek dokonane, zgodnie z prawem zawartym Kodeksie Karnym Rzeczypospolitej Polskiej składa doniesienie do państwowych organów wymiaru sprawiedliwości;
- m) ofiara lub jej prawny opiekun są informowani przez delegata biskupa ds. ochrony dzieci i młodzieży Archidiecezji Łódzkiej o każdym etapie postępowania;
- n) po otrzymaniu decyzji Kongregacji Nauki Wiary sprawa toczy się zgodnie z jej decyzją;
- o) na każdym etapie postępowania Arcybiskup Metropolita Łódzki, delegat biskupa ds. ochrony dzieci i młodzieży w Archidiecezji Łódzkiej i duszpasterz ofiar wykorzystania seksualnego i ich rodzin utrzymują kontakt z ofiarą i jej rodziną;
- p) na każdym etapie postępowania procedura toczy się w trybie niejawnym.

C. Prawa rodziców, których dziecko zostało skrzywdzone w Kościele

27. Rodzice lub prawni opiekunowie, których dziecko/wychowanek został skrzywdzony seksualnie przez kapłana lub inną osobę zatrudnioną/zaangażowaną w Kościele mają prawo do pomocy prawnej, psychologicznej i duszpasterskiej oraz informacji.

Pomoc prawna

ks. prałat dr Zbigniew Tracz

ul. ks. I. Skorupki 1, 90-458 Łódź

tel. +48 42 66 48 730 lub +48 42 66 48 728

email: kanclerz@archidiecezja.lodz.pl

28. Jeśli została skrzywdzona osoba małoletnia poniżej 15 roku życia, pomoc prawna jest proponowana w czasie procedury zgłaszania do organów ścigania i, jeśli jest taka potrzeba, także podczas procesu sądowego.
29. Jeśli została skrzywdzona osoba małoletnia powyżej 15 lat, proponuje się kontakt z prawnikiem, aby pomógł tak w procesie kanonicznym, jak również – jeśli są ku temu przesłanki – pomoc w zgłoszeniu do organów ścigania przestępstw z artykułów 197 [zgwałcenie], 198 [wykorzystanie bezradności, upośledzenia] oraz ewentualnie z art. 199 [nadużycie zależności] i 202 [pornografia] Kodeksu Karnego.

Pomoc psychologiczna

Ośrodek Pomocy Duchowej

ul. Łąkowa 42, 90-554 Łódź

tel. +48 42 630 98 17; 691 399 455.

e-mail: kontakt@pomocduchowa.org

Dom Miłosierdzia – Łódź

ul. Sienkiewicza 60, 90-058 Łódź

tel. +48 42 288 11 53

e-mail: terapeuta@odnowa.jezuici.pl

30. Pomoc psychologiczna jest proponowana rodzicom, jeśli jej potrzebują, jak również innym członkom bliskiej rodziny, którzy nie potrafią sobie poradzić z krzywdą, jaka dotknęła dziecko. Rodzice mają prawo do pomocy psychologicznej w takim miejscu i w taki sposób, jak tego potrzebują.
31. Pomoc psychologiczna łączy się z elementami psychoedukacji skierowanej do rodziców, aby zrozumieli, co mogło zostać zaniedbane (możliwe poczucie winy z tego powodu) oraz jak pomóc sobie i dziecku przepracować doznaną krzywdę.

Pomoc duszpasterska

ks. dr kanonik Grzegorz Korczak

Ośrodek Pomocy Duchowej

ul. Łąkowa 42, 90-554 Łódź

tel.: +48 42 630 98 17; 691 399 455.

e-mail: kontakt@pomocduchowa.org

32. Rodzice, jak i inni bliscy członkowie rodziny powinni być objęci pomocą duszpasterską w takim zakresie, w jakim jej potrzebują. Pomoc duszpasterską powinien udzielać bądź duszpasterz wyznaczony przez biskupa, bądź też kapłan, do którego rodzice mają zaufanie. Kapłan ten, powinien mieć wtedy wsparcie superwizyjne u duszpasterza wyznaczonego przez biskupa, uprzednio przygotowanego.

33. Pomoc duszpasterska jest potrzebna, aby rodzice mogli zmierzyć się z doświadczeniem wykorzystania, oraz aby członkowie rodziny mogli dalej funkcjonować w społeczności lokalnej, która może reagować w sposób wykluczający rodzinę/dziecko/rodziców ze społeczności.
34. Rodzice mają prawo do **informacji**, jakie procedury zostały podjęte w związku ze zgłoszeniem sprawy i na jakim etapie znajduje się sprawa oraz na temat rodzajów pomocy, jakiej mogą oczekiwać dla ich dziecka i dla siebie samych. Osobą kompetentną do udzielania powyższych informacji jest **delegat biskupa ds. ochrony dzieci i młodzieży w Archidiecezji Łódzkiej**.

ks. prałat Tadeusz Weber

ul. ks. I. Skorupki 1, 90-458 Łódź,

tel. +48 42 66 48 725 lub +48 42 66 48 728

e-mail: ochronadzieci@archidiecezja.lodz.pl

D. Rejestr sprawców przestępstw na tle seksualnym

35. Z dniem 1 października 2017 r. *działa Powszechny rejestr sprawców przestępstw na tle seksualnym*.
- a. *Rejestr z dostępem ograniczonym* – mają dostęp przedstawiciele organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, a także instytucje zajmujących się opieką nad dziećmi. Dyrektorzy szkół czy organizatorzy wypoczynku dla dzieci (np. kolonii letnich, wyjazdów na ferie zimowe, agroturystryki, obozów sportowych) będą musieli sprawdzać, czy nowo zatrudniane przez nich osoby figurują w tym rejestrze. Kto tego nie dopełni lub zatrudni osobę, o której wie, że figuruje ona w rejestrze, narazi się na karę aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny nie niższej niż 1000 zł;
- b. *Rejestr publiczny* jest ogólnodostępny w Internecie na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Sprawiedliwości. Znajdą się na niej dane najbardziej groźnych sprawców. W *Rejestrze z dostępem ograniczonym* gromadzi się dane o sprawcach przestępstw na tle seksualnym, o których mowa w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 13 maja 2016 roku o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (Dz.U. 2018. 405tj.). W *Rejestrze publicznym* gromadzi się dane o osobach, o których mowa w art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 13 maja 2016 roku o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (Dz.U. 2018.405 tj .), chyba że sąd orzekł o wyłączeniu ich zamieszczenia w *Rejestrze publicznym*.

36. Sposób korzystania z rejestrów

- a. *Rejestr publiczny* jest w całości jawny i bezpłatnie dostępny w Internecie. Można z niego korzystać bez konieczności rejestrowania się na stronie i logowania. Strona umożliwi wyszukiwanie danych po nazwisku albo nazwie miejscowości.
- b. Aby uzyskać informacje z *Rejestru z dostępem ograniczonym*, osoby i instytucje uprawnione muszą zarejestrować konto na stronie *Rejestru* (wypełnić odpowiedni formularz). Muszą też dysponować kwalifikowanym podpisem elektronicznym lub podpisem potwierdzonym profilem zaufanym ePUAP. Udzielenie informacji z *Rejestru* jest bezpłatne.
- c. Przedstawiciele organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości mają wgląd do wszystkich danych zgromadzonych w *Rejestrze z dostępem ograniczonym*. Natomiast dyrektorzy szkół, a także np. organizatorzy wycieczki dla dzieci, mogą dowiedzieć się jedynie, czy osoba, którą chcą przyjąć do pracy, znajduje się w *Rejestrze*. Jeśli tak – nie będą mogli takiej osoby zatrudnić.
- d. Przewidziana została również możliwość sprawdzenia, czy ktoś widnieje w *Rejestrze z dostępem ograniczonym* przez każdą indywidualną osobę (w tym skazanego). Warunkiem jest zarejestrowanie się na stronie i dysponowanie kwalifikowanym podpisem elektronicznym lub podpisem potwierdzonym profilem zaufanym ePUAP. W trybie tym można sprawdzić tylko i wyłącznie samego siebie.

37. Bezwzględny zakaz pracy z dziećmi:

- a. Zgodnie z art. 21 ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym w przypadku zatrudniania lub dopuszczania osób do innej działalności związanej z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem lub opieką nad dziećmi pracodawca lub organizator ma obowiązek sprawdzenia, czy dane zatrudnianej lub dopuszczanej osoby nie są zamieszczone w *Rejestrze z dostępem ograniczonym*.
- b. Z ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym: *Rozdział 3: Obowiązek pracodawców i innych organizatorów w zakresie działalności związanej z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi:*

Art. 21. § 1. Przed nawiązaniem z osobą stosunku pracy lub przed dopuszczeniem osoby do innej działalności związanej z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi pracodawcy lub inni organizatorzy w zakresie takiej działalności są obowiązani do uzyskania informacji, czy dane tej osoby są zamieszczone w Rejestrze z dostępem ograniczonym.

§ 2. Wykonanie obowiązku, o którym mowa w ust. 1, nie jest wymagane przed dopuszczeniem do działalności, o której mowa w ust. 1, rodziny małoletniego lub osoby znanej rodzicom małoletniego osobiście i wykonywanej w stosunku do własnych małoletnich dzieci lub małoletnich dzieci znajomych.

§ 3. Przez rodzinę, o której mowa w ust. 2, należy rozumieć osoby spokrewnione albo osoby niespokrewnione, pozostające w faktycznym związku oraz wspólnie zamieszkujące i gospodarujące.

Należy też podkreślić, że ustawa wprowadza zmianę w Kodeksie karnym, na mocy której środek karny w postaci zakazu wykonywania zawodu lub działalności związanej z wychowaniem, edukacją, leczeniem lub opieką nad małoletnimi staje się obligatoryjny dla sprawców, którzy popełnili przestępstwo na tle seksualnym na szkodę małoletniego. Dotąd orzeczenie o takim zakazie nie było obligatoryjne, lecz fakultatywne.

38. Realizacja ustawy w Archidiecezji Łódzkiej:

- a. Dyrektorzy szkół czy organizatorzy zajęć duszpasterskich, edukacyjnych sportowych oraz wypoczynku dla dzieci (np. kolonii letnich, wyjazdów na ferie zimowe, agroturystyki, obozów sportowych, rekolekcji, oaz, pielgrzymek itp.) muszą sprawdzać, czy nowo zatrudniane przez nich osoby nie figurują w *Powszechnym rejestrze sprawców przestępstw na tle seksualnym*. Obowiązek sprawdzenia dotyczy pracowników, wolontariuszy i personelu pomocniczego, nawet tymczasowo wypełniających swoje zadania.
- b. Organizatorzy wyżej wymienionych zajęć zobowiązani są posiadać w dokumentacji osobowej stosowny wydruk potwierdzający brak występowania danej osoby w *Rejestrze z dostępem ograniczonym* jeszcze przed zatrudnieniem lub zleceniem wolontariatu.
- c. Dostęp do *Rejestru z dostępem ograniczonym* jest wykonywany przez Kanclerza Kurii Metropolitalnej Łódzkiej. W celu uzyskania wymaganego poświadczenia, należy przedłożyć na nie mniej niż miesiąc przed wydarzeniem prośbę, podając następujące dane osoby: imię i nazwisko, PESEL, adres zamieszkania oraz wydarzenie i miejsce wykonywanych zadań.
- d. O dostęp do *Rejestru z dostępem ograniczonym* mogą także ubiegać się przełożeni poszczególnych jednostek organizacyjnych działających w Archidiecezji Łódzkiej. W takim wypadku należy powiadomić Kurie Metropolitalną Łódzką o uzyskaniu dostępu oraz podać dane administratora.

E. Kurator osób duchownych podejrzanych, oskarżonych skazanych lub niewinnionych za przestępstwo wykorzystywania seksualnego nieletnich poniżej 18 roku życia lub niepełnosprawnych

39. Arcybiskup Metropolita Łódzki powołuje jednego kuratora dla wszystkich lub oddzielnie dla poszczególnych kapłanów podejrzanych lub oskarżonych, lub skazanych, lub niewinnionych za przestępstwo wykorzystywania seksualnego małoletnich poniżej 18 roku życia lub niepełnosprawnych od momentu złożenia doniesienia, w czasie procedury wstępnej, podczas procesu i po wyroku.
40. Celami powołania kuratora są:
- a) zabezpieczenie przed kontaktem z osobą skarżącą, ofiarą i jej rodziną oraz wyeliminowanie ryzyka recydywy;
 - b) pomoc podejrzany, oskarżony, skazanym lub niewinnionym zmierzyć się z oskarżeniem, procesem i wyrokiem.
41. Kurator wykonuje następujące zadania:
- a) jest dla kapłana osobą pierwszego kontaktu od momentu postawienia zarzutu;
 - b) uczestniczy w przygotowaniu planu bezpieczeństwa;
 - c) odpowiada za realizację planu bezpieczeństwa, superwizując zachowywanie przez kapłana nałożonych ograniczeń;
 - d) opiniuje zachowanie kapłana, jeśli zachodzi taka potrzeba;
 - e) współpracuje z osobami, które pomagają oskarżonemu kapłanowi lub wykonują wobec niego czynności wymagane prawem;
 - f) współpracuje z delegatem biskupa ds. ochrony dzieci i młodzieży i komisją dochodzenia wstępnego, której może być członkiem;
 - g) jeśli nie jest w komisji dochodzenia wstępnego, powinien być informowany o wszystkich etapach toczącej się sprawy, aby nie dać manipulować się oskarżonemu lub skazanemu kapłanowi,
 - h) jest informowany o poszczególnych etapach procesu i ich wynikach z zachowaniem tajemnicy procesowej,
 - i) dokonuje analizy czynników ryzyka, aby ci, którzy są blisko sprawy, umieli rozpoznać to wszystko, co doprowadziło do popełnienia przestępstwa,
 - j) jest wsparciem dla kapłanów, którzy z tą sytuacją nie potrafią sobie poradzić.

42. Kurator powinien charakteryzować się następującymi przymiotami i umiejętnościami:
- jest osobą zaufania dla księży;
 - posiada doświadczenie w kierownictwie duchowym;
 - posiada umiejętność rozeznawania duchowego i towarzyszenia w rozeznawaniu;
 - posiada wiedzę o sprawcach wykorzystania seksualnego małoletnich, o ich strategiach uwodzenia, zachowaniach manipulacyjnych wobec otoczenia, zniekształceniach i mechanizmach obronnych;
 - posiada wiedzę w zakresie zarządzania kryzysowego i mediacji;
 - posiada zdolność do współpracy.

Część IV

Formacja kleryków, duchownych, katechetów i liderów grup parafialnych w obszarze prewencji

1. W Archidiecezji Łódzkiej funkcjonuje program formacji seminarzystów i kandydatów do kapłaństwa oraz formacja permanentna prezbiterów, który uwzględni elementy prewencji przemocy seksualnej wobec dzieci i młodzieży. W tym obszarze celem formacji początkowej i stałej, jest umocnienie dojrzałości ludzkiej, duchowej i psychoseksualnej seminarzystów i kapłanów, a także ich relacji interpersonalnych oraz zachowanie odpowiednich granic w relacjach osobistych. Ważnymi tematami formacji są: dojrzałe przeżywanie celibatu, problematyka wykorzystywania seksualnego, zwłaszcza jego skutki oraz obowiązujące zasady prewencji.

A. Formacja podstawowa kandydatów do kapłaństwa

2. Podstawą i celem formacji podstawowej jest tożsamość kapłańska. Formacja ludzka, stanowiąc fundament całej formacji kapłańskiej, promując wzrost integralny osoby, pozwala na kształtowanie pozostałych obszarów.
3. Formacja ludzka seminarzystów ukierunkowana jest na ukonstytuowanie stabilnej osobowości, odznaczającej się dojrzałością uczuciową, panowaniem nad sobą i dobrze zintegrowaną seksualnością. Przejawami tej integracji są: zrównoważona samoocena, autodeterminacja i podejmowana odpowiedzialność, znajomość prawdy o sobie, wewnętrzna wolność, umiejętność przezwycięzania indywidualizmu, aby być otwartym na poświęcanie się innym. W wymiarze społecznym celem jest zdolność do nawiązywania dojrzałych i zrównoważonych relacji międzyosobowych oraz utrzymywania dojrzałej więzi z mężczyznami i kobietami, każdego wieku i pozycji społecznej. Niezbędna w uznaniu i zaakceptowaniu celibatu jest także umiejętność przeżywania chwil samotności.
4. Formacja kleryków w obszarze prewencji przemocy seksualnej wobec dzieci obejmuje dwa wątki: psychologiczny i duchowy.
5. Pierwszym momentem prewencji jest rekrutacja na rok propedeutyczny, podczas którego następuje dokonanie wobec kandydatów do kapłaństwa oceny psychologicznej przez wykwalifikowanych biegłych. Testy psychologiczne oraz pogłębiony wywiad psychologiczny mają na celu między innymi diagnozę dojrzałości psychoseksualnej. Badanie to jest ukierunkowane nie tylko na wykluczenie osobowości z zaburzeniami, ale także na wskazanie zasobów osobowościowych kandydatów, aby zaoferować

zrównoważony proces formacyjny, prowadzący do świętości i obejmujący cnotę czystości.

6. Podczas roku propedeutycznego kandydaci przechodzą trening interpersonalny, ukazujący ich funkcjonowanie społeczne i umożliwia doświadczenie siebie w grupie. W początkowym okresie formacji prowadzone są warsztaty komunikacji i asertywności oraz trening intrapsychiczny, poszerzający wgląd kandydata we własną historię, sposób przeżycia dzieciństwa i wieku młodzieńczego, wpływ, jaki wywarli na niego rodzina i krewni. Poruszana jest także problematyka właściwego przeżywania sfery seksualnej (w tym analiza historii rozwoju psychoseksualnego) oraz życia w celibacie.
7. W kolejnych etapach formacji, podczas zajęć z psychologii ogólnej, psychologii rozwojowej. Seminarzyści zdobywają wiedzę o psychologicznych prawidłowościach i dysfunkcjach życia człowieka. Omawiane są także zagadnienia dotyczące przyczyn wykorzystania seksualnego (także o sprawcach wśród duchownych), na co zwracać uwagę w swoim życiu i jak wychowywać siebie do radzenia sobie z własnymi czynnikami ryzyka w sferze psychoafektywnej.
8. Na tym etapie formacji istnieje możliwość korzystania z indywidualnego wsparcia psychologicznego oraz seksuologicznego – dotyczy to zwłaszcza tych seminarzystów, którzy doświadczyli przemocy fizycznej, emocjonalnej lub wykorzystania seksualnego.
9. Etap pastoralny formacji seminaryjnej zawiera konwersatorium z psychologii pastoralnej oraz warsztaty z rozmowy duszpasterskiej z elementami pomocy duszpasterskiej ofiarom przemocy seksualnej. Przekazywana jest wiedza nt. znaków ostrzegawczych wykorzystania seksualnego i sposobów reagowania na nie. Poruszana jest tematyka reagowania na niewłaściwe lub niepokojące zachowania kolegów księży (*correctio fraterna*).
10. Wątek duchowy formacji kandydatów do kapłaństwa w kontekście prewencji wykorzystania seksualnego dzieci rozpoczyna się na roku propedeutycznym poprzez wprowadzenie w życie duchowe (KKK, rozdział IV). Towarzystwo przez ojca duchownego oraz formatorów ma pomóc w rozeznawaniu ewangelicznym własnego życia oraz codziennym pielęgnowaniu głębokiego duchowego stylu tak, aby je przyjąć i interpretować z pełną odpowiedzialnością i rosnącym zaufaniem do Boga. Życie wspólnotowe, zwłaszcza na roku propedeutycznym wpływa na poszczególne osoby, oczyszczając intencje, przekształcając zachowanie. Codzienna formacja dokonuje się poprzez relacje międzyludzkie, chwile dzielenia się i konfrontacji. Modlitwa osobista i wspólnotowa, życie sakramentalne wspierają kandydata w dynamice wzrostu ludzkiego i duchowego, opartego na osobistej relacji z Chrystusem.

11. W ramach zajęć z duchowości seminarzyści poznają etapy i środki rozwoju życia duchowego, dojrzałość seksualną w kontekście duchowym z elementami psychologicznymi i katechetycznymi oraz pogłębiają rozumienie tożsamości kapłańskiej. Następuje wzajemne oddziaływanie między dojrzałością ludzką i duchową oraz pomiędzy życiem modlitwy a poznawaniem teologii.
12. Kandydaci do kapłaństwa na końcowym pastoralnym etapie formacji podstawowej poznają reguły rozeznawania i towarzyszenia duchowego, także w sakramencie pokuty i pojednania.
13. Przełożeni piszą opinię o kleryku opuszczającym seminarium, z uwzględnieniem jego dojrzałości, pozostawiając ją w teczce personalnej na wypadek, gdyby relegowany chciał kontynuować formację w innym miejscu.
14. Przyjmowani z innych seminariów do łódzkiego Seminarium Duchownego na kolejny rok formacji są poddawani testom psychologicznym. Wymagana jest pozytywna opinia z miejsca poprzedniej formacji.
15. Aby formacja podstawowa była owocna, niezbędna jest wspólnota formatorów, którą tworzą wybrani i dobrze przygotowani kapłani oddelegowani do współpracy w delikatnej misji formowania przyszłych kapłanów. Formatorzy (zarówno przełożeni zewnątrzni – rektor, prefekci – jak i ojcowie duchowni) powinni przejść szkolenie w zakresie ochrony małoletnich i prewencji przemocy seksualnej.

B. Formacja permanentna duchownych

16. Formacja permanentna ma na celu zapewnienie wierności posłudze kapłańskiej przez ciągłe nawracanie się, aby ożywiać dar otrzymany przy święceństwach i kontynuować proces kształtowania tożsamości kapłańskiej.
17. Formacja ta ma za cel kształtowanie pełnej dojrzałości psychoseksualnej i duchowej osób duchownych, która stanowi podstawową formę zapobiegania krzywdzeniu dzieci i młodzieży. Zadaniem szczegółowym formacji permanentnej jest pomoc w radzeniu sobie z trudnościami, jakimi są: doświadczanie własnej słabości, ryzyko poczucia się funkcjonariuszem religijnym, wyzwania współczesnej kultury, pokusa władzy i bogactwa, wyzwanie celibatu, zmęczenie, naturalne osłabienie fizyczne, problemy zdrowotne, konflikty, rozczarowania w stosunku do oczekiwań duszpasterskich, ciężar rutyny, trudności wynikające z przemian.
18. Podstawowym środkiem formacji permanentnej jest wspólnota kapłańska, braterskie spotkania, nawiązywanie relacji współpracy i dzielenia się z innymi prezbiterami tego samego pokolenia, podejmowanie tematów duszpasterskich.

19. Kolejną formą jest korzystanie z kierownictwa duchowego i nabywanie gotowości zasięgnięcia rady kapłanów z większym doświadczeniem. Służyć temu mogą konsultacje / spotkania superwizyjne / grupy dzielenia poświęcone tematyce pastoralnej. Tematyka rekolekcji i skupień kapłańskich powinna obejmować między innymi trudności rozwojowe dorosłości: kryzysy połowy życia, przejścia na emeryturę itp.
20. Formacja permanentna wiąże się z koniecznością ciągłego dokształcania się także w tematyce dojrzałego przeżywania celibatu, wykorzystywania seksualnym i o jego skutkach oraz o obowiązujących zasadach prewencji.

C. Szkolenia osób duchownych, zakonnych i świeckich wykonujących zadania w instytucjach Archidiecezji Łódzkiej

21. Celem szkoleń jest nabywanie wiedzy, umiejętności i kształtowanie kompetencji społecznych, niezbędnych do właściwej ochrony dzieci i młodzieży przed różnymi formami przemocy.
22. Osoby już wykonujące pracę mają:
 - a) zostać sprawdzone czy nie występują w *Rejestrze sprawców przestępstw na tle seksualnym*,
 - b) odbyć szkolenie organizowane przez daną jednostkę organizacyjną Archidiecezji Łódzkiej w ciągu miesiąca od wprowadzenia *Zasad*.
23. Osoby mające rozpocząć wykonywanie pracy powinny:
 - a) zostać sprawdzone czy nie występują w *Rejestrze sprawców przestępstw na tle seksualnym* i
 - b) odbyć szkolenie organizowane przez daną jednostkę organizacyjną Archidiecezji Łódzkiej przed rozpoczęciem wykonywania zadań.
24. Nabycie wiedzy i umiejętności powinno obejmować:
 - a) zjawiska przemocy i wykorzystania seksualnego, mechanizmów działania sprawców, czynników ułatwiających małoletnim wejście w rolę ofiary, objawów wykorzystania seksualnego;
 - b) formy reagowania na sytuacje krzywdzenia dzieci i niepełnosprawnych;
 - c) przepisy prawne regulujące działania państwa i Kościoła w tym zakresie;
 - d) kształtowanie postaw i kompetencji społecznych dotyczących: rozumienia ofiary, empatii wobec osób skrzywdzonych, zachowania odpowiedniej równowagi emocjonalnej w kontakcie z ofiarą i podczas wszystkich etapów postępowania, powstrzymania się od oceny i interpretacji zdarzeń, zachowania koniecznej tajemnicy.

Załączniki

Załącznik nr 1

Zgoda rodzica (opiekuna prawnego) na rozpowszechnianie wizerunku dziecka

Załącznik nr 2

Zgoda rodzica (opiekuna prawnego) na przetwarzanie danych osobowych

Załącznik nr 3

Apel do rodziców w czasie zapisów na akcje wakacyjne i wycieczki

Załącznik nr 4

Karta kwalifikacyjna uczestnika wypoczynku

Załącznik nr 5

Zgoda rodzica (opiekuna prawnego) na udział małoletniego w wycieczce (imprezie, spotkaniu)

Załącznik nr 6

Deklaracja respektowania *Zasad ochrony małoletnich i niepełnosprawnych w praktyce wychowawczej Archidiecezji Łódzkiej*

Załącznik nr 7

Zobowiązanie się do właściwego korzystania z Internetu, komputerów i zasobów *online* w ramach wykonywania pracy i posługi duszpasterskiej w Archidiecezji Łódzkiej

Załącznik nr 1

Zgoda rodzica (opiekuna prawnego) na rozpowszechnianie wizerunku dziecka

Ja/my*, niżej podpisany/a/i*:

.....
(imię i nazwisko rodzica/opiekuna prawnego* małoletniego)

.....
(adres zamieszkania)

jako posiadający nieograniczoną władzę rodzicielską ojciec/matka/opiekun prawny* małoletniej/małoletniego*

.....
(imię/imiona i nazwisko dziecka)

niniejszym wyrażam nieodpłatnie zgodę na:

utrwalanie i rozpowszechnianie przez [*pełna nazwa podmiotu*] w [*miejsce*wość] (dalej: skrót nazwy) lub za zgodą [*nazwa podmiotu*] przez osobę trzecią wizerunku małoletniego/małoletniej [*imię i nazwisko małoletniego/ej*], w tym utrwalonego w związku z zajęciami (zarówno lekcyjnymi, jak pozalekcyjnymi, również podczas ferii i wakacji), konkursami, uroczystościami (w tym religijnymi), obozami, zawodami, imprezami itp. organizowanymi przez [*nazwa podmiotu*] lub z udziałem członków [*nazwa podmiotu*], przy czym wizerunek małoletniego/małoletniej może być także zestawiany z wizerunkami innych osób oraz opatrywany stosownymi informacjami oraz komentarzami; powyższe może nastąpić w każdy sposób, w tym za pośrednictwem mediów elektronicznych, w szczególności stron internetowych i portali społecznościowych, a także za pośrednictwem prasy, broszur, ulotek itp. oraz poprzez zamieszczenie tego wizerunku w kronice szkoleń, na tablicach ściennych oraz folderach itp.

Niniejsza zgoda odnosi się do utrwalania i wykorzystania wizerunku małoletniego/małoletniej wyłącznie w celach związanych z szeroko rozumianą działalnością [*nazwa podmiotu*] (w szczególności dydaktyczną, wychowawczą, opiekuńczą) i instytucji przyszkolnych (koła, stowarzyszenia), w tym w celu dokumentowania tej działalności i informowania o niej, promocji [*nazwa podmiotu*] oraz realizacji celów statutowych [*nazwa podmiotu*]; udzielona zgoda jest nieograniczona czasowo i terytorialnie.

Powyższe dotyczy także odpowiedniego mojego wizerunku, utrwalonego w związku z opisaną powyżej działalnością [*nazwa podmiotu*].

Wyrażam zgodę na przetwarzanie przez [nazwa podmiotu] danych osobowych zawartych w niniejszym oświadczeniu oraz danych osobowych w postaci wizerunków, na których utrwalanie i rozpowszechnianie udzielona została przeze mnie zgoda – zgodnie z Dekretem ogólnym w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele Katolickim, wydanym przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 r., Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. oraz Ustawą z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (tj. Dz. U. 2018 poz. 1000), na cele związane z utrwalaniem i rozpowszechnianiem ww. wizerunków w zakresie powyżej wskazanym oraz na cele zabezpieczenia dowodu wyrażenia niniejszej zgody. Zgodę wyrażam dobrowolnie, po otrzymaniu informacji o prawie dostępu do ww. danych osobowych w każdym czasie oraz będąc poinformowanym, iż dane powyższe nie będą przetwarzane przez [nazwa podmiotu] w żadnym innym celu niż wskazany powyżej.

.....

(własnoręczny podpis)

Imię i nazwisko

Miejscowość, data

**Niepotrzebne skreślić*

Załącznik nr 2

Zgoda rodzica (opiekuna prawnego) na przetwarzanie danych osobowych

Ja/my*, niżej podpisany/a/i*:

.....
(imię i nazwisko rodzica/opiekuna prawnego* małoletniego)

.....
(adres zamieszkania)

jako posiadający nieograniczoną władzę rodzicielską ojciec/matka/opiekun prawny* małoletniej/małoletniego*

.....
(imię/ imiona i nazwisko dziecka)

niniejszym wyrażam nieodpłatnie zgodę na:

1. Przetwarzanie przez [*pełna nazwa podmiotu*] (dalej [*nazwa skrócona*]) w [*miejsce, adres instytucji*], danych osobowych małoletniego/małoletniej [*imię i nazwisko*] obejmujących: imiona, nazwisko, adres zamieszkania, datę i miejsce urodzenia, klasę, numer legitymacji szkolnej, nr PESEL, wizerunek, osiągnięcia, informacje o przynależności wyznaniowej (dalej: „dane osobowe małoletniego”), w celach związanych z szeroko rozumianą działalnością [*nazwa skrócona*] (także wykraczającą poza działalność dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą), w tym w celach związanych z organizowaniem i przeprowadzaniem przez [*nazwa skrócona*] wszelkiego rodzaju imprez, wyjazdów (w tym wakacyjnych) i uroczystości, w celu dokumentowania i utrwalania wydarzeń z życia [*nazwa skrócona*] z udziałem małoletniego/małoletniej, informowania osób trzecich o działalności [*nazwa*], a także promocji [*nazwa skrócona*]; niniejsza zgoda obejmuje również zgodę na przekazywanie przez [*nazwa*] ww. danych osobowych instytucjom działającym przy [*nazwa skrócona*] (np. organizacje harcerskie, oaza itp.) w celach realizacji przez te instytucje ich własnych zadań statutowych;
2. Przetwarzanie przez [*nazwa skrócona*] moich danych osobowych, obejmujących imiona, nazwisko, adres zamieszkania, nr PESEL, adres do korespondencji, numer telefonu, adres e-mail, wizerunek (dalej: „dane osobowe rodzica/opiekuna prawnego”) w celach związanych z identyfikacją mojej osoby, kontaktów ze mną, w tym prowadzenia przez [*nazwa skrócona*] korespondencji we wszelkich sprawach dotyczących małoletniego/małoletniej, gromadzenia i zabezpieczenia pochodzących ode mnie oświadczeń

woli dotyczących małoletniego/małoletniej, związanych w jakikolwiek sposób z działalnością [nazwa skrócona] oraz instytucji przedszkolnych, a także w celach związanych z dokumentowaniem i utrwalaniem wydarzeń z moim udziałem w charakterze rodzica/opiekuna prawnego małoletniego/małoletniej jako podopiecznego [nazwa skrócona] oraz promocji działalności [nazwa skrócona].

Oświadczam jednocześnie, iż:

1. Podaję dane osobowe małoletniego oraz dane osobowe rodzica (opiekuna prawnego) dobrowolnie.
2. Zostałem/am poinformowany/a o prawie dostępu do danych osobowych małoletniego oraz danych osobowych rodzica/opiekuna prawnego.
3. Zostałem/am poinformowany o prawie do odwołania lub zmiany mojej zgody w każdym czasie.
4. Zostałem/am poinformowany/a, że dane osobowe małoletniego oraz dane osobowe rodzica/opiekuna prawnego nie będą przetwarzane przez [nazwa skrócona] w żadnym innym celu niż wskazany powyżej.

.....
(własnoręczny podpis)

Imię i nazwisko

Miejscowość, data

Załącznik nr 3

Apel do rodziców

[*nazwa instytucji*], jako organizator wyjazdów wakacyjnych dla dzieci i młodzieży, zapraszając do skorzystania z wakacyjnej oferty [*nazwa własna akcji, programu itp.*], zwraca się z apelem do Rodziców o wspieranie działań mających służyć bezpieczeństwu oraz udanemu wypoczynkowi podopiecznych [*nazwa instytucji*].

Mając w szczególności na uwadze istotną rolę, jaką przy organizowaniu wypoczynku dla dzieci i młodzieży pełni przepływ informacji pomiędzy rodzicami a dziećmi oraz rodzicami a wychowawcami, pozwalający z odpowiednim wyprzedzeniem planować, przewidywać oraz reagować na zaistniałe sytuacje, zwracamy się do Rodziców o to, aby:

1. Przed wyjazdem dziecka na wakacyjny wypoczynek poinformowali [*nazwa instytucji*] lub wychowawcę o okolicznościach, które mogą mieć znaczenie dla zdrowia, dobrego samopoczucia i udanego wypoczynku ich dziecka oraz pozostałych dzieci uczestniczących w wyjeździe, w szczególności o dostarczanie następujących danych:
 - a) czy dziecko cierpi na jakieś schorzenie, przyjmuje leki,
 - b) czy ma problemy z aklimatyzacją w grupie i nawiązywaniem kontaktów,
 - c) czy bywa impulsywne i nieprzewidywalne,
 - d) czy wymaga specjalnej opieki (uwagi) lub sporadycznej pomocy w konkretnych czynnościach.
2. Przed wakacyjnym wyjazdem przeprowadzali z dzieckiem rozmowę o tym, iż z każdym ewentualnym problemem, jaki pojawi się podczas kolonii, obozu lub turnusu, może i powinno zwrócić się do wychowawców, prosimy także Rodziców o to, aby uczulili swoje dziecko na to, iż powinno powiadomić wychowawców, jeśli spostrzeże, że podczas wakacyjnego pobytu jakiegось innemu dziecku dzieje się ze strony rówieśników krzywda, lub jeśli zauważy, że jakieś inne dziecko ma problem, z którym nie potrafi sobie samo poradzić.
3. Informowali [*nazwa instytucji*] lub opiekunów wyjazdu o wszelkich problemach sygnalizowanych im przez dziecko (m.in. prosimy o przekazywanie nam informacji mogących wskazywać na to, że dziecko w czasie pobytu na kolonii, obozie lub turnusie źle czuje się w grupie rówieśników, prosimy Rodziców również o to, aby nie bagatelizowali jakichkolwiek docierających do nich informacji mogących świadczyć o problemach ich dziecka lub o problemach innych dzieci).

4. Przekazywali [*nazwa instytucji*] lub wychowawcom uzyskane od swoich dzieci informacje mogące świadczyć o jakichkolwiek nieprawidłowościach lub zdarzeniach odnoszących się do uczestników wyjazdu, które mogą lub powinny być sygnałem do podjęcia z naszej strony interwencji.

Informacje, o jakich mowa powyżej, pomogą [*nazwa instytucji*] czuwać nad bezpieczeństwem powierzonych jego opiece dzieci i młodzieży oraz dadzą wychowawcom szansę na poświęcenie każdemu z podopiecznych takiej uwagi, która pozwoli, aby każde dziecko mogło radośnie, beztrudnie i bezpiecznie czuć się podczas wakacyjnego pobytu zorganizowanego przez [*nazwa instytucji*].

Jesteśmy pewni, iż doświadczenie [*nazwa instytucji*] w organizowaniu wakacyjnego wypoczynku dzieci i młodzieży, starania wykwalifikowanej kadry oraz współpraca ze strony Rodziców pozwolą skutecznie chronić powierzone naszej opiece dzieci i młodzież przed zagrożeniami oraz zapewnić im udany, pełen pozytywnych wrażeń oraz niezapomnianych wspomnień z wakacyjnego odpoczynku.

Załącznik nr 4

Karta kwalifikacyjna uczestnika wypoczynku

Nazwa akcji												
Termin				Miejsce akcji								
Koszt				zł				Spotkanie organizacyjne				
Nazwisko												
Imię												
Data urodzenia							Miejsce urodzenia					
Miejscowość							Kod pocztowy					
Adres												
Telefon uczestnika												
Szkoła										Klasa		
PESEL												
Imię matki (opiekuna)							Telefon					
Imię ojca (opiekuna)							Telefon					

Orzeczenie lekarza pierwszego kontaktu lub pediatry (czy stan zdrowia dziecka pozwala na uczestnictwo w obozie, informacje o szczepieniach):

.....
(data, podpis i pieczęć lekarza)

Informacja rodziców/opiekunów o stanie zdrowia dziecka i inne uwagi, np. na co dziecko jest uczulone, czy przyjmuje stale leki i w jakich dawkach itp.).

Stwierdzam, że podałam/em wszystkie znane mi informacje o dziecku, które mogą pomóc w zapewnieniu właściwej opieki dziecku w czasie trwania wypoczynku.

.....
(data, podpis opiekuna)

Zasady uczestnictwa w obozie:

1. Uczestnik jest zobowiązany do czynnego udziału w organizowanych zajęciach.
2. Na obozie obowiązuje zakaz palenia papierosów, spożywania alkoholu i innych używek oraz stosowania przemocy.

3. W razie niestosowania się do obowiązujących zasad oraz uwag wychowawców organizator zastrzega sobie prawo odesłania uczestnika do domu na koszt rodziców (opiekunów).
4. Niestosowanie się do ww. punktów może dyskwalifikować uczestnika z udziału w kolejnych wyjazdach organizowanych przez [*nazwa organizatora*].

Oświadczenie rodziców/opiekunów

Wyrażam zgodę na uczestnictwo mojego dziecka w akcji organizowanej przez [nazwa organizatora] i na ten czas powierzam organizatorowi opiekę nad nim.

Wyrażam zgodę na przetwarzanie, w tym przechowywanie, zawartych w niniejszej karcie danych osobowych przez [nazwa instytucji, adres] zgodnie z Dekretem ogólnym w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydanym przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 r., Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. oraz Ustawą z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (tj. Dz.U. 2018 poz. 1000). Zgodę na przetwarzanie danych osobowych wyrażam dobrowolnie, po otrzymaniu informacji o prawie dostępu do ww. danych, prawie odwołania lub zmiany mojej zgody na przetwarzanie danych osobowych w każdym czasie oraz będąc poinformowanym o celu przetwarzania ww. danych osobowych przez [nazwa instytucji] (zorganizowanie oraz przeprowadzanie wyjazdu wypoczynkowego/akcji/imprezy, zapewnienie kontaktu z rodzicem/opiekunem prawnym, zabezpieczenie dowodu wyrażenia powyższej zgody).

Oświadczam, że zastałem zaznajomiony z treścią Regulaminu wyjazdu wypoczynkowego/akcji/imprezy oraz akceptuję jego treść.

.....
(data, podpis opiekuna)

Zostaw nam e-mail, by otrzymywać powiadomienia o planowanych wydarzeniach

Kartę należy składać w recepcji [nazwa instytucji, adres, ew. godziny przyjmowania].

O zapisie decyduje kolejność zgłoszeń – należy oddać wypełnioną kartę zgłoszeniową wraz z wpłatą zaliczki w wysokości 50%. Pozostałą część należy wpłacić do [data].

Wypełnia organizator

Informacje o dziecku w czasie trwania wypoczynku (leczenie, uwagi):

.....
.....

Postanawia się zakwalifikować Uczestnika na wypoczynek:

.....
(data, podpis przyjmującego zlecenie)

[nazwa organizatora, adres, numery telefonów, adres, e-mail itp.]

Nr rachunku bankowego: 0000000000000000

Nazwa: [właściciela rachunku]

Załącznik nr 5

Zgoda rodzica (opiekuna prawnego) na udział małoletniego w wycieczce (imprezie, spotkaniu)

Ja/my*, niżej podpisany/a/i*:

.....
(imię i nazwisko rodzica/opiekuna prawnego* małoletniego)

.....
(adres zamieszkania)

jako posiadający nieograniczoną władzę rodzicielską ojciec/matka/opiekun
prawny* małoletniej/małoletniego*

.....
(imię i nazwisko małoletniego)

.....
(data i miejsce urodzenia)

.....
(adres zamieszkania)

Wyrażam zgodę na udział syna/córki* w wycieczce do,
która odbędzie się w dniu/dniach*:

Oświadczam, że nie ma przeciwwskazań lekarskich, aby syn/córka* uczestniczył/a* w wycieczce/imprezie. Wyrażam zgodę na hospitalizację syna/córki* w razie zagrożenia życia lub zdrowia. Inne istotne informacje, które Rodzice/Opiekunowie chcą przekazać organizatorowi wycieczki (choroby, lekarstwa, uczulenia itp.):

.....
.....
.....

Telefony kontaktowe Rodziców/Opiekunów:

Matka

Ojciec

.....
(własnoręczny podpis)

Imię i nazwisko

Miejscowość, data

**Niepotrzebne skreślić*

Załącznik nr 6

Deklaracja respektowania

Zasad ochrony małoletnich i niepełnosprawnych w praktyce wychowawczej Archidiecezji Łódzkiej

Poniższa deklaracja zostaje przedstawiona do podpisu biskupom, prezbiterom, diakonom, osobom konsekrowanym, seminarzystom, wychowawcom, nauczycielom, animatorom, wolontariuszom, praktykantom, stażystom oraz każdej innej osobie, która w Archidiecezji Łódzkiej podejmuje jakiegokolwiek zadania związaną z kontaktem z dziećmi, młodzieżą i osobami niepełnosprawnymi¹.

Ja

inkardynowany do Archidiecezji Łódzkiej (wypełniający zadania duszpasterskie w Archidiecezji Łódzkiej) zamieszkujący na terenie Archidiecezji Łódzkiej / zatrudniony w placówce wychowawczej Archidiecezji Łódzkiej / pełniący obowiązki w czasie turnusu wypoczynkowego (pełniący obowiązki w czasie wycieczki) przygotowujący się do pracy lub już pracujący z małoletnimi lub niepełnosprawnymi²

oświadczam,

że zapoznałem się z dokumentem ZASADY OCHRONY MAŁOLETNIICH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH W PRAKTYCE WYCHOWAWCZO-DUSZPASTERSKIEJ ARCHIDIECEZJI ŁÓDZKIEJ, rozumiem jego treści i wynikające z niego obowiązki, opisane procedury i grożące mi konsekwencje prawne.

Przyjmuję do wiadomości, że nieprzestrzeganie przeze mnie ZASAD OCHRONY MAŁOLETNIICH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH W PRAKTYCE WYCHOWAWCZO-DUSZPASTERSKIEJ ARCHIDIECEZJI ŁÓDZKIEJ traktowane będzie jako poważne naruszenie podstawowych obowiązków związanych z moim statusem i powierzoną mi odpowiedzialnością wraz z wszystkimi wynikającymi stąd konsekwencjami określonymi przez prawo kanoniczne i państwowe, co potwierdzam własnoręcznym podpisem.

.....

(własnoręczny podpis)

Miejscowość, data

¹ Kapłani i osoby konsekrowane składają Deklarację w Kurii Metropolitalnej Łódzkiej. Osoby świeckie składają Deklarację w miejscu pełnienia posługi (parafie, Caritas, placówki wychowawcze, inne instytucje Archidiecezji Łódzkiej). Wszystkie kościelne podmioty prawne zatrudniające takie osoby zobowiązane są do przechowywania Deklaracji jako wewnętrznej dokumentacji, według obowiązujących przepisów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 roku w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (RODO) i Dekretu ogólnego w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydanym przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 roku.

² Właściwe podkreślić

Załącznik nr 7

Zobowiązanie się do właściwego korzystania z Internetu, komputerów i zasobów *online* w ramach wykonywania pracy i posługi duszpasterskiej w Archidiecezji Łódzkiej

W ramach wykonywania pracy i posługi duszpasterskiej w Archidiecezji Łódzkiej wprowadza się zasady właściwego korzystania z Internetu, komputerów i zasobów *online*:

1. Należy otwierać wiadomości tylko od znanych osób (nie należy otwierać wiadomości e-mail pochodzących od nieznanego nadawcy bądź z podejrzany tytułem).
2. Należy ostrożnie pobierać pliki z sieci.
3. Należy unikać klikania w nieznaną linki i załączniki w wiadomościach e-mail od nieznanego nadawcy.
4. Należy nie podawać w sieci danych osobowych ani haseł, nie wysyłać swoich zdjęć.
5. Należy stosować trudne do odgadnięcia hasła, które są kombinacją liter i cyfr.
6. Należy sprawdzać, czy strona, do której się logujesz, ma zabezpieczenie SSL.
7. Należy pamiętać, że osoba po drugiej stronie nie musi być tym, za kogo się podaje.
8. Pracownicy powinni korzystać z poczty elektronicznej w celach służbowych oraz w celach prywatnych w zakresie ograniczonym swoimi obowiązkami.
9. Niedozwolone jest logowanie się do prywatnych kont serwisów społecznościowych i korzystanie z nich na komputerach służbowych.
10. Zabroniony jest dostęp do treści szkodliwych, niepożądanych, nielegalnych publikowanych w Internecie (np. strony pornograficzne, brutalne, drastyczne).
11. Zabronione jest stosowanie przemocy poprzez: nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem Internetu, publikowanie lub rozsyłanie ośmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów z użyciem sieci oraz podszywanie się w sieci pod kogoś wbrew jego woli, także poprzez wykorzystanie narzędzi typu elektronicznego, takich jak: SMS, e-mail, witryny internetowe, fora dyskusyjne w Internecie, portale społecznościowe i inne.

12. Zabronione jest naruszenie prywatności dotyczące nieodpowiedniego lub niezgodnego z prawem wykorzystania danych osobowych lub wizerunku dziecka, czy też pracownika.
13. Zabronione jest nawiązywanie niebezpiecznych kontaktów w Internecie obejmujących kontakty osób dorosłych z małoletnimi w celu zainicjowania znajomości prowadzących do wyłudzenia poufnych informacji, nawiązania kontaktów seksualnych, skłonienia dziecka do zachowań niebezpiecznych dla jego zdrowia i życia lub wyłudzenia własności.
14. Zabronione jest prowokacyjne zachowanie i aktywność seksualna jako źródło dochodu osób nieletnich - przesyłanie drogą elektroniczną lub publikowanie w portalach (społecznościowych) prywatnych treści, głównie zdjęć, o kontekście seksualnym, erotycznym i intymnym.
15. Niniejszym zobowiązuję się do właściwego przestrzegania zasad korzystania z Internetu, komputerów i zasobów *online* w ramach wykonywania mojej pracy i posługi duszpasterskiej w Archidiecezji Łódzkiej.

.....

(data, własnoręczny podpis)

KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI

Wytyczne dotyczące wstępnego dochodzenia kanonicznego w przypadku oskarżeń duchownych o czyny przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z osobą niepełnoletnią poniżej osiemnastego roku życia

Kościół jako wspólnota wiernych troszczy się o zbawienie każdego człowieka i dobro wspólne społeczności, wśród której realizuje swoją misję. Ze względu na Chrystusa jest wrażliwy na wszystko, co służy prawdziwemu dobru człowieka i nie jest obojętny na to, co mu zagraża (por. Jan Paweł II, Encyklika *Redemptor hominis*, nr 13).

Zadaniem wszystkich, którzy pełnią posługę we wspólnotach Kościoła, w sposób szczególny biskupów, prezbiterów, diakonów oraz ich współpracowników i współpracowniczek jest pomagać ludziom, którym służą, by w swoim codziennym życiu znaleźli Boga. Podstawową zasadą tej posługi jest poszanowanie godności każdej osoby na wzór Chrystusa Pana. Szczególnym wymogiem tej zasady jest uznanie i respektowanie prawa wszystkich dzieci oraz młodzieży do tego, by były otoczone troską i szacunkiem oraz wzrastały w środowisku bezpiecznym, wolnym od wykorzystania, manipulacji i przemocy. Każde dziecko, przyjęte z wdzięcznością przez wspólnotę Kościoła jako dar od Boga, jest podmiotem tego niezbywalnego prawa zakorzenionego głęboko w nauczaniu Jezusa. Zobowiązuje to do nieskazitelnie bezinteresownej służby na rzecz duchowego, fizycznego i emocjonalnego rozwoju dzieci i młodzieży oraz wyklucza, aby ktokolwiek z posługujących w Kościele w jakikolwiek sposób naruszał fizyczną lub psychiczną integralność dzieci i młodzieży. Równocześnie zobowiązuje do zaangażowania na rzecz przejrzystości w wyjaśnianiu wszelkich podejrzeń o niewłaściwe zachowania oraz do zapewnienia, że osoby winne naruszeń praw dzieci i młodzieży, niezależnie od pełnionej funkcji lub urzędu, zostaną pociągnięte do odpowiedzialności zgodnie z obowiązującymi normami ustanowionymi przez kompetentną władzę kościelną przy poszanowaniu prawa obowiązującego w Polsce.

Wśród ważnych zadań, które mają na celu zabezpieczenie dobra wspólnego wiernych, w szczególności zaś ochronę dzieci i młodzieży, znajduje się przyjęcie właściwej postawy wobec przypadków nadużyć seksualnych popełnionych przez duchownych wobec osób małoletnich. W nauczaniu Kościoła, w jego praktyce duszpasterskiej i wychowawczej oraz w jego rozstrzygnięciach dyscyplinarnych, bezpieczeństwo dzieci i młodzieży jest jego szczególną troską oraz integralną częścią dobra wspólnego. Kościół pragnie być przykładem sto-

sowania najlepszych praktyk zarówno w ochronie dzieci i młodzieży, jak i w odpowiedzi na krzywdy wyrządzone przez duchownych. Jediną możliwą reakcją Kościoła na bolesne zjawisko wykorzystania seksualnego osób małoletnich jest rzetelne poszukiwanie prawdy i sprawiedliwości oraz trwanie na ich gruncie. Nadużycia seksualne Kościół uznaje za ciężkie grzechy, domagające się jednoznacznych reakcji także o charakterze dyscyplinarnym wobec osób, którym udowodniono popełnienie takich czynów, podjęcia uzdrawiającego dzieła pokuty zarówno przez sprawcę, jak i całą wspólnotę Kościoła, naprawienia wyrządzonych krzywd wobec ofiary i wspólnoty oraz dołożenia wszelkich starań, aby podobne sytuacje nie miały miejsca w przyszłości.

Oskarżenia duchownych o czyny przeciwko szóstemu przykazaniu z osobą małoletnią poniżej osiemnastego roku życia mogą również otwierać łatwe pole do nadużyć, z uwagi na wyjątkowe trudności zarówno w dowodzeniu winy, jak i w wykazaniu niewinności. Kontekstem koniecznym do uwzględnienia w tych sprawach jest ponadto łatwość medialnego wykorzystywania takich faktów, niezależnie od ich udowodnienia lub nie, do podważania autorytetu Kościoła. Powyższe okoliczności sprawiają, że sami duchowni powinni mieć świadomość wyjątkowości każdej z tych sytuacji. Nie może to jednak powodować jakiegokolwiek chęci ukrywania bądź tuszowania takich faktów. Chodzi tu bowiem o czyn zakazany w porządku moralnym, naruszający nadto porządek dyscyplinarny Kościoła, a także stanowiący przestępstwo w prawie polskim.

W porządku prawnym Kościoła rozstrzyganie w sprawach przestępstw seksualnych popełnionych przez duchownych wobec osób niepełnoletnich jest zastrzeżone dla Kongregacji Nauki Wiary (Motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela* z 21 maja 2010 r., art. 6 § 1). Do najcięższych przestępstw tego rodzaju prawo Kościoła zalicza:

1° przestępstwo przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu, popełnione przez duchownego z niepełnoletnim poniżej osiemnastego roku życia (z niepełnoletnim zrównana jest osoba, która trwale jest niezdolna posługiwać się rozumem);

2° nabywanie albo przechowywanie, lub upowszechnianie w celach satysfakcji seksualnej obrazów pornograficznych, przedstawiających małoletnich poniżej czternastego roku życia, przez duchownego – w jakikolwiek sposób i za pomocą jakiegokolwiek urządzenia.

Z zastrzeżeniem prawa Kongregacji Nauki Wiary do uchylecia przedawnienia w indywidualnych przypadkach, przestępstwo przeciwko szóstemu przykazaniu, popełnione przez duchownego z osobą niepełnoletnią poniżej osiemnastego roku życia, ulega przedawnieniu po upływie dwudziestu lat od dnia, w którym niepełnoletni ukończył osiemnasty rok życia.

Ponadto kan. 1395 Kodeksu Prawa Kanonicznego przewiduje sankcje karne dla duchownych także za inne czyny popełnione w sferze seksualności, nie podlegające specjalnym regulacjom.

Natomiast w rozumieniu prawa polskiego przestępstwo stanowi m.in. obcowanie seksualne z osobą małoletnią poniżej lat piętnastu (art. 200 § 1 kk), udostępnianie treści pornograficznych małoletniemu poniżej lat piętnastu (art. 200 § 3–5 kk), zgwałcenie osoby poniżej lat piętnastu (art. 197 § 3 ust. 2 kk), wykorzystanie seksualne osoby upośledzonej umysłowo (art. 198 kk), wytwarzanie, rozpowszechnianie i posiadanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego poniżej lat piętnastu (art. 202 § 3-4c kk), nawiązywanie przy pomocy sieci teleinformatycznych kontaktu z małoletnim poniżej lat piętnastu w celu wykorzystania seksualnego (art. 200a kk), a także nadużycie stosunku zależności lub zaufania wobec małoletniego albo w zamian za udzielenie lub obietnicę korzyści majątkowej lub osobistej wobec małoletniego w celu wykorzystania seksualnego (art. 199 kk). Przestępstwa tego typu ścigane są na wniosek osoby pokrzywdzonej bądź z urzędu i ulegają przedawnieniu nie wcześniej

Na podstawie art. 240 kk, każdy, mając wiarygodną wiadomość o usiłowaniu lub dokonaniu czynu zabronionego, określonego w art. 197 § 3 lub 4 kk, art. 198 kk, art. 200 kk, ma obowiązek zawiadomienia organów ścigania. Niewypełnienie takiego obowiązku jest zagrożone karą pozbawienia wolności do lat trzech.

Zgodnie z art. 16 Motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela*, do zadań ordynariusza (kan. 1717 KPK) lub hierarchy (kan. 1468 KKKW) należy przeprowadzenie wstępnego dochodzenia kanonicznego, którego celem jest potwierdzenie prawdopodobieństwa zaistnienia przestępstwa, czyli zasadności oskarżenia, a w przypadku uzyskania takiego potwierdzenia przekazanie dokumentacji Stolicy Apostolskiej.

W celu przyjęcia z pomocą osobom, mającym prowadzić wstępne dochodzenie kanoniczne, Konferencja Episkopatu Polski wydała 20 czerwca 2009 roku Wytyczne, które – po uwzględnieniu doświadczeń Kościoła powszechnego z ostatnich kilku lat, a szczególnie Wytycznych Prefekta Kongregacji Nauki Wiary z 16 maja 2011 roku – niniejszym dokumentem zostają na nowo ogłoszone jako obowiązujące w Kościele katolickim w Polsce.

1. Celem wstępnego dochodzenia kanonicznego jest zbadanie faktów i okoliczności oraz poczytalności domniemanego sprawcy czynu przeciwko szóstemu przykazaniu wobec osób niepełnoletnich poniżej osiemnastego roku życia, a także poznanie i formalne opisanie prawdy, przygotowanie właściwej dokumentacji oraz uniemożliwienie ewentualnej kontynuacji przestępstwa (jeżeli zostałyby uprawdopodobnione) i ułatwienie naprawienia zła.

2. Kompetentny do przyjęcia i prowadzenia sprawy jest właściwy przełożony kościelny, który – zapoznawszy się osobiście ze sprawą – powinien powierzyć jej prowadzenie odpowiedniemu kapłanowi lub powołanej przez siebie komisji. Osoba oskarżająca może zgłosić się zarówno do przełożonego osoby oskarżanej, jak i – jeśli zachodzi ku temu odpowiednia racja (np. odległość) – do biskupa diecezjalnego swego miejsca zamieszkania. W takiej sytuacji biskup diecezjalny miejsca zamieszkania podejmie stałą współpracę z przełożonym osoby oskarżanej, którego kompetencje pozostają nienaruszone.

3. Ofiarę seksualnego wykorzystania, jak i jej bliskich, należy otoczyć właściwą troską duszpasterską, zapewniając poczucie bezpieczeństwa, wolę życzliwego wysłuchania i przyjęcia prawdy, ułatwienie – jeśli jest taka potrzeba – uzyskania specjalistycznej pomocy duchowej i psychologicznej, w przekonaniu, że osoba ta, ujawniając swoje cierpienie, również pomaga Kościołowi w uzdrowieniu naruszonego ładu moralnego. Przełożony kościelny powinien okazywać gotowość udzielenia pomocy duchowej i psychologicznej, o czym mowa w Aneksie nr 1 do niniejszego dokumentu nt. pomocy ofiarom.

4. Osobie oskarżającej należy wyraźnie przypomnieć o jej obowiązku złożenia doniesienia do organów ścigania, zgodnie z wszystkimi przepisami prawa polskiego. Jeśli osoba oskarżająca tego jeszcze nie uczyniła, obowiązek ciąży także na przyjmującym zgłoszenie.

5. Pierwszą informację na temat zarzucanego duchownemu czynu należy dokładnie zweryfikować z zachowaniem tajności. Otrzymywane w tego rodzaju sprawie listy, także korespondencja elektroniczna, a szczególnie informacje telefoniczne itp., powinny stanowić jednak podstawę do zaproszenia osoby oskarżającej na bezpośrednią rozmowę, z uwzględnieniem, czy w danej sprawie toczy się postępowanie przed organami państwowymi. Szczegółowe zasady prowadzenia rozmów umieszczone są w Aneksie nr 2 do niniejszego dokumentu nt. procedury postępowania.

6. Na podstawie tak otrzymanej i zweryfikowanej informacji właściwy przełożony rozstrzyga, czy rozpocząć natychmiast wstępne dochodzenie kanoniczne. Jeśli decyduje o rozpoczęciu wstępnego dochodzenia kanonicznego zleca jego przeprowadzenie odpowiedniemu kapłanowi lub komisji (kan. 1717 KPK).

7. Jeśli ujawnione fakty dotyczyłyby bieżących wydarzeń i wydawały się prawdopodobne, ordynariusz ma prawo do nakazania tego, co jest postanowione w kan. 1722 Kodeksu Prawa Kanonicznego. Jeżeli natomiast ujawnione fakty dotyczyłyby niedalekiej przeszłości i wydawałyby się prawdopodobne, lecz obecnie nie ma bezpośredniego zagrożenia, przełożony rozstrzyga czy zastosować wobec duchownego środki zapobiegawcze, czy odsunąć go od pra-

cy z dziećmi i młodzieżą do czasu wyjaśnienia sprawy. Jeśli chodzi o oskarżenia o czyny sprzed wielu lat zasada ta powinna być stosowana z zachowaniem odpowiedniej słuszności. W przypadkach tych przełożony powinien zachęcić duchownego do wyrażenia uprzedniej, wyraźnej, świadomej i wolnej zgody na poddanie się specjalistycznej diagnozie, czy też, jeśli byłoby to konieczne, także terapii. Do czasu wyjaśnienia zarzutów duchowny nie może być dopuszczony do posługi ani nie może zostać przeniesiony do pracy w innej diecezji.

8. Gdyby oskarżenie zostało wniesione przeciwko zmarłemu duchownemu, nie należy wszczynać dochodzenia kanonicznego, chyba że zasadne wydałoby się wyjaśnienie sprawy dla dobra Kościoła. Osobę wnoszącą oskarżenie należy powiadomić o tych okolicznościach.

9. Oskarżony duchowny aż do momentu udowodnienia mu winy korzysta z domniemania niewinności. W żadnym wypadku nie może być pozbawiony prawa do obrony. Należy mu również ułatwić uzyskanie pomocy psychologicznej i prawnej. Gdyby podejrzenia nie zostały potwierdzone, powinno się uczynić wszystko, aby zostało przywrócone jego dobre imię, które ucierpiało na skutek bezpodstawnego oskarżenia.

10. Zwyczajnym sposobem działania w trakcie wstępnego dochodzenia kanonicznego jest gromadzenie informacji poprzez przesłuchania, zebranie dokumentów, w tym opinii lekarskich i psychologicznych itp., o czym szczegółowo mówi Aneks nr 2 do niniejszego dokumentu.

11. Po stwierdzeniu wiarygodności oskarżenia właściwy przełożony przekazuje sprawę Kongregacji Nauki Wiary.

12. Za każdym razem, kiedy ordynariusz otrzymuje wiadomość, przynajmniej prawdopodobną, o przestępstwie, przeprowadza dochodzenie wstępne, a następnie, powiadamia o tym Kongregację Nauki Wiary. Kongregacja, jeśli nie zastrzega sobie sprawy z powodu szczególnych okoliczności, poleca ordynariuszowi dalsze postępowanie. Kompetentny przełożony jest zobowiązany poinformować Kongregację także, jeśli z przeprowadzonego dochodzenia wynikałoby, że w oskarżeniu nie istnieje „fumus delicti”. Jeżeli oskarżenia nie znalazły potwierdzenia we wstępnym dochodzeniu kanonicznym i zostało to potwierdzone przez Kongregację, należy fakt ten stwierdzić na piśmie i zamknąć sprawę, akta natomiast złożyć w tajnym archiwum kurii (kan. 1719 KPK).

13. Wstępne dochodzenie kanoniczne jednoznacznie odróżnia się od postępowania prowadzonego według prawa polskiego. W przypadku gdy toczy się postępowanie prowadzone przez organy państwowe, wstępne dochodzenie kanoniczne winno być prowadzone w zakresie, w jakim to będzie możliwe z uwagi na ograniczenia prawne, wynikające z postępowania organów państwowych.

14. Odpowiedzialność karną oraz cywilną za tego rodzaju przestępstwa ponosi sprawca jako osoba fizyczna.

15. Przełożony kościelny ma obowiązek zapoznania się z rozstrzygnięciami organów państwowych i uwzględnić je w swoich decyzjach.

16. Wszelka dokumentacja wstępnego dochodzenia kanonicznego z zasady przeznaczona jedynie do wewnętrznego użytku Kościoła. Przełożony winien jednak rozważyć, czy dokumentacja ta stanowi podstawę do złożenia odrębnego doniesienia do właściwych organów państwowych, zgodnie z prawem polskim, o ile z treści zgłoszenia nie wynika, że doszło do popełnienia czynu zabronionego opisanego w innych przepisach niż art. 197 § 3 lub 4 kk, art. 198 kk, art. 200 kk, a zawartych w rozdziale XXV tegoż Kodeksu.

17. Mając na uwadze przepisy prawa polskiego, dotyczące złożenia zawiadomienia o przestępstwie organom ścigania, jego treścią nie mogą być w żadnym wypadku wiadomości uzyskanie z sakramentalnego forum wewnętrznego (tajemnica spowiedzi). Analogicznie należy traktować wiedzę uzyskaną w ramach kierownictwa duchowego.

18. W sposób analogiczny, *mutatis mutandis*, należy postępować w przypadkach nadużyć przeciwko szóstemu przykazaniu z osobą niepełnoletnią poniżej osiemnastego roku życia popełnionych przez osoby konsekrowane lub innych świeckich, działających w strukturach Kościoła.

19. W celu zapobiegania nadużyciom, o których mówi ten dokument, należy zadbać o właściwą formację duchownych i kandydatów do stanu duchownego, o czym szerzej mówi Aneks nr 3 do niniejszego dokumentu nt. zasad formacji i profilaktyki tych osób.

Powyższy tekst, przyjęty na mocy uchwały nr 13/366/2014 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 8 października 2014 r., został znowelizowany na mocy uchwały nr 5/376/2017 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 6 czerwca 2017 r.

Aneks nr 1

Pomoc ofiarom

Troska o ofiary nadużyć seksualnych to podstawowy akt sprawiedliwości ze strony wspólnoty Kościoła, odczuwającej ból i wstyd z powodu krzywdy wyrządzonej dzieciom i młodzieży.

Art. 1

Przełożony kościelny, którym jest odpowiednio biskup diecezjalny lub wyższy przełożony zakonny, w związku z uzyskaniem informacji o przypadku nadużycia seksualnego wobec niepełnoletniego, zobowiązany jest do:

- 1) udzielenia pomocy duchowej i psychologicznej ofierze nadużycia seksualnego, a w razie potrzeby także konsultacji prawnej;
- 2) podjęcia działań zmierzających do uniemożliwienia ewentualnej kontynuacji przestępstwa i zapewnienia ofierze poczucia bezpieczeństwa;
- 3) podjęcia działań mających na celu uzdrowienie zaufania i przywrócenie właściwego klimatu kontynuacji pracy duszpasterskiej we wspólnocie kościelnej, zranionej niegodnym postępowaniem osoby duchownej.

Art. 2

Duszpasterze winni być gotowi do podejmowania rozmów i spotkań z wiernymi, zwłaszcza w pierwszym okresie po ujawnieniu nadużycia seksualnego, jakie miało miejsce w ich wspólnotach. W sposób szczególny troską duszpasterską należy objąć dzieci i młodzież.

Art. 3

1. Przełożony kościelny realizuje obowiązek udzielenia pomocy duchowej i psychologicznej oraz konsultacji prawnej ofierze nadużycia seksualnego, działając przez osobę lub komisję, o której mowa w art. 5 ust. 1 Aneksu nr 2. Procedura postępowania.

2. Ofierze należy się informacja, że jej podstawowym prawem jest złożenie doniesienia do organów ścigania, o czym szczegółowo w art. 5 ust. 2 Aneksu nr 2. Procedura postępowania.

3. Postępowanie względem ofiary nadużycia seksualnego ze strony osób działających w imieniu przełożonego kościelnego powinno być zawsze inspirowane poczuciem sprawiedliwości oraz troską o dobro ofiary i o wspólnotę kościelną.

Art. 4

1. Pomoc ofierze nadużycia seksualnego i jej bliskim rozpoczyna się od przyjęcia zgłoszenia o popełnieniu przez duchownego czynu przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z osobą niepełnoletnią poniżej osiemnastego roku życia.

2. Osoba lub komisja, o której mowa w art. 5 ust. 1 Aneksu nr 2. Procedura postępowania, wskazana do przeprowadzenia rozmowy lub rozmów z osobą albo osobami zgłaszającymi nadużycie seksualne, ma zapewnić maksymalne poczucie bezpieczeństwa, okazać wolę życzliwego wysłuchania i przyjęcia prawdy oraz upewnić w przekonaniu, że osoby, ujawniając swoje cierpienie, pomagają też Kościołowi w przywróceniu naruszonego ładu moralnego.

Art. 5

1. Ofierze nadużycia seksualnego, którą jest osoba niepełnoletnia poniżej osiemnastego roku życia, pomoc duchowa i psychologiczna powinna być udzielana w ścisłej współpracy z rodzicami (opiekunami prawnymi), a w przypadku ofiary poniżej 15 roku życia za wyraźną ich zgodą.

2. Ofiary nadużyć zarówno małoletnie, jak i dorośle mają prawo do tego, by przy czynnościach wyjaśniających i procesowych towarzyszyła wybrana przez nich osoba zaufana.

3. Mają także prawo do informacji, jakie środki zapobiegawcze zostały podjęte w odniesieniu do osoby oskarżanej o nadużycia.

Art. 6

Pomoc duchowa i psychologiczna powinna obejmować także osoby z najbliższego otoczenia ofiary nadużycia seksualnego, w szczególności członków rodziny. Ich też należy poinformować, w jaki sposób mogą skorzystać z pomocy duchowej i psychologicznej.

Art. 7

Proponując pomoc psychologiczną, przełożony kościelny może sięgać do specjalistów także spoza struktur związanych z Kościołem katolickim.

Powyższy tekst został przyjęty podczas 366. Zebrania Plenarnego KEP, które odbyło się w Warszawie w dniach 7–8 października 2014 r.

Aneks nr 2

Procedura postępowania

Wszelkie działania podejmowane przez przełożonego kościelnego, w związku z uzyskaniem informacji o przypadkach nadużycia seksualnego wobec osoby niepełnoletniej poniżej osiemnastego roku życia, mające na celu zabezpieczenie dobra wspólnego wiernych i dochodzenie do poznania prawdy – powinny odzwierciedlać kodeksową zasadę: *Salus animarum suprema lex*.

Ofiarę nadużycia seksualnego należy otoczyć opieką, zgodnie z postanowieniami Aneksu nr 1. Pomoc ofierze.

Oskarżonemu o popełnienie czynu przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z osobą niepełnoletnią poniżej osiemnastego roku życia przysługuje fundamentalne prawo do obrony, z zachowaniem zasady domniemania niewinności, aż do czasu udowodnienia winy.

Art. 1

W przypadku, kiedy przełożony kościelny, którym jest odpowiednio biskup diecezjalny lub wyższy przełożony zakonny, otrzyma przynajmniej prawdopodobną wiadomość o popełnieniu przez duchownego czynu przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z osobą niepełnoletnią poniżej osiemnastego roku życia, zobowiązany jest do wszczęcia wstępnego dochodzenia kanonicznego;

Art. 1 a

1. W przypadku gdy z treści zgłoszenia wynika możliwość popełnienia czynu zabronionego, opisanego w art. 197 § 3 lub 4 kk, art. 198 kk, art. 200 kk, a doniesienie można uznać za wiarygodne, przełożony kościelny zawiadamia za pośrednictwem wyznaczonego pełnomocnika właściwy organ powołany do ścigania przestępstw. Nie ma takiego obowiązku, jeśli przełożony kościelny posiada wiedzę, że organy ścigania zostały powiadomione o czynie zabronionym.

2. Pełnomocnik niezwłocznie dokonuje zawiadomienia organów ścigania w formie pisemnej, podając:

- 1) dane domniemanego sprawcy;
- 2) ogólny opis czynu zabronionego;
- 3) imię i nazwisko domniemanego pokrzywdzonego;
- 4) dane osoby, od której uzyskano informacje.

3. Pełnomocnik winien uzyskać urzędowe potwierdzenie dokonania zawiadomienia.

4. Jeżeli z treści lub charakteru zgłoszenia wynika w sposób ewidentny, że jest ono niewiarygodne, zawiadomienia organów ścigania należy dokonać niezwłocznie po tym, gdy ewentualnie podjęte wstępne dochodzenie kanoniczne

potwierdziło prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego, o którym mowa w art. 197 § 3 lub 4 kk, art. 198 kk, art. 200 kk.

Art. 2

Czynności i działania podejmowane przez przełożonego kościelnego wobec podejrzanego duchownego mogą obejmować:

- 1) odsunięcie od obowiązków wynikających z powierzonych urzędów, posług lub zadań celem uniemożliwienia ewentualnej kontynuacji przestępstwa;
- 2) zapewnienie odpowiedniej opieki psychologiczno-terapeutycznej;
- 3) wskazanie miejsca przebywania i zapewnienie niezbędnych środków materialnych do życia.

Art. 3

Celem wstępnego dochodzenia kanonicznego jest:

- 1) zbadanie faktów i okoliczności;
- 2) sporządzenie dokumentacji.

Art. 4

Wstępne dochodzenie kanoniczne obejmuje:

- 1) przyjęcie zgłoszenia;
- 2) procedurę związaną z badaniem faktów, okoliczności i zbieraniem dowodów;
- 3) procedurę związaną z gromadzeniem dokumentacji.

Art. 5

1. Przełożony kościelny wskazuje odpowiednią osobę lub komisję uprawnioną do przyjęcia zgłoszenia.

2. Przyjmujący zgłoszenie, po życzliwym wystuchaniu osoby skarżącej, zachowując postanowienia Aneksu nr 1. Pomoc ofierze, winien:

- 1) zapytać osobę skarżącą, czy zawiadomiła organy ścigania o czynie zabronionym, o którym mowa w art. 197 § 3 i 4, 198 i 200 kk. Odpowiedź powinna być złożona w formie pisemnej i zawierać podpis osoby skarżącej. W przypadku odmowy złożenia podpisu, należy sporządzić notatkę służbową;
- 2) poinformować osobę skarżącą, w przypadku gdy takie zgłoszenie nie zostało dokonane, o obowiązku złożenia zawiadomienia do organów ścigania; należy również poinformować osobę skarżącą, że władza kościelna dokona takiego zawiadomienia, o ile organy ścigania nie mają jeszcze wiedzy o czynie zabronionym;
- 3) wyjaśnić, że postępowanie kanoniczne ma charakter wewnątrzkościelny.

3. Osoba składająca zgłoszenie, po uzyskaniu informacji, o których mowa w ust. 2, powinna sformułować zgłoszenie na piśmie. Jeżeli tego nie

uczyni, podstawą do podjęcia dalszych czynności staje się protokół odbytej rozmowy, podpisany w miarę możliwości przez wszystkich jej uczestników.

4. W przypadku gdy zgłoszenie dotyczy osoby poniżej 15 roku życia, osoba pokrzywdzona może być przesłuchiwana tylko za zgodą rodziców i w obecności psychologa. Jeżeli zaś zgłoszenie odnosi się do osoby pomiędzy 15 a 18 rokiem życia, osoba pokrzywdzona powinna być przesłuchiwana w obecności psychologa.

5. Po rozmowie, o której w ust. 4, do podjęcia kolejnych czynności potrzebna jest opinia biegłego psychologa.

Art. 6

W celu uzyskania niezbędnych informacji, dotyczących domniemanego przestępstwa, przełożony kościelny, działając poprzez osobę lub komisję, o których mowa w art. 5 ust. 1, powinien podjąć niezbędne czynności, zmierzające do zbadania okoliczności i zebrania dowodów. Mogą nimi być:

- 1) wezwanie duchownego i przesłuchanie go w siedzibie kurii;
- 2) przesłuchanie osób posiadających wiedzę na temat domniemanego przestępstwa;
- 3) przeprowadzenie wizji lokalnej.

Art. 7

1. W celu przeprowadzenia procedury kanonicznej niezbędne jest zgromadzenie i opracowanie następujących dokumentów:

- 1) sformułowanego na piśmie zgłoszenia lub protokołu, o którym mowa w art. 5 ust. 3;
- 2) protokołu odbytej rozmowy, o którym mowa w art. 5 ust. 4;
- 3) protokołu przeprowadzonej rozmowy z duchownym;
- 4) protokołu przeprowadzonej wizji lokalnej;
- 5) protokołów rozmów z osobami posiadającymi wiedzę na ten temat;
- 6) opinii biegłego;
- 7) wszelkich innych dokumentów, zarówno publicznych, jak i prywatnych, które wydają się pożyteczne do rozpoznania sprawy.

2. Dokumenty opracowane na okoliczność prowadzonej procedury kanonicznej należy przechowywać w archiwum tajnym kurii biskupiej.

Art. 8

1. Po zakończeniu wstępnego dochodzenia kanonicznego, w którego wyniku stwierdzono wiarygodność zgłoszenia, o którym mowa w art. 5 ust. 3, przełożony kościelny przekazuje sprawę do Kongregacji Nauki Wiary.

2. Po zakończeniu wstępnego dochodzenia kanonicznego, w którego wyniku nie stwierdzono wiarygodności zgłoszenia, o którym mowa w art. 5 ust. 3, przełożony kościelny zobowiązany jest przywrócić niesłusznie podejrzwane-

go duchownego w obowiązkach i czynnościach, w których został zawieszony i uczynić wszystko, aby przywrócić mu utracone dobre imię.

Art. 9

W przypadku zatrzymania lub podjęcia przez sąd decyzji o zastosowaniu wobec duchownego tymczasowego aresztowania lub innego środka zapobiegawczego, w związku z postawieniem zarzutu popełnienia czynu opisanego w rozdziale XXV Kodeksu karnego – przełożony kościelny powinien powiadomić o tym fakcie Sekretarza Generalnego Konferencji Episkopatu Polski.

Art. 10

We wszystkich przypadkach informacji mediom udziela wyłącznie rzecznik prasowy lub inna osoba wyznaczona przez przełożonego kościelnego.

Powyższy tekst, przyjęty na mocy uchwały nr 13/366/2014 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 8 października 2014 r., został znowelizowany na mocy uchwały nr 5/376/2017 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 6 czerwca 2017 r.

Aneks nr 3

Zasady formacji i profilaktyki

Fundamentem formacji do kapłaństwa lub życia zakonnego jest budowanie osobistej relacji z Bogiem. W formacji nie może zabraknąć właściwego traktowania i przeżywania sfery seksualnej oraz umiejętnego przygotowania do życia w czystości i celibacie. Niezbędna jest współpraca kandydata z kierownikiem duchowym, spowiednikiem i przełożonymi. Szczególnym zadaniem formatorów jest ukazywanie, za pomocą różnorodnych form i środków, pozytywnego wymiaru sfery seksualnej, niezbędnego w dojrzałym budowaniu relacji międzyludzkich. Kształtowanie właściwej tożsamości seksualnej powinno dokonywać się przez świadomą akceptację tej sfery i ukierunkowanie jej na głębszą integrację ze sferą emocjonalną i duchową. W przekazie formatorów powinno akcentować się wartości życia w czystości i celibacie jako radośnego daru z siebie, składanego Bogu i ludziom.

I. Zasady formacji

Art. 1

Przed dopuszczeniem kandydata do święceń lub profesji zakonnej, przełożeni są zobowiązani do zbadania zdatności kandydata, zawsze z poszanowaniem prywatności osoby.

Art. 2

1. Droga rozeznania ewentualnych trudności w sferze seksualnej powinna rozpoczynać się w momencie przyjmowania kandydata do seminarium lub zakonu.

2. Zgłaszający się kandydat do seminarium lub zakonu powinien przejść stosowne badanie psychologiczne oraz pogłębiony wywiad, który pozwoli formatorom zorientować się co do poziomu dojrzałości seksualnej oraz występowania ewentualnych zaburzeń. Badania takie powinien przeprowadzić psycholog respektujący antropologię chrześcijańską.

3. W celu dokonania właściwej oceny osobowości kandydata biegły winien przeprowadzić badanie zarówno w formie wywiadu, jak i poprzez test, zawsze za uprzednią, wyraźną, świadomą i dobrowolną zgodą kandydata.

4. Tematyka dojrzałości w sferze seksualnej kandydata do kapłaństwa lub życia zakonnego powinna znaleźć swoje miejsce w rozmowach prowadzonych przez formatorów, zwłaszcza ojców duchownych, którzy uczestniczą w procesie przyjmowania kandydatów do seminarium lub zakonu. Ojcowie duchowni i spowiednicy nie mogą wyrażać swojej opinii o kandydacie na forum zewnętrznym.

5. W przypadku występowania u kandydata do kapłaństwa lub życia zakonnego wyraźnych braków w dojrzałości seksualnej, zadaniem przełożonych jest rozpoznanie i ocena występujących trudności.

6. Do seminarium duchownego lub instytutu zakonnego nie należy przyjmować kandydata, u którego stwierdzono występowanie zaburzeń w sferze seksualnej, w tym głęboko zakorzenionej orientacji homoseksualnej.

Art. 3

1. Przedmiotem wykładów i konferencji dla przygotowujących się do kapłaństwa lub życia zakonnego powinna być tematyka związana z kształtowaniem dojrzałej seksualności. Należy ją uwzględnić również w kierownictwie duchowym oraz w innych działaniach służących rozwojowi życia duchowego.

2. Kandydaci do kapłaństwa lub życia zakonnego powinni otrzymać konieczną wiedzę w zakresie odpowiedzialności, na forum kościelnym i państwowym, za przestępstwa przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu, w szczególności popełnione z osobami niepełnoletnimi, a także w zakresie obowiązujących procedur przewidzianych w prawie powszechnym i w prawie lokalnym w odniesieniu do kontaktu z ofiarami nadużyć seksualnych, popełnionych przez duchownych.

Art. 4

1. Skuteczna prewencja w zakresie popełniania przestępstw seksualnych przez osoby duchowne swym zasięgiem powinna obejmować grupę formatorów.

2. Ewentualne nadużycia, nawet najmniejsze, w sferze seksualnej popełnione przez formatorów seminaryjnych lub zakonnych winny skłaniać ich przełożonych do szybkiej interwencji, łącznie, gdy zachodzi tego potrzeba, z odsunięciem od pełnienia funkcji.

Art. 5

1. Duszpasterze pracujący z dziećmi i młodzieżą powinni być przeszkoleni do profesjonalnego kontaktu z tymi grupami.

2. W ramach konferencji i spotkań dla księży i osób konsekrowanych katechizujących powinno się ich uwrażliwiać na wszelkiego rodzaju nadużycia seksualne, które mogą być popełnione w stosunku do niepełnoletnich.

II. Zasady profilaktyki

Art. 6

1. Prewencja nadużyć seksualnych wobec niepełnoletnich stanowi integralną część zaangażowania Kościoła w pracę z dziećmi i z młodzieżą.

2. Prewencja ma na celu wyeliminowanie ryzyka nadużyć seksualnych w ścisłym tego słowa znaczeniu; ma pomóc uniknąć psychicznych i fizycz-

nych przekroczeń granic intymności oraz przyczynić się do promocji ochrony dzieci i młodzieży przed różnymi formami przemocy i wykorzystania również poza środowiskiem kościelnym.

Powyższy tekst został przyjęty podczas 366. Zebrania Plenarnego KEP, które odbyło się w Warszawie w dniach 7–8 października 2014 r.

Postanowienia końcowe

1. *Zasady ochrony małoletnich i niepełnosprawnych w pracy duszpasterskiej i praktyce wychowawczej w Archidiecezji Łódzkiej* zostały opracowane w oparciu o przepisy prawne, zarówno kościelne, jak i państwowe, doświadczenie oraz dobre praktyki.

2. Arcybiskup Metropolita Łódzki Dekretem z dnia 13 maja 2019 roku dokonał promulgacji *Zasad ochrony małoletnich i niepełnosprawnych w pracy duszpasterskiej i praktyce wychowawczej w Archidiecezji Łódzkiej* w wersji poprawionej i uzupełnionej.

3. *Zasady ochrony małoletnich i niepełnosprawnych w pracy duszpasterskiej i praktyce wychowawczej w Archidiecezji Łódzkiej* w wersji poprawionej i uzupełnionej wchodzi w życie *ad experimentum* z dniem 20 maja 2019 roku

ks. prałat Zbigniew Tracz
Kanclerz Kurii

+ *Grzegorz Ryś*
Arcybiskup Metropolita Łódzki

Łódź, dnia 13 maja 2019 roku
Wspomnienie liturgiczne
Najświętszej Maryi Panny Fatimskiej
Abp-1.1-459/2019